Skrifter av Viktor Rydberg
III

DE VANDRANDE DJÄKNARNE.
Bondhistoria
av
»AGRICOLA»
(Viktor Rydberg)

Femte upplagan

Stockholm
Albert Bonniers förlag

Stockholm
Alb. Bonniers Boktryckeri 1915

Ihr naht euch wieder, schwankende Gestalten!
Die früh sich einst dem trüben Blick gezeigt.
Goethe.

Preface to the Electronic Edition

Viktor Rydberg (1828-1895) was one of Sweden's most important authors in the 19th century, between Almqvist and Strindberg. The novel *De vandrande djäknarne* constitutes the former half of volume III of fourteen in *Skrifter av Viktor Rydberg* ("collected works"), which appeared in the decades following the author's death, edited by **Karl Warburg** (1852-1918). This collection was sold in numerous editions, and other, smaller collections with similar names were also sold. Find an overview in our presentation of this Nordic Author.

The latter half of volume III is another novel, ***Singoalla***, which Project Runeberg has chosen to present as a separate electronic edition. The two works in volume III carry separate edition designations. A copy printed in 1915 was used for digitization, containing the 5th edition of De vandrande djäknarne.

The 161 pages are presented in facsimile in 120 dpi grayscale, combined with unprocessed, "raw" text from optical character recognition (OCR). If you volunteer to proofread any part of this work, and e-mail your results to the editors of Project Runeberg, ***runeberg@lysator.liu.se***, we will add HTML markup and make it available as a parallel to the facsimile edition.

Djäkneupptåg.

»Kom, afton, sänk dig neder!
Du ger oss mödans lön.
Vad lugn du oss bereder!
Natur, vad du är skön!
Se, aftonrodnan vilar
i dalens svala famn,
från fästet solen ilar
bort till en annan hamn.
Tyst, tyst är allt som andas,
blott näktergalens ljud
med kvällens vindar blandas,
han kallar på sin brud ...»

Refrängen tages om igen:

»Tyst, tyst är allt som andas — — —»

— Jo, vackert tyst, inföll Adolf, den av de båda djäknarne, som sjöng första stämman, hör du då icke, huru inspektorn... eller vad karlen är för något... gormar och svär där nere med sitt arbetsfolk? Är det näktergalens ljud, det?

— Nog hör jag det, Adolf, svarade den andre djäknen, men då man befinner sig i sångens högre regioner, lyssnar man icke till människornas tomma ävlan nere i gruset... Nå, vill du icke sjunga mera?

— Nej, Göran, jag vill dricka.

— Jaså, är du törstig, du lille skälm! Nå, jag säger ingenting därom; dagen har varit varm, och man måste skölja

ned landsvägsdammet. Låt se... vad är i flaskan, som din pappa godhetsfullt gav oss till reskamrat? Ännu något, ser jag. Skål, Adolf!

— Gutår, långe Göran!... Jag blir icke otörstig, därför att du dricker ur alltsammans.

— Lugna dig, gosse! Jag lämnar kvar så mycket, som jag, med användande av approximationsteorien, kan beräkna, att din lilla korpus tål. Parvum parva decent... smått höves en liten... säger vår oförgätlige vän Håkan Sjögren.

— Glöm icke, Göran, att du har dåligt betyg i algebran! Så, stopp nu!

De båda samtalande voro tvenne ynglingar från gymnasiet i Växjö — djäknar, som allmogen ännu kallar dem. De voro ute på botanisk exkursion, efter vad deras portörer och botanikspadar visade; åtminstone begagnade de botaniken såsom förevändning för att under sommarferierna ströva omkring på landsbygden och söka äventyr. Dylika strövtåg hava sedan gamla tider legat i Växjögossarnes smak, och bland bönderna i nejden gå många historier om kringvandrande djäknars äventyr och putslustiga upptåg.

De bägge vännerna hade slagit sig ned i gräset på en kulle under en lummig ek. De hade därifrån utsikt över ett härligt småländskt landskap med små insjöar, slingrande bäckar, furumoar och lövdungar.

Göran, den äldre av dem, var en högväxt, kraftig yngling med jovialiska ansiktsdrag och anläggning till polisonger. Han hade sina tjugu år på nacken och stod nu färdig att med den lärdomsskatt, som bestås i Växjö, och icke så litet därutöver, som han på egen hand samlat, begiva sig till akademien.

Adolf, hans kamrat, var en spenslig, finhyad gosse med skälmska ögon. Son av den rike och allmänt aktade baron Sparrfält på Odensvik hade han slutit ett fast vänskapsförbund med hemmansägaresonen Göran, ett förbund, som olikheten i deras ålder endast bidrog att göra ännu varaktigare. De bodde under terminerna tillsammans, delade sina lärares och kamraters tillgivenhet och hade allt, till och med sina små oskyldiga upptåg, gemensamt.

— Ack, du Göran, vad detta varit en lustig dag! sade Adolf, i det han makligt sträckte sig i gräset och såg upp mot den blå himmelen. Jag glömmer aldrig de här äventyren.

— Åja, nog har du haft pojkstreck för dig, sade Göran.

— Än du då? Har du varit ett uns bättre än jag?... Ha, ha, då jag tänker på den snåle prästen, hos vilken vi i dag åto middag, kan jag skratta mig fördärvad...

— Vad var det för roligt, att du drack ur allt hans öl? Stackars man, han följde med ängsliga blickar var droppe du slukade.

— Och vad var det för roligt, att du tog fatet med fläskpannkakan och lät hela anrättningen, ett tu tre, försvinna i ditt glupska ginungagap, innan den beskedlige mannen hann sucka! Ha, ha, ha!

— Då hade vi en bättre tillställning hos den rike nämndemannen i Lomaryd, sade Göran.

— Ack, den vackra Stina, hans dotter...

— Som du ville kyssa, men icke fick, i trots av ditt snutfagra ansikte, Adolf...

— Och som du fick kyssa, Göran, i trots av dina fula, röda polisonger.

— Säg icke »i trots av» utan »med anledning av» mitt manliga, i aftonrodnadens sköna färg skiftande kindskägg. Du förstår dig icke på flickornas smak. Att kyssa dig eller en annan liten fröken kan komma på ett ut... men jag — jag är en man, och det är sådana flickorna vilja ha.

— Skryt lagom, Göran! Om du ej förstått dig på svartkonsten, skulle Stina ej bevärdigat dig med en blick.

— Ja, svartkonsten är en märklig konst. Du märkte väl, att det rika nämndemansfolket i början ej ville undfägna oss med annat än svagdricka?

— De önskade oss på dörren, det märktes tydligt.

— Men då frågade mig händelsevis nämndemansmor, vad jag studerade i Växjö...

— Och jag skyndade mig att svara, att du studerade svartkonsten... Var infallet icke gott, vaba?

— Strax blev det annat ljud i pipan. Man betraktade mig med vördnad, nästan med fruktan, och bullade upp ett frukostbord med skinka, medvurst och öl, och jag smorde kråset, medan du, lille Adolf, sökte visa dig på din älskvärda sida för dottern i huset. Men du misslyckades, min gosse. Du känner icke bondtöserna; de ha icke öra för sådana grannlåter, som du lärt dig att prata till de förnäma fröknarna. Emellertid kom nämndemansmor till mig och berättade jämrande, att hennes ladugård var förhäxad, att kalvarne dö och korna ej ge mjölk... hon frågade mig om råd...

— Och du svarade?

— Att hon skulle fodra och sköta kreaturen väl.

— Hon tyckte naturligtvis, att det var ett alltför simpelt råd...

— Ja visst, hon lät mig förstå, att ingenting annat än svartkonsten torde hjälpa, och bad mig anlita mina kunskaper i den vägen. Jag gjorde många invändningar, men därav blev gumman ännu enträgnare. Till slut, sedan jag tagit tysthetslöfte av henne, sade jag, att hon skulle taga ögat av en vessla, hjärtat av en örn, framtassen av en björn och tungan av en tre och tre kvarts år gammal vit orm, insy dessa lemmar i skinnet av en ödla samt nedgräva alltsammans en torsdagskväll under ladugårdströskeln, sägande hokus pokus filiokus. Gumman blev hjärtinnerligt glad, tackade mig för det goda rådet och bad mig lämna de där trollsakerna (hon tog för givet, att jag hade dem i portören), så skulle hon hederligt betala dem. Jag svarade, att mitt förråd var slut, och rådde henne att skaffa sig dem själv.

— Och nu blev gumman ännu enträgnare, inföll Adolf. Jag såg, huru hon viskade och tasslade med dig.

— Ja, hon var i synnerhet bekymrad för, huru hon skulle finna en jämnt tre och tre kvarts år gammal orm. Jag rådde henne att fånga en mängd och syna dem i munnen, såsom man gör med hästar...

— Ha, ha, ha!

— Medan gumman anfäktade mig med sina böner, hade jag ögonen på lilla Stina. Jag fann, att hon var en alltför täck flicka med en mun, liknande en frisk rosenkalk. Nå, tänkte jag, innan jag lämnar stället, skall jag ha kysst Stina, bara för att förarga dig och göra dig svartsjuk, Adolf...

— Hör, mor, sade jag, jag vet ännu ett medel, som kan hjälpa; jag har medlidande med er och vill upptäcka det

för er. Ni skall taga sex nubbar och spika dem i ladugårdsgolvet, men nubbarne skola först vara signade.

— Hur går det till? frågade hon.

— Ingenting är enklare... Det behövs bara en flicka som icke fyllt tjugu år...

— Går icke Stina an? Hon är bara sjutton, sade gumman.

— Å jo män. Jag, min kamrat och Stina ställa oss på golvet; ni, mor, och fader nämndeman sätten er på var sin stol, hållen er alldeles stilla under tiden och mumlen för er själva:

»A, E, I, O,
jag vill ha mjölk av min ko;
U, Y, Å, Ä, Ö
ingen kalv får dö.»

Stina skall säga hokus och taga en nubb mellan tänderna, så att blott själva spetsen sticker fram; jag säger pokus och tar nubben med min mun ur hennes; min kamrat bugar sig därefter och säger filiokus, som är det kraftigaste trollordet och bekräftelse på det övriga. På det sättet signas var nubb särskilt, och det är hela saken... Nåväl, saken blev snart arrangerad, och Stina gick gärna in på att vara med därom...

— Ja, för kornas skull, inföll Adolf.

— För kornas och kalvarnes skull, det medger jag, ty jag är för anspråkslös att uppgiva mitt hyggliga ansikte såsom bevekelsegrund. Visserligen rodnade hon och var litet förlägen, men allt gick efter önskan, och jag fick mina sex kyssar.

— Vad jag hade svårt att hålla mig för gapskratt, när jag såg gubben och gumman sitta och vagga med huvudet och mumla: »A, E, I, O» etc.

— Allvarsamt talat, Adolf lille, spelade du själv den ömkligaste figuren. Det gjorde mig riktigt ont om dig. Du fick stå och bevittna, huru jag tog den ena kyssen efter den andra, samt buga dig och säga filiokus.

— Tala icke därom! Det var ett elakt påhitt av dig, Göran, för vilket jag i sinom tid skall utkräva vedergällning. Men hör på, vi måste stiga upp och marschera vidare för att söka nattkvarter... Solen går nu ned. Vart skola vi nu ställa kosan?

— Quo fata trahunt retrahuntque sequamur: vi må gå dit ödena föra! Stannom blott en stund för att betrakta solnedgången! Vilken härlig afton! Huru skönt ändå att vistas i Guds fria natur!

— Medeltidens vandrande riddare måste hava fört ett härligt liv, Göran?

— Åtminstone då det var vackert väder... Se, nu försvinner hennes strålande majestät under himlaranden. O, drottning, för vilken altaren fordom rykte på Persiens slätter och Mexikos berg:

»O, vor' jag som du,
så nära den önskade strand,
det nya lycksaliga land!»

Så! Nu är jag färdig. Framåt marsch!

»Med skämt och sång,
med munter gång
vi vandra dit ödet befallt.
Ej frågan är,
vart kosan bär,
ty hembygden är överallt.»

De båda vännerna lämnade kullen arm i arm, och deras friska röster genljudade i skogen.

Masugnen.

Djäknarne hade visserligen icke behövt gå långt för att finna nattkvarter, ty på obetydligt avstånd framför sig sågo de en vit herregårdsbyggning av ståtligt utseende, men de föredrogo att gästa i präst- och bondgårdar; och då de nu händelsevis från kullen varseblivit röken från en på andra sidan skogen belägen masugn och hörde gnisslet av dess väldiga bälgar, beslöto de begiva sig dit och tillbringa natten i hyttan bland bergsmännen.

De inslogo således den väg, som förde genom den gamla, ärevördiga granskogen. Det mörknade hastigt, och masugnen var längre bort belägen än de förmodat, men de förkortade vägen med muntert glam och glada sånger.

För övrigt hade det ett eget behag att vandra i de allt tätare skuggor, som föllo över skogen, att lyssna till kvällvindens suckar och betrakta stjärnorna, som tindrade så klart över granarnes bugande toppar. Och ju mörkare det blev, desto livligare målade sig på en viss fläck av himmelen ett rödaktigt, fladdrande återsken av masugnens lågor. Det var en eldstod, som förde dem rätta vägen i skogens labyrint, och de hörde allt tydligare, huru forsen brusade, huru bälgarnes jättelungor flåsade och hamrarnes slag genljudade bland skogens klippor.

Nu glesnade skogen, och de bägge vandrarne sågo framför sig ett öppet fält, i bakgrunden begränsat av ett berg, på vars vilda, stupande avsatser de över masugnstaket uppstigande eldtungorna kastade en fantastisk belysning. Svarta gestalter visade sig kring elden, och tonerna av en vemodig, enkel visa, sjungen av en okonstlad röst, blandade sig med det buller, som den arbetande maskinen och de lika ivrigt arbetande människorna förorsakade.

Adolf och Göran gingo uppför den långa bro, som förde till mashyttans övre våning, och på vilken kol- och kalkstenslaster brukade uppköras för att kastas i ugnens vilda gap. De hälsade vänligt på de av rök och sot svärtade männen, och dessa besvarade hälsningen på samma sätt. Sällan kommo besökande från andra orter till denna avlägsna del av bergslagen, och man undre därför ej, att bergsmännen med en viss nyfikenhet utfrågade våra djäknar, vilka de voro och varifrån de kommo. Sedan dessa givit gott besked för sig, blev det deras tur att fråga, och de fingo nu bland annat veta, att ägaren till denna masugn liksom till flera andra, jämte stångjärnshamrar o. s. v., var den rike och mäktige patron Brackander på Trevnadslösa. Trevnadslösas karaktärsbyggning var just det vitmålade hus, som vännerna sett, medan de vilade på kullen. Därefter begåvo sig djäknarne till mashyttans nedre våning, varifrån sången ännu hördes. I dörröppningen till densamma visade sig en verklig jättegestalt, en karl på sina sex fot och lika många tum, insvept i skinnkläder och med en bredskyggig hatt nedtryckt över det sotiga ansiktet.

— Vad är ni för slags folk? frågade han tämligen barskt.

— Vandrande djäknar, svarade Adolf och Göran på en gång, och den senare tillade:

— Vi fundera på att stanna här i mashyttan över natten, om ni, gott folk, icke har något däremot, och sedan fortsätta vi vår resa i morgon.

— Djäknar från Växjö? Prästgesäller? fortfor jätten. Har ni gått vilse, eftersom ni kommer så här? Här ä just inga bekvämligheter för sådana gäster. Men vill ni sova på en bänk där inne, så står det er fritt.

— Jag har aldrig sett någon masugn förr, sade Adolf, och är därför litet nyfiken...

— Att se, hur järnet kommer utrinnande som en vitgnistrande ström... Åja, det är rätt lustigt för den, som inte är van vid det...

— Och vad bekvämligheter angår, inföll Göran, så ha vi många nätter sovit under ett träd i skogen, med en sten till huvudgärd...

— Likasom Jakob, inföll jätten skrattande. Jaså, ä herrarne av det slaget, så ä herrarne välkomna.

Mannen gick in, och djäknarne följde honom.

Det var ett stort, mörkt rum, i vilket de inträdde. I stället för golv hade det ett lager av djup sand, dess bakgrund upptogs av ugnsmuren, bälgarne och maskineriet, som sätter dessa i gång; här och där sågs en slägga, och mot väggarne lutade sig längre och kortare järnspett. På en bänk sutto tvenne män, av vilka den ene sjöng, och över sångarens huvud hängde, fastspikad på väggen, en lampa, som spridde ett ganska sömnigt och otillräckligt sken. Sångaren var en medelålders man, sotig och klädd i skinn likasom de andra; de ord han sjöng, då djäknarne inträdde, voro följande:

»Trolösa flicka, du har en fager hy,
men du har ock ett ostadigt sinn';
ditt hjärta vill jag likna vid en vinddriven sky,
som far hela världen omkring.»

— Tyst nu, Pelle Larsson, med din dumma visa, sade den länge, som var ingen annan än masmästaren Sven, jag gitter icke höra den.

— Nå, jag kan väl tiga, eftersom du så vill, svarade Pelle Larsson, helst som jag ser, att du har två herrar med dig, och de tycka väl inte om enfaldiga bondvisor, kan jag tro.

— Å, fortsätt han med sin visa, sade Adolf, vi höra gärna på.

— Men jag gör det icke, sade masmästaren Sven. Pelle gör aldrig annat än sjunger ovett och lögn om töserna, om deras trolöshet och sådant snack... Jag gitter icke höra det.

— Nej, månntro! sade Pelle, sedan Sven fick sig en fästmö, tror han alla flickor om gott.

— Håll munnen! sade Sven.

— Bevars väl, jag tiger, masmästare, svarade Pelle. Annars ska herrarne tro, att jag är den värste hojtaren i hela vår församling; ni skulle bara höra mig i kyrkan. Klockaren skriker, så att han är röd som en tuppkam i synen, men mig överröstar han icke.

Förtroligheten mellan masugnskarlarne och djäknarne beseglades, då dessa senare framtogo vinflaskan och läto den vandra ur hand i hand, från mun till mun.

— En tung slägga det här, sade Göran, i det han prövande upplyfte en sådan.

— Ja, inte duger en djäkne att hantera henne, inföll Pelle Larsson.

— Icke det? sade Göran, i det han fattade om ändan av skaftet och höll släggan horisontalt med rak arm.

— Bra, bra, sade masmästare Sven och klappade Göran på axeln. Herrn är en svensk gosse, det märker jag.

— Ja, sådana ha vi många på gymnasium, sade lille Adolf, stolt rätande sig. Göran är icke den starkaste bland oss. Ni skall tro, att djäknar icke gå av för hackor, gott folk.

— Nå, vad säger herrn om den här lilla tingesten? inföll Sven, i det han pekade på den största släggan bland dem alla, en verklig Herkulesklubba. Lyft den också, om herrn orkar.

Göran vågade ett försök, som gjorde hans krafter all heder, men icke desto mindre misslyckades.

Jätten skrattade, så att de vita tänderna lyste mellan de sotiga läpparne, varefter han fattade släggan, svängde den ur hand i hand med förvånande hastighet, kastade den upp i taket och uppfångade den i fallet, lyfte den slutligen i en halvkrets över huvudet och lät den sakta nedsjunka mot sin mun. När detta var gjort, slängde han den bort i en vrå och sade torrt:

— Det där kallas bland oss bergsmän att »kyssa» släggan.

Adolf hade med verklig bävan åsett detta atletiska mästerprov.

— Finnes här någon annan, som kan göra detsamma? frågade Göran undrande.

— Jag ber dem icke försöka, sade Sven, såvida de ej vilja ha sina näsor förvandlade till rotmos och svälja sina tänder. Men uppe i norra bergslagen, i Barnarp och Månsarp, finnas flera, som förstå sig på samma lek... Tag spaden, Pelle Larsson... slagget skall ut.

Pelle Larsson, biträdd av de tvenne andra karlarne, grävde en bädd i sanden från ugnsöppningen till dörren, och sedan bädden var färdig, fattade Sven ett spett, tryckte hatten djupare över ansiktet, gick fram till ugnsöppningen och gjorde med spettet några väldiga stötar. Ett ögonblick därefter kom slaggen utrinnande som en ström av gnistsprutande eldvågor och fyllde den grävda bädden, upplysande rummet med ett starkt, rödaktigt sken och utbredande en hetta, som förekom de båda djäknarne nästan odräglig. Det var en vacker, men snart försvinnande anblick, ty slaggets livliga eldfärg mörknade hastigt, några vattenämbar tömdes över detsamma, varefter det sönderslogs med järnspetten och utbars styckevis ur hyttan.

— Järnet kommer icke förrän om en timme, sade Sven, och under tiden ska vi äta vår kvällsvard. Vilja herrarne vara med om den, fast det bara är sill och potatis och svagdricka, som vankas? Men potatisen är god, vill jag lova, den kokas icke, utan vi steka den här i den heta sanden.

Göran och Adolf voro ganska hungriga och emottogo således bjudningen med mycket nöje. Den simpla anrättningen var snart färdig och fick en strykande åtgång. Göran och Adolf visade, att djäknar ej äro så nogräknade, ifall sot och aska, jämte hungern, äro de enda kryddorna på maten.

— Jag vet icke varför, men jag tycker om er, gossar, sade Sven under måltiden förtroligt till djäknarne. Vart ämnen I taga vägen i morgon?

— Åt öster, väster, söder eller norr, svarade Adolf. Vi gå vart vinden blåser.

— I morgon är söndag, anmärkte Sven, och det är min tur att vara ledig från arbetet den dagen. Hör på, gossar, om vinden skulle blåsa åt det håll, där far mins stuga ligger, skulle ni vilja följa med? Vi komma att gå förbi vackra ängar, där många slags blomster växa, och jag kan tänka, att ni, liksom andra djäknar, egentligen äro ute för att samla blommor...

— Vad säger du om förslaget, Adolf? frågade Göran.

— Topp, svarade denne, jag för min del antager det.

— Gott, sade Sven, I skolen då få se en gubbe, som luktat krut i sina dagar.

— Har er far varit i krig?

— Jag vill tro det. Han stupade i kriget mot ryssarne.

— Vad! Jag tyckte ni talade, som om han levde, inföll Göran.

— Ja, saken är den, att min salig far blev ihjälskjuten, men min fosterfar, korporal Brant, han lever nog, mån I tro, och det är den gubben, jag menar. Han har, som jag sade, luktat krut i sina dar och kan berätta er många krigshistorier, om ni tycker att det är roligt att höra sådana. Ni följer således med, gossar?

— Ja, Sven.

— Men då väcker jag er klockan tre i morgon, innan fåglarne börjat sjunga... Ären I med om det också?

— Ja visst.

— Nåja, icke behöver jag vara rädd, att ni ska försova er, ty ni får bara var sin träbänk att ligga på med min och Pelle Larssons tröjor till huvudgärd.

Tiden gick fort under muntra samtal. Djäknarne berättade äventyr om Karl XII, och masugnsfolket dukade upp lustiga folksägner om Bellman (som i vår allmoges mun gäller för att vara den lustigaste hovnarr, som någonsin gycklat med ett krönt huvud) samt trovärdiga berättelser om skogsjungfrur, bergtroll, näckar, tomtegubbar och mera sådant. Pelle Larsson påstod, att han mången mörk höstnatt, då han setat vid kolmilan och lyssnat till vindens tjut i skogen, sett skogsjungfrun med högtidliga steg vandra förbi; och en annan av arbetarne, som förut varit bergsprängare vid Taberg, visste att berätta om Tabergsgumman och hennes slott djupt inne i bergets sköte. Man hade en gång, sade han, beslutat spränga ett valv tvärs igenom berget, men då man hunnit några famnar in i detsamma, ljöd inifrån en röst, som förbjöd arbetarne att fortsätta, ty de hade nu hunnit nära gummans sängkammare. Men det påbörjade valvet finnes ännu kvar och kan beses av var och en, som besöker Taberg.

Det led nu långt in på natten, och djäknarne kände behov av vila. De lade sig på de anvisade bänkarne, och trötta av dagens vandring, inslumrade de snart i oskuldens och ungdomens lugna sömn.

Korporal Brant.

— Upp, gossar! ljöd en röst i djäknarnes öron.

De vaknade. Strömmen brusade, bälgarne flåsade, hamrarne knackade: det var den gamla musiken, som oupphörligt, år ut och år in, ljuder på ett sådant ställe. Men framför våra vänner stod Sven masmästare med ett bylte i ena handen och sitt stora pinsbacksur i den andra.

— Ni sov så gott, att jag tyckte det var synd att väcka er förr, men nu är klockan fyra, och vi måste bege oss på väg, sade han.

Göran och Adolf voro inom några ögonblick färdiga. De sade farväl åt de övriga masugnsarbetarne och följde Sven. Visst voro de i början litet olustiga, ty många timmar hade deras sömn ej räckt, och ej heller voro de vana att sova med gångkläderna på sig, men denna olustighet försvann snart, ty morgonvinden blåste så friskt och upplivande, luften var så ren, himlen så blå. Det var en ljuvlig svensk sommarmorgon. Trasten och andra små vingade sångare fyllde nejden med gälla drillar, daggpärlor glänste på varje grässtrå, och det doftade så friskt från ängarne, de gamla granarne och linneorna, som växte i deras skugga. Och när nu solen gick upp och göt över bergen ett gyllne sken, och dagrar och skuggor blevo skarpare och landskapets skiftande färger saftigare, huru skön och leende låg ej vandrarnes lilla, av synkretsen begränsade värld framför dem!

Med friska sinnen, öppna och tillgängliga för varje intryck av naturens skönhet, med barmen vidgad av den livande morgonluften vandrade de båda djäknarne framåt. I det ungdomliga hoppets kalejdoskop sågo de sin framtidsbana ligga framför sig lika solbelyst, lika blomsterdoftande som den stig de nu vandrade. Ingen sorg, ingen hotande framtidsbild, intet dystert minne från det förflutna.

Sven masmästare marscherade med långa steg och svängande sitt knyte i handen, framför djäknarne, men ej på längre avstånd, än att de kunde underhålla ett samtal med honom, och det gjorde de även. För varje fågel, som slog i skogen, ville Adolf veta dess namn, och Sven masmästare visade sig både villig och kunnig att upplysa honom därom. Likt Dag den vise tycktes han till och med förstå sig på att översätta fåglalåten på mänskligt tungomål. Om deras väg förde dem förbi någon stuga, vilket sällan skedde, ty nejden var föga bebodd, visste han berätta åtskilligt både förståndigt och underhållande om dess invånare och dessas öden, levnadssätt och ekonomi. Så gick tiden fort och vandringen lätt under muntert samspråk.

Nu kommo de tre vandrarne till ett öppet, solbelyst ställe i skogen, där en smal, men tämligen djup bäck flöt, tyst och obekant, med klara böljor över sin vita sandbädd, tills den försvann bland granarnes och tallarnes stammar.

— Hör på, gossar, sade Sven och stannade, vi ha söndag i dag. Att visa sig inför Vår Herre med rent hjärta är ingen så lätt sak, men att visa sig inför människorna med rent ansikte på en sådan dag är mycket lättare. Jag menar härmed, att när jag vandrar från masugnen till far mins stuga, plär jag stanna här och tvätta sotet av mig. Det är icke för mycket, helst då man har, med respekt att säga, en fästmö, som väntar på sig där hemma.

— Har Sven verkligen en fästmö? Är hon vacker? frågade Adolf.

— Det får Adolf snart se, svarade Sven. Men nu vill jag fråga, om gossarne vilja göra som jag, det vill säga: taga sig ett bad.

Det var just vad Göran och Adolf ville, ty bäckens vatten var klart och inbjudande. Sven tvättade sig med medhavd såpa och visade nu, sedan sotet väl var bortsköljt, ett öppet, ärligt och friskt ansikte, vida yngre än djäknarne förmodat.

Ja, Sven kunde vid närmare påseende ej gärna vara äldre än tjugufem år. Sedan de tillräckligt njutit av de svalkande böljorna, öppnade Sven sitt knyte, i vilket han hade rent linne och sina helgdagskläder av vackert, pressat vadmal. Dessa pådrogos nu, och arbetskläderna hoprullades i ett bylte och gömdes i en buske. Därefter fortsattes vandringen.

De kommo nu ur skogen till en öppen slätt, på vilken här och där en sandkulle, överhöljd med röda ljungblommor, höjde sig. Ljungfält, på vilka vitulliga får sökte en sparsam föda, saftgröna ängar, där en och annan häst och ko betade, små åkerlappar med vajande korn och havre, och kärr, vars mörka gyttja rikligt pryddes med silverglänsande »Parnassiae palustres» och guldgula »Calthae», omväxlade med varandra, och längst bort glittrade en insjö i morgonsolens sken. Men vid insjöns strand låg en rödmålad stuga, och på den pekade Sven, sägande:

— Där bor far.

Snart voro de framme. Stugan hade ett vänligt och inbjudande utseende, där den låg, på tre sidor omgiven av en liten trädgårdstäppa och beskuggad av gamla knotiga, men väl ansade äppelträd. I trädgården växte många nyttiga plantor, såsom kål, morötter och rovor, men man såg där även små blomsterland med granna ringelblommor och stolta pioner. Blommor utanför en lantlig stuga äro alltid goda tecken; de bevisa, att sinnet hos invånarne icke är så förvildat eller nedtryckt, att det ej öppnar sig för det täcka och älskliga i naturen. Vid ena gaveln stodo trenne bikupor, och man hörde kring dem det tydliga »susurrus», vid vilket herdarne i Virgils ekloger älska att slumra. Framför stugan, närmare intill sjön, hängde nät att torka i solskenet, och över förstugukvisten hade ett äkta par av det hederliga svalsläktet byggt sitt bo.

Våra tre vandrare stego in. Stugans inre bar samma prägel av hemtrevnad som dess yttre. Golvet var vitt och bestrött med välluktande enris; en rödmålad pinnsoffa, några stolar med hjärtformigt utskurna ryggstöd, en säng med snövitt sparlakan, ett bord, en byrå med mässingsbeslag, en Moraklocka samt ett skåp, på vars dörr ägarens namn prunkade i en krans av konstnärligt målade blommor, utgjorde möbleringen. De vitmenade väggarne voro prydda med livligt kolorerade tavlor från Lundströmska konstanstalten i Jönköping; där såg man scener ur nya testamentet och ur svenska historien, skäggiga sultaner till häst, Napoleon och »Karl XI:s syn på rikssalen». Över pinnsoffan hängde en musköt med påskruvad bajonett och en gammal soldathatt. Genom fönstret tittade solen vänligt och helgdagslikt in i rummet.

— Se där ha vi Sven! sade en ung flicka, som för tillfället var ensam inne, sysselsatt med att pryda den vitrappade spiseln med björklöv och ringelblommor. Det var Ingrid, korporalens yngsta dotter, en femtonårig jänta med ljust hår, stora blå ögon och friska kinder. Hon ämnade säga något mera, men tystnade och slog förlägen ned ögonen, då hon varseblev Svens obekanta följeslagare.

— God dag, lilla Ingrid, sade Sven och lyfte flickan högt i taket. Men säg mig, var är far och mor och Johanna... Är Johanna kommen än?

— Mor är gången till kyrkan, far sitter i täppan och röker sin pipa, men Johanna kommer väl snart, tänker jag, sade Ingrid. Jag skall säga till far...

Flickan skyndade ut genom köksdörren, och kort därefter visade sig korporalen.

Korporal Brant gick på träben — ty då en kula har bortsnappat en fortkomstledamot av kött och blod, har kronan ingen annan att giva i ersättning än i bästa fall — en av hård och god masurbjörk. Men detta bekom korporalen föga; ja, träbenet och tapperhetsmedaljen voro på sätt och vis korporalens käraste egendom: aldrig har en dansös med sådan stolthet visat publiken en väl formad vad och nätt fot, som korporalen skulle visat sitt träben för envar, som ville betrakta denna anspråkslösa produkt av svarvarens konsterfarenhet. Sextio levnadsår, genomsträvade dels under musköten, dels vid plogen, hade gråsprängt hans hår och väldiga knävelborrar, men ej lyckats kröka hans höga, axelbreda gestalt, som, inknäppt i en blå rock med blanka knappar, var lika rak och militärisk som för trettio år sedan. Ansiktet låg i allvarsamma, nästan bistra rynkor, men ögonen blickade vänligt och milt under sina buskiga ögonbryn. Sådan var korporal Brant till sin yttre människa. Djäknarne kände vid hans åsyn en djupare vördnad, än om de sett hela Växjö konsistorium inträda; herrar konsistoriales torde finna detta mycket besynnerligt, men förhållandet var verkligen sådant.

— Är herrarne samma djäknar, som för ett par dagar sedan voro i Lomaryd? frågade korporalen, under det han slog sig ned i sin pinnsoffa, drog några drag ur pipan och med handen strök sitt träben.

— Ja, korporal.

— Då vill jag fråga herrarne en sak så god som två: vad var det för galenskaper, herrarne satte i huvudet på nämndemansmor? Jag träffade för en stund sedan Ola Persson, och han berättade något spektakel om herrarne och folket där på stället...

Adolf omtalade nu på ett putslustigt sätt historien om de signade nubbarne. Korporalen drog ett ögonblick på munnen, men skakade därefter allvarsamt huvudet och sade, i det han åter började stryka sitt träben:

— Lille baronen kan visst tycka, att det där är roligt, men kan han också tycka, att det är rätt? Skall man göra enfaldiga människor dummare och vidskepligare, än de äro? Ynglingar, som få studera och lära och inhämta kunskaper, böra väl hellre försöka hjälpa folk ur deras villfarelser än bestyrka dem i sådana... Det är min mening om saken.

Och därmed utpustade korporalen ett duktigt moln ur sin pipa.

Göran och Adolf sågo icke så litet förlägna och handfallna ut vid denna oväntade förebråelse.

— Men herrarne äro i alla fall bara unga pojkar, fortfor korporalen muntert, och med pojkar får man ej räkna så noga, om de hava ett eller annat upptåg för sig: det ligger i deras natur. Människan, tillade han allvarsamt, skall först gå genom livets hårda rekrytskola och lida mycket hugg, innan hon blir en allvarlig stridsman.

Sven masmästare, som innerligt skrattat åt Adolfs berättelse och sedan under samtalets fortgång stått och sett ut genom fönstret, vände sig om och sade:

— Det syns en båt ute på sjön; det är säkert Johanna, som kommer.

— Gott, sade korporalen, vill ni som jag, så gå vi ned och möta henne vid sjöstranden. Emellertid skall du, Ingrid, laga till litet mat åt oss. Herrarne få hålla till godo med vad huset förmår.

Det var verkligen Johanna, korporalens äldre dotter, som kom roende. Den raska flickan var ensam i båten och skötte själv årorna med vana och kraftiga händer. Johanna tjänade som ladugårdsdeja hos patron Brackander på Trevnadslösa. Från denna herregård till korporalens stuga, tvärs över sjön, var en fjärdedels mil, men den unga flickan räknade icke årtagen, när rodden gällde hemmets härd, där kära anhöriga och fästmannen väntade henne.

När båten var nära stranden, lade Johanna upp årorna, hoppade i land och drog jullen med ett kraftigt tag ett stycke upp på det torra. Johannas hela väsende vittnade om raskhet och hälsa. Och ändå var hennes ansikte så fint, hennes hy så ren och hennes ögon så klart ljusblå, att många av Amaranterordens förnäma skönheter skulle haft skäl att avundas henne. De små händerna voro kanske något för röda och valkiga av arbete för att behaga i en salong — men Sven masmästare tyckte om dem desto mera.

Den lilla familjen och dess gäster återvände nu till stugan. Sven masmästare räckte Johanna en liten förgät-mig-ej, som han funnit vid sjöstranden, och detta var allt det galanteri, man hos honom kunde upptäcka. De gingo vid varandras sida utan att tala många ord, men deras okonstlade väsen vittnade tillräckligt om den glädje, de kände över att få se och vara nära varandra.

Sådana möten inträffade tämligen sällan; emedan arbetet vid masugnarne fortgår även om söndagarne, var det blott en eller två gånger i månaden, Sven kunde slå sig lös för att träffa Johanna i kyrkan eller i faderns stuga.

Man satte sig till bords. På en vit duk stod ett fat med potatis, ett annat med fisk, som korporalen föregående dagen egenhändigt dragit upp ur sjön, samt en stor kanna av oäkta porslin, fylld med den raraste mjölk. Brödet bestod av havreblandat korn, väl bakat och särdeles mört. Detta var hela anrättningen, men ingen lämnade bordet hungrig. Härefter framtog korporalen postillan och psalmboken, påtog sina gamla brillor och uppläste med klar röst dagens evangelium, varefter han uppdrog åt Göran att föreläsa predikningen.

Vår djäkne kände sig fattad av en känsla, den han förut aldrig erfarit. I kretsen av dessa genom oskrymtad gudsfruktan och inbördes kärlek förädlade naturmänniskor var det liksom om ett friskare, men allvarligare liv genomströmmat honom. Ljuva minnen vaknade i hans barm, minnen från hans barndom, då fader och moder ännu levde, och han själv, ett oskyldigt barn, uppväxte i deras vård under den gamla hyddans tak. Han föreläste ur postillan med anda och övertygelse, och predikantens enkla ord voro likasom hämtade ur hans eget hjärta. Ämnet var människans barnaförhållande till Gud, och huruledes hon genom detta förhållande är i stånd att med inre lugn och lycka bestå de hårdaste prövningar, för vilka den på sin egen kraft trotsande måste duka under.

Efter predikningens slut tryckte korporalen Görans hand och lovordade hans vackra utförsgåvor. Man gick därefter på husfaderns förslag till trädgårdstäppan och tog där plats på en bänk, som beskuggades av en gammal enstaka lind. Alla voro tysta, till och med den lille pratsamme Adolf. Korporal Brant såg fundersam ut, stoppade sin pipa och sade slutligen:

— Med anledning av vad vi i dag hört, kom jag, såsom ofta sker, att tänka på min salig vän Stål, din far och min gamle krigskamrat, käre Sven. Stål tjänte liksom jag vid Albo kompani; han var flygelman, ty han höll sina sex fot och sex tum, likasom du, Sven, och jag var hans nästa man i ledet. Vi voro goda vänner, delade ljuvt och lett, och voro alltid vid varandras sida, såväl i kulregnet som på marscher och i bivuaken. Men det var ej till detta jag ville komma utan till något annat. Stål var en barnafrom människa och försummade ingen kväll sin bön till Gud. Det var en kort bön, som han lärt av mor sin, och han uppläste den av gammal vana med hög och ljudelig röst, innan han, med ränseln under huvudet och geväret vid sidan, somnade. Det var, med ett ord, den lilla bönen:

»Gud, som haver barnen kär, se till mig, som liten är» o. s. v. Nu kunnen I väl tänka, att många av våra kamrater tyckte det vara lustigt, att den gamle skäggige Stål, som var den längste karlen i kompaniet, kallade sig »barn» och »liten», men sådant bekymrade honom föga, ty, som han sade, Gud mäter icke människorna med alnmått, och Guds barn ville han vara, om han än bleve aldrig så gammal.

Korporalen tystnade åter för en liten stund och tycktes försjunken i sina minnen. Sven masmästare torkade med avighanden sina ögon, i vilka en fuktig glans var synbar.

Såsom läsaren redan vet, hade Svens far stupat i kriget mot Ryssland. När korporal Brant hemvände, var det han, som meddelade sorgeposten åt Ståls änka, som med en femårig son bebodde en backstuga och befann sig i yttersta nöd, ty hon var sjuklig och oförmögen att arbeta. Nu hade Brant själv hustru och barn att försörja, hade blivit invalid, var krasslig av fältlivets mödor och försakelser och kunde således ej så kraftigt som förr sköta plog och spade. Men detta hindrade honom ej att åtaga sig den övergivna änkan och hennes son, och när gumman Stål dog, tog han hennes son Sven till sig som eget barn. Han hade själv lärt pojken att läsa och i allo vårdat sig om honom med lika stor ömhet som om sina egna barn. Dock måste korporalen vid Svens uppfostran ofta taga itu med hårdhandskarne, ty Sven var en styvsint pojke; men det bättrades med åren, så att korporalen fick heder, glädje och nytta av sin fosterson. Sven var duktig och ordentlig, skicklig både som masugnskarl och smed, och den månadspenning han förtjänte, kom nu hushållet väl till pass. Den gamle krigsmannen såg med innerlig förnöjelse, att Sven och hans Johanna tyckte om varandra; han hade, medan de ännu voro barn, tänkt sig som ett önskningsmål att se sonen till den oförgätlige vännen Stål i äkta förening med Johanna.

— Korporal Brant, sade Adolf, vill korporalen göra oss ett stort nöje, så omtala något för oss från kriget!

— Sommardagen är lång, svarade korporalen, och I stannen ju här till i morgon. Vi ha således god tid på oss att berätta krigshistorier...

— Var stupade Stål? frågade Adolf, som ville förmå gubben Brant att genast öppna sin språklåda.

— Det var vid Helsinge, sade korporalen med en lätt suck. Där voro kronobergarne med, skolen I tro, fortfor han, i det han rätade sig och ögonen blixtrade. Ni vet av historien, gossar, att kronobergarne för den dagens arbete blev regementet n:o 1 i svenska arméen och fick rang av konungens garde. Lagerbring kommenderade den svenska styrkan. Ryssarne voro dubbelt så många som vi, men vi höllo dem varma under två långa dagar. Men så kom Gustav Adolf och utnämnde en annan befälhavare, och så uppstod oreda; order och kontraorder gingo om varandra, och hela det högre befälet blev likasom yrt i huvudena. Vad den stackars kungen tog sig till, så bar det på tok, och så gick det även denna gången. Hade vi bara fått hållas, såsom vi börjat, skulle vi jagat ryssarne näcken i våld. Men så blev det plötsligt befallt, att vi skulle inskeppa oss igen. Jag vill icke säga er, vad vi simpla soldater kände och tänkte, då den befallningen blev veterlig. Många gräto av harm, andra mumlade hårda och kanske orättvisa ord om kungen och det högre befälet. Men då vi kronobergare fingo veta, att vi skulle betäcka de övriga trupperna, medan de inskeppades, blevo vi glada som barn. Ryssarne, som förut hållit sig på vackert avstånd, ryckte nu an helt oförskräckt och började skjuta och dundra alldeles rasande. Vi svarade duktiga tag.

Mången tapper karl och god kamrat fick under de timmarne bita i gräset. Men ryssarne blevo alltmera närgångna; de sågo nu bara en liten hop framför sig, ty de andra regementena voro redan till god del ombord på fartygen. Den lilla hopen bestod just av oss kronobergare, och av oss berodde nu vår lilla härs och svenska ärans räddning. Vi fingo ordres att taga till bajonetten och kasta ryssarne tillbaka. Hej, sådant liv det blev i spelet! Vi hade käcka och duktiga officerare, kaptener, som levat med oss på roten, och dem vi älskade som fäder. Med sådana officerare går man till döden som till en dans. Vi simpla karlar ville genast däran utan att avvakta kommandoordet, men Ulfsax och Rappe, Bergman, Lindberg och Aminoff läto ej vänta på sig. De ställde sig framför fronten, och därpå bar det av under dundrande hurrarop. Ryssarnes första linje stod stilla med fälld bajonett, tills stålspetsarne korsade varandra, men då bröto vi in på dem, stucko eller slogo med gevärskolvarne, så att moskoviterna rullade som käglor. Andra ryska linjen inväntade oss icke, utan tog till harvärjan. Det skulle annars gått dem på samma sätt... Men vi lämnade många på platsen, och bland dem vår Stål, gossar. Han var vid min sida, och den förste ryss, jag i anloppet såg falla, stupade under Ståls gevärskolv. Men ryssarne voro knappt på reträtt, förrän han träffades av en kula. Han sjönk till marken; jag kastade mitt gevär för att lyfta upp honom och bära honom bakom linjen, men han sade: »Hugg på ryssarne, Brant, och bry dig icke om mig; jag dör snart. Hälsa till hemmet!» Och därmed slöt han till ögonen ... jag lade handen på hans hjärta, handen blev blodig... kulan hade funnit rätta stället... Stål var min bäste vän; jag tyckte sedan, att det var tomt och ödsligt i ledet, där jag ej längre hade honom bredvid mig, ty vi voro, han och jag, som gamla hästar, som länge dragit ihop. Men icke sörjde jag egentligen, ty Stål dog en vacker död... han dog för fosterlandet, för Sverige, gossar... och jag hoppas med tillförsikt, att han är salig.

Samtalet gick nu över på andra ämnen, och djäknarne inhämtade av detsamma, att torpet, som arrenderades av korporalen, tillhörde patron Brackander på Trevnadslösa. Korporal Brant hade nu i många, många år, långt innan Brackander köpte nämnda egendom, varit bosatt på den lilla lägenheten. Brackander hade emellertid på senare åren betydligt ökat arrendesumman. Av åtskilliga yttranden, i förbigående fällda av Sven masmästare, men synbarligen ogillade av korporalen, slöto djäknarne, att varken Sven eller någon annan underhavande hade skäl att tycka om patron Brackander. Sven berättade bland annat med glad uppsyn, att den tid, under vilken han genom kontrakt förbundit sig att förestå Brackanders masugn, om några månader vore slut; därefter ämnade Sven bygga en smedja, arbeta för egen räkning och fira sitt bröllop med Johanna.

Djäknarne kvarstannade hos korporal Brant till följande morgon. Men redan om aftonen togo de farväl av Sven masmästare och Johanna, vilka båda för sina olika sysslors skull ej kunde dröja hemma över natten.

Och när morgonen kom, skakade Göran och Adolf hjärtligt hand med Brant, hans hustru och lilla Ingrid och drogo vidare. Men under hela sin vandring tyckte de sig ej ha tillbringat någon trevligare dag än den i korporalens hem. Adolf märkte under de följande dagarne, att Göran gärna talade om Ingrid, och skämtade mycket med honom däröver.

Emellertid lämna vi djäknarne tills vidare åt sitt öde. Vi skola under berättelsens fortgång åter träffa dem. Och nu draga vi över sjön, som är kortaste vägen till Trevnadslösa, för att som hastigast göra bekantskap med dess ägare, patron Brackander.

Patron Brackander.

Några dagar efter djäknarnes besök hos korporalen finna vi patron Nikolaus Brackander vandra av och an med långa steg i sitt kontorsrum. Patron Nikolaus Brackander är liten till växten, men fyllig och axelbred, bär högt uppkammad tupé, har armarne korslagda bakom ryggen, går mycket utåt med fötterna, som en dansmästare från sjuttonhundratalet, och spottar rakt framför sig. Vad i övrigt hans utseende beträffar, vilja vi nämna, att patronens skötevän, kronolänsman Spöqvist, på heder och tro försäkrat, att han (Brackander) är förvånande lik Napoleon I. Vi tillägga blott, att herr Spöqvist fällde detta omdöme med ledning av ett träsnitt, föreställande den store kejsaren, tillverkat hos J. P. Lundström i Jönköping.

Kontoret är ett mörkt rum, vars förnämsta möbler äro ett stort skrivbord, betäckt med charta-sigillata-försedda dokumenter, en piphylla och ett väggskåp, det senare patron Brackanders speciella husapotek, innehållande åtskilliga flaskor med etiketterna »Punsch», »Arrak», »Rom» och »Konjak». Väggarne äro behängda med piskor av alla slag och storlekar, från den blygsamma tagelpiskan, varmed skjutsbonden undfägnar sin tröttkörda kamp, till den förnäma chambrièren. Patron Brackander vurmar nämligen för piskor; dock är denna vurm ej så ensidig, att den ej även omfattar ridspön, av vilka finnes ett ganska utvalt förråd.

Vi glömde att bland möblerna räkna patron Brackanders bokhylla; må ingen tillräkna oss detta såsom härflutet från bristande aktning för vetenskap och litteratur. På nämnda hylla befinna sig en bok om hästars sjukdomar, en juridisk handbok, en »brevställare», en procenturäkningstabell eller s. k. lathund, vidare en statskalender (mycket sliten vid förteckningen på riddare av nordstjärne- och vasaorden) samt några romaner av Paul de Kock.

Utom sin vurm för piskor karakteriseras patron Brackander av en andra vurm för processer och en tredje för utmätningsauktioner. Varhelst patronen under sina transaktioner fann en den ringaste lilla anledning att börja process, vips hade han inlagor, klagoskrifter och besvärshandlingar färdiga att föreläggas behörig eller obehörig domstol. Denna vurm hade säkert sin rot i ett ädelt begär att förkovra lagskipningen och giva juristerna en nyttig sysselsättning. Den tredje vurmen — den för utmätningsauktioner — härledde sig lika sannolikt från den hos alla stora själar medfödda böjelsen för det tragiska och dramatiska i livet. Patronens tycke för dylika förrättningar var till den grad utbildat, att han ej blott bevistade alla de bland hans underhavande förekommande talrika utmätningsauktionerna, utan ofta reste långa vägar, i sällskap med kronolänsmannen Spöqvist, för att bevittna skådespel av denna art.

På senare tider hade patron Nikolaus Brackander blivit rov för ännu en fjärde vurm. Och likväl var patron Brackander i sig själv ingen vurm, utan tvärtom en bland de mest »praktiska» människor, på vilka nittonde århundradets sol skinit. Besynnerliga motsägelser i människolivet!

Denna fjärde vurm bestod däri, att patron Brackander »per fas et nefas» ville gifta sig. Han hade nu vid fyrtiotvå års ålder, i den härliga blomman av sin mannakraft, ledsnat vid ungkarlslivet och beslutat att lyckliggöra någon Evas dotter med sin hand. Och vilken kvinna kan motstå en man, som på håret liknar den store Napoleon och därtill äger herregårdar, masugnar, stångjärnshammare och väldiga kapitaler, placerade på de säkraste händer.

Patron Brackander var ej blind för sitt eget värde; med all sin blygsamhet visste han sig vara oemotståndlig, om han särskilt lade an på att fånga en flicka; ja, han misstänkte, att flickorna just lade an på att fånga honom. Men frågan var nu: vem bland denna uppsjö på feminina människovarelser skulle han välja till sin ledsagarinna genom livet?

Det är denna fråga, som sysselsätter honom, under det han, såsom vi nämnde, med långa steg mäter kontorsgolvet.

Patronens hjärta var varken av tack- eller stångjärn, långt därifrån; det var en mjuk muskel, lätt nog genomborrad av en pil från Amors båge. Detta hjärta ägde hemligheter — hemligheter, vid vilka de fem världsdelarne skulle häpna om de blevo kända. Betänk blott: den rike brukspatronen, Napoleons levande avbild, vasaordenskandidaten Nikolaus Brackander förälskad uti... gräsliga sanning!... sin ladugårdspiga!

Sådant var förhållandet: Brackander var kär i Johanna Brant, korporalens dotter!! Men denna kärlek var naturligtvis av lugn och sansad art, ty i stora själar kunna visserligen passioner vakna, men de behärskas och hållas inom tillbörliga gränser. Hos den praktiske Brackander hade även kärleken en praktisk riktning och visade, i synnerhet när frågan var om en ladugårdsdeja, en viss benägenhet att höja sig över tomma, av svärmiska idealister påfunna formaliteter, såsom vigsel, äktenskapskontrakt och prästerlig välsignelse. Men i Johannas hela väsende och framförallt i den rena blicken från hennes klara blå ögon låg en för varje praktiskt förstånd oförklarlig kraft, som höll patronen på vederbörligt avstånd och kom varje ord, som kunnat förråda hans känslor, att dö på hans tunga. Ingenting förrådde hans hjärtas svaghet, om ej det, att han efter Johannas ankomst till Trevnadslösa ägnade en ovanlig omsorg åt ladugårdsskötseln och gjorde flitigare besök hos sina oxar, kor och kvigor än förut.

— Det är löjligt... det är befängt, mumlade han, i det han hastigt gjorde halt framför sitt husapotek och tillagade en hjärtstyrkande medicin av konjak och några droppar vatten, det är för rasande! Jag, Brackander, brukspatronen, fundera på giftermål med en ladugårdspiga?... Har jag verkligen gjort det?... Ja, sådan galning jag är! Jag blygs för mig själv! Brackander, Brackander! vart tager du vägen? Härintill skall du gå och icke vidare!

Han slukade en väldig klunk grogg och fortsatte vandringen, mumlande avbrutna meningar och spottande i rak linje framför sig. Nu stannade han, fattad av en plötslig ingivelse, och ringde.

En dräng visade sig i dörren.

— Svalgren, sade patron, du spänner genast min holsteinska häst för giggen. Du tager vidare de präktigaste seldonen, som finnas i stallet, och skurar dem, så att de blänka som solen. Sedan kläder du dig i det nya livréet med röda listerna och blanka knapparne, du vet.

— Ja, nådig patron.

— Och fort skall det gå... annars vankas det stryk.

— Jag vet, nådig patron.

Tjänsteanden, som, i förbigående sagt, hade ett lismande, rävaktigt utseende, försvann, och patronen började göra sin toalett. Han iklädde sig lackerade stövlar, svart frack, vit halsduk och kyrkstapelshöga »fadermördare» samt genomdränkte sin tupé med en hel flaska makassarolja.

Han mönstrade sig därefter i spegeln — och suckade. Sucken gällde de bortrakade polisongerna. Patron Brackanders ansikte hade nämligen förr infattats i en ram av de mest kvinnoförledande polisonger — de voro hans älsklingar, hans tröst i livets mulna stunder — men sedan länsman Spöqvist upplyst honom om, att Napoleon ej nyttjade polisonger, försvunno en vacker dag dessa vegetationens underverk för en artistisk bybarberares härjande lie. Men vad offrar icke en stor själ för en idé!

Sedan patronen med filosofisk djupsinnighet övervägt, vilken bland sina hundrade piskor han borde välja, bestämde han sig slutligen för en präktig läderpiska med silverbeslaget skaft, steg upp i giggen och gav hästen en klatsch. Solen speglade sig i de blanka seldonen och återblixtrade från lakejen Svalgrens stora mässingsknappar, den ståtliga hästens man fladdrade för vinden, och hög som Jupiter tonans eller åtminstone som Nero vid en olympisk kapplöpning lutade sig patron Brackander majestätiskt tillbaka i giggen och svävade framåt över landsvägen i skyar av damm.

Vad gällde resan? En viktig fråga, i vilken hela världen borde intressera sig!...

Vi hava antytt, att patron Brackander var en stor, lugn, mångsidig karaktär. Man må således ej tro, att patronens tycke för Johanna Brant hindrade giftermålsspekulationer i andra riktningar. Patronen var verkligen ute i friareärenden. Bland hans grannar fanns en adelsman med en enda vacker och älskvärd dotter. Adelsmannen var fattig, men nära besläktad med länets högsta aristokrati och med inflytelserika magnater. Nu, ehuru Brackander titt och ofta uttalade ett djupt förakt för adel och adelskap, var han i sitt innersta en varm anhängare därav och skulle gärna givit en av sina masugnar för att få säte och stämma på riddarhuset under namnet Brackhjälm, Bracksköld, Brackhjärta, Brackhuvud eller något dylikt. Nu var Brackander visserligen en högmögende man, och många hjässor sänkte sig för den rike järnpatronen, varhelst han for fram, men han hade dock med harm iakttagit, att man i vissa kretsar otvetydigt såg honom över axeln. Han ville nu genom äktenskaplig förening med ovannämnda fattiga, men förnäma fröken förskaffa sig relationer inom aristokratien för att i sällskapslivet förvärva den plats, honom rätteligen tillkom. Dessutom hade han vissa spekulationer på vasen, ja på nordstjärnan — planer, som en dylik förening nödvändigt måste gynna. Att intet hinder från flickans eller hennes föräldrars sida skulle möta, därom var han förvissad; han väntade tvärtom, att föräldrarne skulle tacka honom med glädjetårar i ögonen, och flickan dåna av förtjusning.

Efter halvannan timmes förlopp rullade giggen åter in på Trevnadslösas gård. Den holsteinska fuxen var betäckt med svett och lödder, patronens ansikte glödde av harm och raseri. Han gav Svalgren en örfil, därför att denne ej nog hastigt hann slå ned fotsacken, sparkade gårdshunden, som med viftande svans kommit sin herre till mötes, och rusade upp på sitt kontor. Otroliga händelse — fenomen i mänsklighetens årsböcker! Brackander hade fått en korg!... Den unga fröken hade givit honom ett hövligt, men bestämt avslag! Hon hade försakat masugnarne och

stångjärnshamrarne och sällheten vid den älsklige järnpatronens sida! O kvinna, kvinna!

Tvenne dagar därefter emottog kronolänsman Spöqvist en biljett med inbjudning att besöka vännen Brackander. Vi finna de sympatiserande själarnas jordiska omhöljen förtöjda, länsmannens i soffan och brukspatronens i en gungstol, och mellan dem ett bord, försett med alla ingredienser, som fordras för beredande av den ädla toddydrycken.

Länsman Spöqvist är en medelålders man med ett ansikte, som liknar ett sådant där av guttaperka, som vid minsta tryckning mellan fingrarne kan utsträckas på längden och bredden och grina i alla möjliga variationer. När detta ansikte någon gång får nåden att visa sig inför landshövdingen, lägger det sig i rynkor, som uttrycka en överjordisk vördnad, en sublim undergivenhet; i varje drag läses det med präntad skrift: tiga, lida och dö! Inför en lägre förman, exempelvis kronofogden, bliva dessa rynkor mindre skarpt markerade; de uttrycka undergivenhet, men parad med en viss aktningsfull förtrolighet. Inför jämlikar och goda vänner bär samma ansikte en prägel av godmodighet, humor och tokrolighet. Inför bönder lägger det sig i högtidliga, byråkratiska rynkor, någon gång förmildrade av en nedlåtande dragning på munnen, om bonden äger allra minst ett halvt hemman. Inför torpare liknar det ansiktet av en sfinx, en olöslig, förstenad gåta. Men på utmätningsauktioner glänser det av gladlynthet och lycka. Länsman Spöqvist är då i sitt element... auktionsdagarne äro hans beaux jours. För att övertyga sig därom borde man se honom med klubban i hand och höra hans snilleblixtrande, kvicka, putslustiga anmärkningar över varje sak, som han uppvisar och utbjuder åt den auktionsbesökande allmänheten.

— Ja, sade Brackander, i det han häftigt satte toddyglaset tillbaka på bordet, de skola se, vem de vågat förolämpa. Det blir en lysande hämnd jag tager, bror Spöqvist.

— Din hämnd blir raffinerad som det här sockret, anmärkte Spöqvist, under det han tillagade en ny toddy. Men tillåt mig säga: din idé är icke ny. Napoleon...

— Napoleon säger du?

— Ja, Napoleon, berättar historien, friade till en prinsessa, jag tror hon var från Ungern. Nog av, prinsessan var lika uppnäst som din fröken och svarade tvärt nej. Vad tror du Napoleon gör, bror Brackander? Jo, knappt en vecka efter han fick korgen, gifter han sig med Josefine, som var hans kammarjungfru... eller... jag tror... hans ladugårdspiga. Du må tro det blev en uppståndelse vid hoven, då de fingo veta detta. Prinsessan av Ungern dog på stället av förbittring; det gick henne, kantänka, till hjärtat, att en ladugårdspiga så burdus fick den värdighet, som nyss var erbjuden prinsessan själv. Men alla drottningar, kejsarinnor, furstinnor och hertiginnor, ja påvinnan på köpet, voro tvungna att hylla och krusa för den forna ladugårdspigan. Vart hon gick, måste åtta drottningar gå efter henne och bära hennes släp. Vacker var också Josefine, det kan icke nekas.

— Det var bra gjort av Napoleon, utbrast Brackander. Mitt beslut är oryggligt fattat; jag gör på samma sätt. Det skall förbittra det förnäma patrasket ända in i hjärteroten, då de få höra, att jag ger deras giftassjuka dotter fan och utväljer Johanna Brant till min brukspatronessa. Grevinnorna, friherrinnorna och nåderna, som för sina döttrars räkning spekulerat på min person och min förmögenhet, få stå där med långa näsor. Och hon, den oförskämda, som vågade avvisa mig...

— Hör på, Brackander, avbröt honom Spöqvist och lade sin hand förtroligt på patronens arm, inbillar du dig verkligen, att flickan på allvar ville ge dig en korg?

— Jag måste väl tro mina öron. Hon tackade för äran, gubevars, men förklarade, att hon ej kunde mottaga den... den näbbgäddan!

— Du känner icke kvinnorna, sade Spöqvist med en skakning på huvudet, hon ville bara förödmjuka dig och tog för givet, att du skulle komma för andra gången för att som en nåd anhålla om hennes hand.

— Trodde hon det, så hoppade hon i galen tunna, inföll Brackander, gnuggande händerna.

— Desto djupare skall det nu gå henne till hjärtat...

— Jag hoppas det... och det skall ej bli hennes enda nederlag. Nej, hederlige vän Spöqvist, andra förödmjukelser återstå henne. Medan den högfärdiga fröken sitter i sitt fattiga hem, suger på ramarne, knappt har en hel bomullsklänning att stoltsera uti och får lunka till fots till kyrkan, skall hon få se min Johanna komma åkande i det präktigaste ekipage och klädd i nya sidenklänningar för var vecka. Jag säger dig, Spöqvist, att det skall göra den gåsen rosenrasande ont, ty fruntimmer, som du vet, fästa sig mycket vid sådana saker.

— När skall det stora slaget ske? frågade Spöqvist.

— Vad menar du, bror?

— Med andra ord: när friar du och när gifter du dig? Jag kallar det för »slag», emedan jag jämför det med fältslaget vid Sankt Helena, där Napoleon i grund slog ryssarne.

— När det skall ske? Genast, genast, bror Spöqvist! utbrast Brackander häftigt, i det han reste sig ur gungstolen och började marschera tvärs över golvet. Ser du, jag anser det vara bättre att förekomma än att förekommas. Tror

du, att jag vill bli en visa, ett åtlöje, ett spektakel, en skampåle för alla människor här i trakten? »Brackander har fått korgen! Brackander har fått korgen!» med den nyheten komma alla skvallersystrar och kaffekäringar att ränna om varandra; det blir för många år ett samtalsämne, och man skall skratta, håna och begrina mig, och alla de förnämiteter, som hoppades, att jag skulle fria i deras hus, skola förlöjliga mig och fägna sig åt att jag blev bränd på näsan! Nej, Spöqvist, så får det icke ske! Innan detta rykte hunnit spridas, skall jag ge skvallerkäringarna ett annat att löpa med...

— Det är rätta sättet att nedtysta det förra ryktet, anmärkte Spöqvist, det är skarpsinnigt uttänkt... Jag igenkänner Napoleon på den planen.

— Jag skall slå världen med häpnad och förvåning, fortfor Brackander. I morgon bittida kallar jag Johanna till mig och underrättar henne om sin lycka; på förmiddagen reser jag till korpral Brant och meddelar honom mitt beslut, och så snart lysningen hunnit gå för sig, äro vi gifta. Dig, Spöqvist, ålägger jag särskilt att redan i morgon utbasunera mitt beslut i alla väderstreck. Säg till var människa du träffar, att jag redan friat till Johanna Brant, med ett ord, att hela saken är avgjord.

— Bra, bra! Skål och lycka till! ropade Spöqvist.

Själafränderna stötte glasen tillhopa och drucko skålen i botten.

Spöqvist var i själva verket varmt intresserad för Brackanders giftermål med Johanna, ty han visste med säkerhet, att patronen även funderat på att fria till den rike kronofogdens dotter, Spöqvists eget kvinnliga ideal. Spöqvist hoppades på detta sätt bliva kvitt sin ende och farlige rival.

— Men hör du, sade länsmannen, om jag ej misstager mig, lär Johanna redan ha en fästman, din masmästare Sven Stål. Har du tänkt på det?

— Bah, svarade Brackander skrattande, är du så enfaldig, att du i den lilla omständigheten ser ett hinder för mig! Skulle jag ej kunna slå en av mina arbetare, en usel dräng, ur brädet?

— Därpå tvivlas icke ett ögonblick. Men om flickan glömmer Sven, är det därför ej säkert att Sven glömmer flickan. Sven är en karl, som jag ej skulle vilja ha till fiende, det säger jag uppriktigt. Han skulle kunna bryta av dig på mitten och göra två byttor av dig, bror Brackander.

— Å, ingen fara, min vän. Om karlen börjar glo illa, lugnar jag hans känslor med 33 och 16 banko. För övrigt ha vi husaga, fotblackar och sådana män som dig, Spöqvist, för att kväsa dylika kanaljer, om de ej ge med sig i

godo.

Vi lämna nu tills vidare de båda vännerna att fortsätta sin sammanvaro, som slutade med en präktig supé, vid vilken helan, halvan, tersen och en flaska sprithaltigt portvin tömdes under av Spöqvist föreslagna skålar för Napoleon (patronen emottog denna skål med en viss blygsamhet), Johanna Brant, giftermålet och de blivande ättlingarne.

Hos korporalens.

Det är aftonen av samma dag, på vilken patron Brackander i ovannämnda ärende besökt korporalens anspråkslösa stuga.

Korporal Brant sitter på bänken under linden och bredvid honom hans kära hustru, mor Kerstin. De hava länge samtalat med varandra. Korporalen blickar allvarsamt under sina buskiga ögonbryn, mor Kerstin ser mycket upprörd ut och har tårar i ögonen.

- Ja, jag säger ännu en gång: det var en olycka, att jag icke var hemma, då patronen var här, sade mor Kerstin och torkade sig i ögonen, det skulle då icke gått, som det gick.

- Det skulle gått på samma sätt, svarade korporalen. Jag vet vad jag gjort.

- Brant, Brant, kan du inför Gud försvara, att du har förstört ditt eget barns lycka?

- Jag, liksom du och alla andra, är endast en fåkunnig människa, men Gud vet, att jag handlat efter samvete och bästa övertygelse, sade Brant lugnt.

- Huru ofta, kära Kerstin, ha vi icke läst i Guds ord och sett av dagliga erfarenheten, att lyckan icke består i höghet och rikedom, utan i lugnt samvete, förnöjsamhet och ett dagligt, om också torftigt bröd? Detta veta vi väl, men då frestelsen påkommer, hava vi så lätt att glömma det.

- Men är det icke Guds skickelse, att patronen vill ha Johanna? inföll Kerstin. Huru ofta händer det i världen, att en rik herre har hederliga avsikter på en fattig flicka, sådan som Johanna, och erbjuder henne sin hand? Och Johanna kunde blivit så lycklig, så lycklig! Det jordiska är icke att förakta, Brant... Jag säger dig, Brant, du har handlat oförsvarligt inför Gud och människor, du har förspillt din dotters framtid. Hon kunde såsom patronens hustru blivit vår ålderdoms stöd...

- Det hoppas jag, att hon även kan bli som Svens hustru, sade korporalen. Men håll nu upp, Kerstin! vad som skett kan icke hjälpas och är i alla fall bäst. Dina förebråelser och tårar falla dock tungt på mitt hjärta. När du fått tid att tänka på saken...

- Nej, jag ändrar aldrig min mening! avbröt honom Kerstin under nya tårefloder. Jag kan aldrig fördraga tanken på vad du gjort: den skall föra mig till graven, Brant.

Korporalen ville fatta Kerstins hand; hon drog den hastigt tillbaka.

- Du gör mig bedrövad, mor, sade korporalen ömt.

- Ja, jag säger, att ångerns dag kommer... det skall svida i ditt hjärta... men då är det för sent.

- Nej, Kerstin, jag ångrar aldrig, att jag avslog patronens begäran. Men det bedrövar mig, om det hjärtliga, goda förståndet mellan dig och mig skulle lida härav. Mor, vi hava ju så länge varit lyckliga med varandra! Vi hava från ungdomen vandrat vid varandras sida, ömsesidigt hjälpande och tröstande den ene den andre i livets svåra stunder! Aldrig har ett ont ord stört trevnaden under vårt tak... Så ha vi levat vår tid, och graven ligger nu framför oss. Skola vid gravens rand tvenne hjärtan skiljas, som aldrig...

- Det är din egen skuld, Brant, ja, din egen skuld. Skyll dig själv!

Korporalen suckade och fäste på sin hustru en blick av öm förebråelse.

- Betänk dessutom, sade han med tillkämpat lugn, betänk dessutom, vad vi och Johanna äro skyldiga Sven. Gossen har fäst sitt hjärta vid flickan, och hon sitt vid honom. Sven är oss kärare, än om han vore vår egen son. Jag vill ej göra min gamle kamrat Ståls son olycklig, och det skulle han bli, om han mister Johanna, ty jag känner Svens sinnelag. Han har ju också vårt löfte, som vi aldrig med heder kunna bryta. Har ej Svens och Johannas förening i många år varit vårt önskningsmål?

- Sven! inföll Kerstin. Ska vi uppoffra vårt eget kött och blod för hans skull? Ha vi icke gjort nog för Sven ändå? Togo vi icke den fader- och moderlöse pojken till oss, vårdade honom som om han varit vårt eget barn? Har han icke oss att tacka för allt? Ha vi icke givit honom en kristlig uppfostran? Ha vi icke arbetat och slitit och trälat och tagit brödet ur vår egen mun för att mätta honom? Nej, Brant, tala aldrig om Sven! Han är oss mycket skyldig, men har av oss ingenting att fordra... Ja, då jag tänker på vad du gjort, önskar jag Sven så långt vägen räcker... För honom har du uppoffrat Johanna och oss alla... Ack, min stackars, stackars Johanna!

- Johanna skall ej misskänna mig, sade korporalen, nej, hon skall det icke, om jag känner flickan rätt. Men gjorde hon det, bleve det mig en spik i min likkista. Johanna skall icke förblindas av patronens visserligen för oss och henne smickrande förslag: hon skall ej glömma den, åt vilken hon en gång givit sin tro...

- Ja, nog tror jag, att flickan nu är lika oförståndig som du, det tror jag visst. Men kom ihåg, att hennes eftertanke en gång skall vakna... det kan komma en tid, då vi längesedan lagt våra huvuden till vila och kanske efterlämnat henne i nöd, uselhet och elände; hon skall då minnas, huru lycklig hon kunde blivit, om ej hennes envise och oförståndige far hindrat det... Säg, Brant, tror du väl, att hon då skall välsigna dig i din grav?

- Ja, ja, med Guds hjälp skall hon det! Hon skall välsigna fadershjärtat, om det också misstagit sig om medlen till hennes jordiska lycka.

- Lugna dig med den tron, om du kan! Men jag lugnar mig icke... Du har gjort oss alla olyckliga... du har förolämpat patronen och gjort honom till vår fiende.., han skall hämnas på oss... han skall vräka oss, driva oss från gård och grund... göra oss till fattigstuguhjon...

- Väl möjligt, att han det kan, också möjligt, att han det vill, sade korporalen, men det skall endast styrka mig i min övertygelse, att Johanna ej skulle bli lycklig med en sådan man. Folk anser patronen för en elak och dålig människa, men det tillkommer icke oss att bryta staven över hans huvud, ty vi hava alla så lätt att bliva slavar under vår onda natur... Men nog talat för i afton om detta ämne. När vi fått sova på saken, torde det nog bli bättre.

Och härmed steg korporalen upp utan att vidare lyssna till Kerstins klagomål och lämnade täppan. Han tog ett metspö, som stod i hörnet vid förstugukvisten, gick därefter ned till sjöstranden och satte sig helt lugnt att fiska. Vad han tänkte, medan han satt så där och såg ned uti vattnet, är hans egen hemlighet, men efter några minuter var hans gamla ansikte lika fridfullt, som om aldrig någon storm dragit över hans grå lockar.

Korporalen hade denna gången ingen fiskelycka. Ingen enda aborre eller mört ville fastna på kroken; sannolikt hade sjöns fjälliga befolkning redan ätit sin kvällsvard. Men gubben satt lugnt och tåligt och betraktade den med en pennfjäder genomstuckna korkbiten, som simmade i det alltmer mörknande vattnet. Solen var längesedan nedgången; men dess purpursläp, aftonrodnaden, dröjde ännu över de vågiga kullar, som i väster begränsade dalen. En matt, genomskinlig halvskymning utbredde sig över insjön och fälten och den lilla hyddan. På avstånd hördes skällkornas bjällror och vallhjonens rop, varmed de samla den kring skogsdungar och ängar spridda boskapen. Det tystnade alltmer: naturen beredde sig till nattens vila. Nu drog korporalen sin rev ur sjön och ämnade just lägga metspöet på axeln och återvända till stugan, då han från sjön förnam ett plaskande liksom av åror.

- Det är Johanna, tänkte gubben, och han bedrog sig icke. Han stannade på stranden för att invänta henne.

Nu var det vanliga landstigningsstället, där korporalens ökstock låg, en liten vik, vars finsandiga strand undanskymdes av en gråstenshäll, så att man från stugan ej kunde se densamma. Snart sköt båten in i viken, och korporalen räckte Johanna handen. Hon såg ej så frisk och rödblommig och glad ut som vanligt; det syntes tydligt, att hennes själ var nedstämd.

- Far, sade hon, jag kommer för att som hastigast tala med er.

- Ja, ja, men stanna här, sade korporalen, jag vill ej att du skall gå upp nu....

- Patronen har varit här, far; jag vet, vad ni har svarat honom. Jag kunde se och höra det på honom, då han kom tillbaka.

Gubben Brant blickade forskande i Johannas ansikte, men sade ingenting.

- Tack, tack, far, sade flickan och slog sina armar kring hans hals.

- Jag visste väl det, sade korporalen med glädjestrålande ögon och kysste Johanna, jag visste, att min snälla flicka ej kunde tänka annorledes... Ja, jag gav patron redligt besked: jag svarade nej och kunde icke annat. Det var ett hederligt och redbart anbud han gjorde, som krävde att hövligt bemötas... och hövligt, men bestämt svarade jag också... Men vad du ser blek ut, Johanna!

- Ja, far, jag känner mig så ängslig och orolig. Give Gud, att mickelsmässan snart måtte komma, för det likasom bränner mig under fötterna där borta på herregården. Jag blygs för patronen och tjänstefolket och för allesammans. Jag har ingen ro i min själ. Då jag möter patronen, är det som jag skulle gå döden till mötes. Alltsedan han kom hem, har han varit förskräckligt ond; till mig har han icke sagt ett ord, varken ont eller gott, men det andra tjänstefolket hanterar han fasligt illa... och för den skull får jag lida utav dem. Mina bästa vänner på herregården se illa på mig; pigorna äro hätska och kalla mig patronessan, drängarne säga det vara min skuld, att herrn är så elak. Och dessutom är jag så rädd, att patronen skall göra far och mor och Sven något ont. Svalgren har omtalat, att patronen hotat och svurit att göra oss alla olyckliga.

- Var icke rädd för det, mitt barn! Vi skola ej plåga oss med onödiga bekymmer; morgondagen och alla kommande dagar vila ju i Vår Herres hand! Och vad dig själv beträffar, så sköt du dina göromål som vanligt och visa dig vänlig och god mot alla människor utan att fråga efter obetänksamma ord och ovänliga ansikten. På det sättet skall stormen snart gå över. Och till mickelsmässan, min flicka, är du, såväl som Sven, fri från din tjänst.

Tänk på det, så muntrar det ditt sinne... Men berätta nu, vad patronen sade dig och vad du svarade, ty jag kan väl tänka, att något samtal varit er emellan, innan han begav sig hit.

- Ja, i morse kallade han mig upp till sig; jag tänkte, att han ville tala med mig om ladugården. Far kan icke tro, huru förvånad jag därför blev, när patronen med en besynnerlig blick på mig frågade, om jag ville bliva en rik och förnäm fru. Jag svarade, att det vore för stor ära, och att därpå har jag aldrig tänkt. Då sade han, att sådan lycka har hänt fattiga bondflickor förr, och att han ville gifta sig med mig. Jag trodde i början, att patronen bara gycklade, men då förklarade han, att han menade rena allvaret, och att han skulle åka hit till far och mor och underrätta er om sitt beslut. Far kan aldrig tro, hur besynnerlig jag blev till mods vid de orden; jag teg en lång stund, men då frågade patronen mig: Nå, vad säger du om din lycka, Johanna? Då fick jag mål i munnen och svarade: Herr patron, det är mig en för stor ära, och dessutom är jag förlovad med Sven Stål.

- Bra... Nå, vad genmälte patronen på det?

- Han såg först mycket mörk ut, men skrattade sedan och sade: Det där är barnsligheter, Johanna. Du synes ännu inbilla dig, att jag skämtar; annars kunde du väl icke tänka på den långe masugnsdrängen Sven, när du kan bli min hustru och rik och förnäm. Nu hälsar jag på din far, och när jag kommer tillbaka, är du min fästmö. Adjö med dig till dess! Men sedan har patronen icke talat till mig ett ord... Har ni träffat Sven i dag, far?

- Nej, min flicka.

- Ack, far, om jag hunne, skulle jag skynda ned till masugnen och tala med honom, men jag vågar icke, ty jag har olovandes givit mig av från herregården och måste vara tillbaka, innan de sakna mig där. Jag kunde icke styra mitt hjärtas önskan att tala med er. Men då jag nu icke själv kan träffa Sven, så ber jag er, far, att i morgon bittida gå till masugnen och hälsa Sven från mig. Det har kommit ut ett rykte, Gud vet på vad sätt, att patronen friat till mig och fått ja. Knappt en halvtimme efter sedan patronen talat vid mig, kom långväga sockenfolk, som hade sin väg förbi herregården, och frågade drängarne, om det var sant, vad ryktet berättade. Nu är jag så rädd, att ryktet också hunnit till Sven, ty jag vill icke, att han ett enda ögonblick skall vara ledsen för min skull eller tvivla på min trohet.

- Gott, Johanna, var icke rädd för det. - Ro du tillbaka till herregården; jag skall ännu i kväll, så sent det än är, lunka till masugnen och tala med Sven.

- Tack, far!

- Gud välsigne dig, Johanna!

Flickan satte sig åter i den lilla jullen, som med jämna årtag avlägsnades från stranden och snart försvann i sommarkvällens halvmörker.

Korporalen skulle nu återvända till stugan för att säga mor Kerstin, att han ämnade gå ned till masugnen, då han i detsamma hörde gummans välbekanta röst ropa hans namn. Så snart han hunnit förbi den omtalade gråstenshällen, såg han Kerstin, där hon stod i stugudörren, och bredvid henne en man, den han snart igenkände för att vara dräng hos en i grannskapet boende bonde.

- Här är ett brev till dig, Brant, ropade mor Kerstin, otålig att få veta dess innehåll, ty ankomsten av ett brev var i korporal Brants stuga en sällsynt händelse.

- Ett brev? Från vem kan det vara? tänkte korporalen och betraktade drängen, som framburit det, med en frågande blick, i det han gick in i stugan och tillsade Kerstin att bjuda budbäraren någon förfriskning.

- Min husbonde gav mig lappen, sade drängen och rev sig i huvudet. Han ville också säga er, att han i morgon bittida åker med en fora till Växjö, och att korporalen kan få följa med honom, om han vill.

Kerstin tände en talgdank, korporalen påtog sina brillor, öppnade brevet och läste. Läsningen gick långsamt, ty sannolikt var varken skrivstilen, stavningen eller meningarnas hopsättning den bästa; men på de ryckningar, som förmärktes över gubbens ögonbryn, kunde Kerstin gissa, att det innehöll något allvarsamt och viktigt.

Slutligen lade korporalen med en viss betänksamhet brevet på bordet, avtog brillorna och sade till drängen:

- Hälsa din husbonde och tacka honom för hans anbud. Jag följer med.

- Men då skall korporalen vara färdig klockan tre i morgon bittida, ty då bär det av.

- Jag skall i rättan tid vara på min post.

Då drängen gått, sade gubben Brant:

- Det är en ledsam nyhet, kära hustru. Min syster, som bor i staden, är svårt sjuk och längtar att se mig, innan hon

dör. Den gamla änkan, som i många år bott tillsammans med henne, har skrivit brevet. Jag vill då resa till staden och, om så är Guds vilja, tillycka hennes ögon.

- Käre Brant, läs upp brevet för mig, bad Kerstin.

Korporalen efterkom sin hustrus begäran och läste högt med en röst, som vittnade om dämpad rörelse.

- Herre Gud, utbrast Kerstin med tårar i ögonen, vad det måste vara svårt att gå döden till mötes, ensam, övergiven och utan en kär anförvant vid sin sida. Den stackars Elin är änka och har inga barn. Kanske lider hon också brist på sitt yttersta... Ja, Brant, du måste resa till henne, trösta henne och laga om en ärlig begravning, ifall hon dör. De åtta riksdalerna, som Sven lämnade oss, skall du taga med dig; mer ha vi gunås icke i reda penningar, men det får räcka så långt det kan... Ack, käre Brant, fortfor Kerstin, jag tänker ofta med bedrövelse, huru det skulle gå, om du doge från mig... Nej, nej, när jag ligger på mitt yttersta, vill jag se dig, Brant, och höra dig tala om Guds barmhärtighet och hålla dig i hand, när jag dör...

Kerstins röst kvävdes av snyftningar. Korporalen talade några ord, som på gummans lättrörda känslor hade den lugnande verkan han åsyftat. Han tog därefter sin mössa och krycka för att enligt löftet till Johanna bege sig till masugnen och tala med Sven.

Så fort krafterna och träbenet tilläto, vandrade han genom den i nattens mörker insvepta skogen, ofta sättande sig att vila på någon sten vid sidan om vägen. Så kom han slutligen till masugnen och inträdde i hyttan, men fick där av arbetarne det besked, att Sven masmästare genom kusken Svalgren i kvällskymningen blivit kallad att infinna sig hos patronen, och att han ej gärna kunde väntas tillbaka förrän framemot morgonen. Korporalen sade då ett hövligt lev väl och lämnade masugnen för att återvända till sin stuga. Många tankar korsade varandra under vägen i hans gamla huvud. Men hemkommen lade han sig lugn till vila och njöt ett par timmars sömn, innan han åter steg upp och, utrustad med matsäck av mor Kerstin och försedd med de åtta riksdalerna, begav sig till grannen, vilken han skulle följa med till Växjö.

Patronen och länsmannen.

Den enkla tråden i vår berättelse återför oss till Trevnadslösas kontorsrum, till patron Nikolaus Brackander. Lyckliga händelse! Vem återser ej med nöje denna intressanta personlighet!?

Patronen har nu, likasom vid vårt förra besök, sin själafrände, kronolänsman Spöqvist, och toddyglasen till sällskap. Ty det är solklart, att där en Brackander och en Spöqvist sammanträffa, där skola även tvenne toddyar vara.

Samtalet är viktigt... allvarsamt. Patronens ansikte lågar av en ädel vrede; kronolänsmannens ligger i allvarsamma rynkor, undantagandes någon gång kring munnen, som, då Brackander vänder ryggen till, drager sig till ett tvetydigt leende, snarlikt ett av skadefröjd.

Patronen demonstrerar väldeliga, spottar ofta och svänger i handen en av sina mest älskade piskor.

— Och du nekar icke, Spöqvist, att du bland folket fört ut det fördömda ryktet, att jag friat till Johanna? fortfor patronen, i det han med armarne i sidan stannade framför den tilltalade.

— Kära du, svarade Spöqvist saktmodigt, jag gjorde bara vad dit bad mig om. Du sade själv till mig: Käre Spöqvist, utbasuna till höger och vänster...

— Tig! Du är en brännvinsadvokat! röt Brackander.

— Du förivrar dig, min vän, genmälde Spöqvist med len, resignerad ton, du förivrar dig verkligen. Låtom oss tala lugnt, bror Brackander! Vilken klok människa kunde väl förmoda, att du skulle få en korg på det hållet...

— Drag för fan i våld med dina korgar! skrek patronen. Du har föresatt dig att reta gallfeber på mig.

— Nå, kära du, ursäkta, om jag med ordet korg sårade ditt finkänsliga hjärta. Min mening var bara att säga, att om du fullföljer den plan, varom vi överenskommit, så kommer du utan svårighet till målet.

Patronen teg en stund och marscherade några varv över golvet. Därefter kastade han sig i en stol, torkade sin panna med en röd sidennäsduk och sade något lugnare:

— Ja, jag måste det. Mitt anseende och min hämndkänsla kräva, att jag ej avstår från mitt beslut. Och därtill kommer, bror Spöqvist, att... Jag vågar knappt uttala, vad jag menar; du skulle skratta åt mig... finna mig löjlig...

— Finna dig löjlig! Omöjligt, Brackander! Dessutom vet jag av egen erfarenhet, att varje hjärta har sina svagheter. Tala du fritt ut, min vän!

— Men kan du tiga, Spöqvist?

— Min pålitlighet är beprövad, sade Spöqvist och klingade med patronen.

— Gott, jag vill då säga dig, att... att jag verkligen är kär, ursinnigt kär i Johanna. Folk må bedöma det som en galenskap, men jag kan icke hjälpa't.

Patronen var färdig att slå ned ögonen, när han gjorde denna blyga bekännelse.

— Ja, människohjärtat är en besynnerlig sak, sade Spöqvist filosofiskt. Men hör på, Brackander, när skickade du budet till masugnen?

— Svalgren gick dit för en timme sedan.

— Och huru dags kunna vi således hitvänta din rival?

— Efter supéen, svarade Brackander.

— Jag har bråttom, sade Spöqvist och såg på sitt ur, många angelägna ärenden vänta på mig där hemma...

— För tusan, ropade patronen, du ämnar väl icke lämna mig? Din närvaro är alldeles nödvändig, Spöqvist.

— Nåja, jag vill då stanna här, ty vad gör man icke för en vän?

Och härmed drog Spöqvist ur fickan ett papper och frågade, om ej vännen Brackander ville påteckna sitt namn såsom borgesman för ett lån, som länsmannen fann sig nödsakad upptaga för att betäcka ett hotande deficit vid redogörelsen för kronouppbörden.

Patronen suckade, men insåg, att han ej kunde neka. Spöqvist hade valt ögonblicket väl. Han undertecknade således.

— För att återkomma till ämnet, sade Spöqvist med ljusnat anlete, så har du vunnet spel, om du blott får din rival, den långe masugnsdrängen, avlägsnad. Vad först flickans föräldrar beträffar, så äro de kända för att vara läsarepack; endast läsare kunna avslå ett så lysande anbud som ditt, Brackander; de fråga, gubevars, föga efter jordisk lycka och jordiska ägodelar. Men de skola väl falla dig till fota, vill jag hoppas, om du berövar dem deras stöd och hjälp, ty det är väl egentligen Sven Stål, som underhåller familjen, och på honom litar den också för framtiden. Vad åter angår flickan själv, så blir hon nog medgörlig, när bara hennes käraste är borta. Hon skall snart glömma honom och med tacksamhet emottaga ett giftermålsanbud, varigenom hon blir ett rikt och förnämt fruntimmer i stället för en simpel piga. Jag känner kvinnorna, Brackander, de älska sällan mannen för hans egen skull, utan för hans samhällsställning, hans rikedomar eller för annat glitter, som lyser dem i ögonen.

Efter en stund anmäldes, att supéen var färdig. Samtalet fick efter måltiden en politisk riktning.

— En skål för de liberala tidningarnes undergång! sade Spöqvist och höjde sitt glas. Det är de liberala tidningarne, som åstadkomma allt ont i Sverige. Tacka vill jag Ryssland; där förstår regeringen att sätta munlås på pressen. Här i landet vågar svårligen en länsman, av aktningsvärd omtanke för sin familj, driva sin tjänst som den bör drivas, det vill säga: klå bönderna, ty om också landshövdingen skulle se genom fingrarne med det, så kan det likväl hända, att en liberal tidningsskrivare får tag uti det och upprör himmel och jord... och så är man av med sin tjänst... Nej, min käre Brackander, leve Ryssland! Där lär en hederlig länsman kunna stå sig bra; jag har just hört sägas, att länsmännen i Finland må som pärla i guld.

— Och så äro ju bönderna i Ryssland slavar, inföll Brackander. Så borde det också vara här. Vore min masmästare livegen, skulle jag ej behöva krångla så mycket för att taga flickan ifrån honom.

— Du har rätt. Och betänk, bror Brackander, huru annorledes det vore, om vi levde i Ryssland, eller om ryssarne vore herrar i Sverige. Tror du icke, att dina utmärkta förtjänster såsom järnbruksidkare, människa och medborgare då längesedan varit erkända? Jo, säkert! Du hade i denna stund varit riddare både av Sankt-Georgs- och Alexander-Rävskinns-orden.

— Tror du det?

— Jag är övertygad därom.

— Nåväl, sade Brackander, då dricka vi ännu en skål, och den för Ryssland!

Nu gläntades på dörren, och Svalgrens rävfysionomi uppenbarade sig för de båda själafränderna.

— Nådig patron, sade tjänsteanden, Sven masmästare är här utanför.

— Visa honom in på kontoret, befallde Brackander.

De båda rivalerna.

Patronen och kronolänsmannen lämnade matsalen och återvände till kontoret. Spöqvist antog en allvarsam, imponerande uppsyn och slog sig ned i soffan, patronen lade armarne i kors bakom ryggen och såg fundersam ut.

Sven masmästare inträdde. Han hälsade herrarne hövligt och stannade vid dörren med mössan i hand. På jättens panna låg ett dystert moln, och i hans annars så klara och lugna blick visade sig något, som antydde oro och själsspänning.

- God afton, min förträfflige Stål, sade patronen fryntligt. Jag har låtit kalla dig hit för att tala med dig i en viktig affär... Bror Spöqvist, du ser här den av mina talrika arbetare och underhavande, för vilken jag hyser det största förtroendet. Jag ger med nöje Stål det vitsord, att han är en skicklig, ordentlig och trogen arbetare.

- Fägnar mig att höra, sade Spöqvist nådigt. Gör dig alltid förtjänt av sådant beröm, min vän!

Sven teg och snodde mössan mellan händerna.

Patronen gick ett par steg över golvet och fortfor:

- Jag anser det både för en plikt och en glädje att göra mina underhavande lyckliga...

(Sven såg vid denna oväntade bekännelse högst förbluffad ut; Spöqvist smålog omärkligt.)

- Och därhän hava mina strävanden alltid varit riktade, fast jag måhända mången gång misstagit mig om medlen och i ännu flera fall haft att göra med människor, som ej gjort sig förtjänta av min välvilja. Det gläder mig desto mer, då jag finner ett tillfälle att visa mitt hjärtas filantropiska böjelser utan att missbruka min godhet och spilla den på ovärdiga. Min käre Sven, jag har fattat stort intresse för dig och beslutat göra vad jag kan för din framtida lycka. Det kontrakt, genom vilket jag är din husbonde, är snart ute; jag vill ogärna förlora en så trogen tjänare...

Vill du för ännu ett år stanna kvar i min tjänst? Jag skall giva dig ökad avlöning, min vän... ja, vi skola nog komma överens.

- Med förlov, herr patron, svarade Sven, jag har funderat på annat håll: jag vill försöka att bli min egen smed.

- Såå?... Nå, jag säger ingenting därom, jag har just för din räkning tänkt på detsamma. Men sätt dig ned, min vän! Jag har mycket att tala med dig om.

Sven satte sig på en stol vid dörren.

- Vad skulle du säga, fortfor patronen, om jag härmed, i herr kronolänsman Spöqvists närvaro, förbinder mig att efter din tjänstetids slut skänka dig en egen liten jordlapp, bygga på densamma en smedja, förse den med alla inventarier och därtill giva dig ett par hundra riksdaler att börja din rörelse med?

- Bevare mig! Är det verkligen patrons mening? sade Sven och fäste på Brackander en blick, som på en gång uttryckte misstroende och överraskning.

- Min allvarliga mening, försäkrade Brackander. Nå, min gosse, slå mig i hand och tacka mig!

Sven räckte patronen sin stora, valkiga hand, men icke utan en inre motbjudande känsla, ty han anade, att något låg på djupet av denna ovanliga vänlighet och frikostighet.

- Och när du nu blir din egen, sade Spöqvist, så vill jag tro, att din första tanke blir att gifta dig.

- Naturligtvis, inföll Brackander och klappade Sven på axeln. När man kommer i så lysande omständigheter, så måste man dela dem med en trogen maka, annars är det ingen välsignelse med det. Du skall tro, Sven, att jag också gjort upp en plan i det hänseendet... Jag vill göra din lycka fullständig, min gosse.

- Jag tackar patronen, sade Sven och vände sig oroligt på stolen.

- Jag känner en flicka, som råkat bli kär, ja, riktigt olyckligt kär uti dig, Sven.

- Hm... jaså.

- Du skall fria till henne, min gosse, och det genast. Hon är dig värdig; ja, på sätt och vis blir det dig en ära att få henne till hustru. Jag vill göra er bägge lyckliga. Det är, med ett ord, min hushållerska, mamsell Petronella, som förgapat sig i dig. Hon är kär över öronen, stackars människan...

- Mamsell Petronella? Det kan aldrig vara patrons mening! utbrast Sven, blossande röd i ansiktet.

- Jo, min vän. Visserligen är hon av så kallat bättre folk, men kärleken jämnar allt, och då du nu vet, att hon själv önskar dig till man, så bör du ej vara förlägen för den saken...

- Jag tackar patron för hans goda avsikt, sade Sven och steg upp från stolen. Men att jag skulle fria till mamsell Petronella, det blir aldrig av.

- Vad säger du? utbrast patronen och ställde sig med korslagda armar framför Sven. Blir det aldrig av, säger du? Är det bondblyghet eller tredska, vaba?

- Intetdera, svarade Sven lugnt. Men jag menar, att jag aldrig i världen vill ha mamsell Petronella.

- Snack och dumheter! inföll patronen. Jag vill säga dig, Sven, att du bär dig rätt otacksamt och illa åt... Du skall icke tro, att jag ämnar skänka jordlappen och smedjan och de två hundra riksdalerna åt en tredskande, motvillig tjänare. Jag fäster vid min gåva det bestämda villkor, att du gifter dig med mamsell Petronella. Du hör nu. Skjut icke din lycka egensinnigt ifrån dig.

- Jag märker nog, att jag måste försaka patrons gåva, sade Sven.

Patronen stod en stund tyst, likasom om han ej väntat sig detta bestämda avslag. Spöqvist däremot utbrast:

- Är du galen, karl? En otacksammare tölp har jag aldrig sett.

- Ja, bror Spöqvist, sade patronen och skakade på huvudet, du ser nu själv, huru det är, när man menar väl med sitt folk. Man belönas blott med uppstudsighet och otack.

- Det är en gammal sats, att man aldrig bör göra en bonde gott, fortfor Spöqvist. Nej, stryk är det enda, som hjälper på dylikt folk.

Sven rätade sig till sin fulla längd och mätte Spöqvist med en föraktlig blick. Men i trots av den stolthet, som vid länsmannens sårande ord framlyste på hans panna, var ynglingens hjärta sorgset och beklämt. På vägen mellan masugnen och herregården hade Svalgren framkastat åtskilliga dunkla hänsyftningar på vad som nyligen timat mellan patronen och Johanna. Dessa hänsyftningar inträngde som dolkstyng i Sven masmästares bröst, men en känsla av stolthet och manlighet förbjöd Sven att ställa nyfikna frågor på den av honom djupt föraktade betjäntslusken, vars falska ögon lyste av skadeglädje. Sven förstod sig föga på list och krokvägar, men icke desto mindre började han starkt misstänka, att det av patronen framställda och med så lockande fördelar förenade giftermålsförslaget stod i samband med vissa andra avsikter. Han vände sig nu till husbonden och sade med en stämma, som han försökte göra lugn och fast:

- Jag ber patron icke tro mig så illa som att vara elak och otacksam. Men det är mig omöjligt att göra, som patron vill, ty jag har givit Johanna Brant mitt löfte, och det sviker jag aldrig.

- Hi, hi, hi! skrattade Spöqvist. Det var mig en löjlig figur!

- Men är du rätt säker på att Johanna vill ha dig? frågade Brackander, i det han med konstlad munterhet instämde i Spöqvists skrattsalva.

- Ja, det är jag fullt säker på, svarade Sven öppet och trohjärtat.

- Men ser du, fortfor Brackander, om det nu hände sig så, att en bättre friare än du, en rik, mycket rik och därtill förnäm man, ville göra Johanna den äran att taga henne till hustru, vad skulle du säga om det?

- Jo, svarade Sven med återvunnen fasthet, jag skulle säga, att om den rike mannen förut vet, att Johanna är min trolovade, så bär han sig åt som en dålig karl.

- Hi, hi, hi! grinade Spöqvist. Den oförskämde lurken har mål i munnen, det hörs väl.

Brackander blev som ett rödstruket plank i ansiktet, och hans små ögon började plira på ett sätt, som förkunnade ett förestående utbrott. Emellertid ansåg han ännu icke tiden vara inne att giva sin vrede lösa tyglar; han behärskade sig och fortfor:

- Men om du tycker om flickan, så skulle du väl icke vilja stå i vägen för hennes lycka, min vän?

- Menar patron, att hon skall bli lycklig, bara hon får en rik man?

- Ställ inga frågor på mig, karl, utan svara själv!

- Då vill jag svara, att jag känner Johanna bättre, än att hon skulle tänka så; annars skulle jag icke värdera henne så mycket som en utsliten sko... nej, då skulle den rike mannen gärna få taga henne. (Sven torkade sig härvid i ögonen.) Men se, Johanna vet, att jag kan arbeta och försörja en hustru så bra som någon i min ställning; och skulle onda dagar komma, så vet hon av Guds ord, att en hustru skall dela ljuvt och lett med sin man. Ja, herr patron, Johanna och jag och hennes föräldrar ha ofta talats vid om den saken. Hon vill gärna slita ont för min skull, om Gud så vill...

- Där sticker »läsaren» fram! Är det icke för löjligt, bror Brackander? Hi, hi, hi! grymtade Spöqvist.

Sven rodnade, och en krampaktig ryckning kring hans läppar visade, att han ej var känslolös för den värde kronobetjäntens upprepade hån. Svens naturligt häftiga lynne, likasom hans stolta sinne, jättelika växt och väldiga kroppskrafter, var ett släktarv; i hans ådror rann friskt och oförfalskat de gamle vikingarnes blod. Han kände för ett ögonblick en hjärtinnerlig lust att riktigt gastkrama länsmannen; men han sansade sig och höll sitt lynne i tygeln. Men att besegra en rättvis och oupphörligt retad harm kostar ansträngningar och tager större krafter i anspråk än dem Sven en gång visade sig äga, då han inför de förvånade djäknarne »kysste» släggan.

Brackander delade ej denna gång Spöqvists munterhet. Den lille mannen ställde sig i en imposant posityr framför jätten, till vars bröst han nätt och jämnt räckte, och utbrast med hes röst:

- Men om den rike mannen, som ämnade göra Johanna lycklig, vore ingen annan än jag själv... jag själv, hör du!... skulle du ändå våga kalla honom dålig karl? Svara på den frågan!

- Jag tager ej mitt ord tillbaka i det fallet heller, svarade Sven. Men så illa vill jag icke tänka om patron...

- Jaså... du... lymmel... du vågar kalla mig dålig karl! stammade Brackander, blågrön av ilska. Det skall du få umgälla! Vet du, skurk, att jag är din husbonde? Vet du, vad det kostar att överfalla sin husbonde med okvädinsord?

- Jag är ditt vittne, Brackander, att drängen kallat dig en skurk och dålig karl, inföll Spöqvist.

- Det var osanning, det har jag aldrig gjort, genmälde Sven. Det var tvärtom patronen, som...

- Jag är ditt vittne, fortfor Spöqvist, att han beskyllt dig för osanning, det vill säga: kallat dig lögnare och storljugare. För dylika okvädinsord, då de fällas av tjänare mot husbonde, bötes fyradubbelt mot vad i lagen stadgat är, enligt missgärningsbalkens 15:de kapitel.

- Missgärningsbalken... du nämnde ett ord, bror Spöqvist, sade patronen, i det han med handen for genom sin tupé (under densamma hade ögonskenligen framblixtrat en ljus idé). Jag har angående missgärningsbalken något vidare att tala med den här go' junkern. För tre veckor sedan försvann ur storsmedjan en hop smidjärn av bästa kvalitet. Jag har ännu icke lyckats upptäcka tjuven, men jag misstänker på goda skäl den här mannen.

- Ett gott infall, tänkte Spöqvist för sig själv. Brackander får ljusa idéer, åtminstone då han är ilsken.

Denna skamlösa beskyllning kom så oväntat och ljöd så förfärlig i Sven Ståls öron, att blodet likasom isades i hans ådror; han bleknade och fattade, så stark han annars var, i dörrposten för att ej vackla. Den som tror, att ett rent samvete i ett sådant ögonblick som detta är ett harnesk, mot vilket falska beskyllningar studsa tillbaka som uddlösa pilar, han känner ej människonaturen. Ju renare det inre medvetandet är, desto större fasa och avsky hyser man för blotta tanken på ett brott... desto tyngre, ja, olidlig kännes misstanken... den oskyldige finner sig smutsad av en dylik anklagelse. Om boven rodnar, bleknar och darrar, då hans brott upptäckes, sker det blott av häpnad över att se sig blottad eller av fruktan för straff, och då han hunnit bliva van vid dylika fataliteter, kan han med fräck panna möta vilken anklagelse som helst. Icke så den oskyldige; innan hans upprörda moraliska natur hunnit komma i jämvikt, skall han ej kunna uthärda blicken från en like, som misstänker honom.

- Se bara, ropade Spöqvist, se, huru karlen bleknar och darrar! Han förråder sig själv... hans brott är uppenbart. Jag skulle våga svära på, att din erkänt skarpa blick, bror Brackander, träffat den rätte. Ja, kanaljen har utan tvivel stulit det där järnet; jag går ed på det när som helst.

- Patron, jag är oskyldig... jag lider icke bära en sådan misstanke. Tag orden i Herrans namn tillbaka! sade Sven.

- Nej du, svarade Brackander, strålande av glädje, nej du! Jag är viss om, att du är tjuven. Du skall svara inför tinget... var säker därpå... och åka på kronoskjuts och ligga på skampallen. Det skall bli en lustig historia. Och kan jag icke fälla dig, skall jag åtminstone låta inflyta i din orlovssedel, att du är misstänkt för tjuveri. Ha, ha, ha, jag har väl rättighet att misstänka vilket av mina legohjon jag vill!

- Herre Gud, suckade Sven likasom för sig själv, icke skall domaren fälla mig för vad jag icke gjort, men mitt rykte och anseende inför människorna blir fördärvat. Det stannar alltid en misstanke på mig ändå... Det vore förskräckligt!

- Jo, sådana äro läsarne, bror Brackander, inföll nu Spöqvist, idel gudsnådliga och fromma människor på ytan; men då man bara kommer underfund med dem, äro de idel tjuvar och kanaljer. Den där göken har nog gått i god skola. Den gamle knekten på träbenet -- jag menar hans fosterfar, haltebolinken -- har uppfostrat honom på rätta sättet. Har han lärt honom stjäla, så har han säkert också lärt honom gömma. Du lär aldrig få igen ditt järn, Brackander, då det kommit i sådana lurifaxars händer. Men jag, länsmannen, skall hädanefter ha ett gott öga på den där korporalen och hela läsarepacket...

Svens ansikte glödde, hans ögon gnistrade, ådrorna vid hans tinningar svällde. Han hade hitintills med krampaktig styrka fasthållit i sin själ den förmaningen, att det just är i frestelsens stund en kristen bör taga vara på sitt sinne och aldrig löna ont med ont; men nu var måttet rågat: han kunde icke längre strida mot sin natur. Den flammande blick, han fäste på länsmannen, förstummade denne, såsom om han sett ljungelden över sitt huvud: den tappre kronobetjänten makade sig instinktmässigt upp i soffhörnet, så långt från Sven han kunde komma.

- Akta dig, du ormtunga, sade Sven och knöt sin väldiga näve. Vågar du yttra ett enda ont ord mer om min fosterfar, skall jag mörbulta dig, din usling.

Patron Brackander började även, som man säger, draga öronen åt sig. Men nu uppstämde länsmannen ett nytt hi, hi, hi, för att bemantla sin rädsla, och dessa oartikulerade ljud frambragte på patronen samma verkan, som trumpetens toner på den eldiga stridshingsten. Han erinrade sig även sina husbonderättigheter, och att han i nödfall kunde taga till reträtten och ropa sina drängar till hjälp. Härmed livade han sitt mod, och med modet började åter vreden jäsa över.

- Karl, röt han, du har vågat kalla min vän och gäst, konungens befallningshavande herr Spöqvist, för usling!

- Och det vågar jag kalla dig också, du lille otäcke dvärg, svarade Sven. Reta mig icke för mycket, hör du det!... Och en sådan karl skulle Johanna ha! Tvi!

Utom sig av raseri och med tupéen rest på ända likt piggsvinstaggar ryckte patronen ned en chambrière från väggen. Länsmannen darrade som ett asplöv för vad som komma skulle.

- Brackander, sade han, sansa dig ett ögonblick... och... kalla in Svalgren. Här kan behövas ett vittne... Svalgren,

Svalgren!

Betjänten Svalgren var icke långt borta. Han hade bakom dörren till matsalen lyssnat till uppträdet. Han inträdde nu, men lade handen försiktigt på dörrlåset för att, om så prövades nödigt, visa sin förmåga i konsten att försvinna.

Patronens första avsikt hade varit att genast skrida till handling. Spöqvists mellankomst och Svalgrens inträde bestämde patronen att låta handlingen föregås av ett lämpligt tal. Och han upphov sin mun och talte sålunda, allt under det han viftade med chambrièren:

- Vet du, din tjuvstryk, vilka en husbondes rättigheter äro? Nej, det tyckes du icke veta, men jag skall upplysa dig därom. Jag kan ge dig en orlovssedel och förskaffa dig ett prästbetyg, som förstöra din framtid och brännmärka dig och göra dig avskydd av alla människor; du skall aldrig få arbete och bärgning, vart du vänder dig inom Sveriges landamären, om icke bland pioniärerna på Vanäs. En sådan orlovssedel har jag också lovat dig, och därmed håller jag ord. Du har stulit järnet ur storsmedjan; jag kan måhända icke bevisa det, men jag har rättighet att misstänka vem jag vill, och därmed punkt. (Svalgren såg vid dessa ord särdeles belåten ut; ty han visste bäst, vem som verkligen begått stölden, och hans rygg bar ännu märken, som vittnade om, vem patronen i själva verket misstänkte.) Men nog med det, fortfor Brackander, här finnes också i Sveriges lag något, som kallas husaga. Kanske du icke vet, vad husaga vill säga? Din rygg skall snart få erfara det, min gosse. Jag har laglig rättighet att mörbulta dig, att slå dig gul och blå, att piska dig så att själen skriker i kroppen på dig...

- Ja, laglig rättighet, inföll den lagfarne Spöqvist, enligt handelsbalkens 14:de kapitel och missgärningsbalkens 36:te. Paragrafernas nummer erinrar jag mig icke för tillfället, men ordalydelsen i den ena är: »slår husbonde eller matmoder legohjon sitt, så att thet theraf varder lamt eller lytt, ligger det i laga bot; näpsa de thet skiäliga för brott dess, vare ogildt».

- Och vem annan bedömer, om jag näpser »skiäliga», än jag själv? fortfor Brackander triumferande. Om jag finner »skiäliga» att ge dig oskäligt med stryk, så är det min rättighet. Med ett sådant instrument som det här (patronen viftade med chambrièren) kan jag ej slå en sådan tjur som dig lam och lytt; men jag kan tappa blodet ur dig, kan hudflänga dig från topp till tå, så att ditt arma skinn hänger som en trasa, och det, ser du, är min rättighet, i lagboken gillad och stadfästad på riksdagen 1734.

- Patron skall bara icke försöka, sade Sven, ty det skulle bekomma patron illa. Jag är en svensk man och son av en, som stupat i fält för sitt fosterland, därför tager jag icke stryk, ser patron; och om någon försöker vifta åt mig med piskor eller vad som helst, så ömkar jag honom, så länge jag har mina nävar i behåll.

- I hören bägge två, att han hotar slå sin husbonde, skrek Brackander. Vet du, vad det kostar, om du vågar slå igen, vet du det?

- Ä, det kostar bara trettio tu par spö, inföll Spöqvist, hi, hi, hi, bara trettio tu par spö, enligt missgärningsbalkens 15:de kapitel. Det är en småsak för en sådan bondrygg. Och så talar han om sin far, som stupat i krig! Likasom det skulle gälla inför lagen och fria hans hud för stryk! Kors så befängt! Så hjärtinnerligt lustigt! Rappa på honom nu, Brackander!

- Din far var väl i alla fall en tjuv, likasom du själv, och här har du både för dig och din far och hela din släkt.

Nordstjärneordenskandidaten Nikolaus Brackander höjde härmed chambrièren och riktade ett slag mot Sven Ståls ansikte. Lädersnärten susade i luften, men innan den hunnit det åsyftade målet, hade Sven hejdat och fattat den med sin kraftiga hand.

Blodet rusade med fruktansvärd fart genom ynglingens ådror, det virvlade i hans hjärna, jäste i hans hjärta... bärsärkalynnet hade fattat honom... Han var färdig störta sig över patronen och krama honom med sina väldiga ramar, då i samma ögonblick fosterfaderns fromma, allvarliga ansikte visade sig för hans inre öga, och han tyckte sig höra de heliga ord, som dennes läppar så ofta upprepat: »bedjen för dem som göra eder skada och förfölja eder». Och Sven stannade mitt i anloppet och lät sin hand sjunka. Men den djupa ångestsuck, som utpressades ur hans barm, vittnade om den förfärliga ansträngning, genom vilken han återvunnit sin besinning.

Vid den hotande rörelse Sven gjorde hade patronen blivit likblek och gjort ett språng baklänges, Spöqvist krupit under toddybordet och Svalgren öppnat dörren för att helt inkognito lämna stridsplatsen. Men då nu jätten plötsligt tycktes ombyta sinnelag och hans huvud med nedslaget uttryck sjönk mot hans bröst, repade de trenne hjältarne åter mod. De togo för givet, att tanken på de »trettio tu par spö» hejdat den väldiges arm, ty av ädlare bevekelsegrunder skulle de själva ej avstått från en hämnd. Spöqvist satte sig åter i soffan, sedan han låtsat söka efter sin näsduk under bordet, Svalgren intog sin gamla plats vid dörren, och patronen började, lik en arg hund, rycka i chambrièren, som kvarstannat i Svens hand.

- Patron, sade Sven, tänk icke på att slå mig, utan låt mig gå i fred härifrån. Av det här samtalet kan endast ont uppkomma, om det fortsättes, ty vi äro alla retade och vid vrångt sinnelag. I morgon skall jag komma tillbaka till patron, om patron vill.

- Släpp chambrièren, släpp chambrièren, din hund! röt patronen och ryckte ursinnigt i densamma.

Sven släppte den... och patronen, som just gjorde en ny förtvivlad ryckning, förlorade jämvikten, vände sig om i fallet, föll raklång i golvet och stötte näsan så illa, att blodet började flöda över tiljorna.

- Mord, mord! tjöt Brackander, under det Svalgren skyndade fram för att hjälpa sin herre på benen.

- Mord och blodsutgjutelse! Hjälp, hjälp! skrek Svalgren med gäll stämma.

Spöqvist bet sig i läppen för att icke gapskratta åt vännen Brackanders ofärd, varefter han vände sin av skadeglädje lysande blick på Sven och sade med mycken salvelse och högtidlighet:

- Olycklige, vad har du gjort? Du är hemfallen åt lagens hela stränghet; ingenting kan rädda dig ur rättvisans arm.

Sven stod likasom förstenad.

- Är det icke hemgång? Är det icke edsöresbrott? Kan jag ej få karlen på fästning? väste patronen, medan han skyndade att skölja näsan i ett vattenfat.

- Nej, nej, min vän, hemgång är det väl icke, sade Spöqvist med en beklagande åtbörd, du måste nöja dig med trettio tu par spö.

- Men jag vill ha honom häktad... Aj, min näsa... Han får icke undkomma eller rymma. Hos dig, såsom konungens befallningshavande, gör jag mina anspråk gällande för att få karlen inspärrad... genast, genast, förstår du!

- Enligt 2:dra paragrafen straffbalken skola missgärningsmän, då saken går å lif eller kropp och ej med penningar bötas må, genast å färsk gärning gripas, i häkte sättas och utan uppskov för rätta ställas, anmärkte Spöqvist. Jag vill således strax skrida till verket... Svalgren, arrestera denne missgärningsman!

Svalgren såg först på Sven, därefter på länsmannen, bugade sig och svarade:

- Oändligen smickrad av förtroendet; men som jag icke vet, huru jag skall bära mig åt, får jag be herr befallningsman visa mig det.

- Rätt illa, mumlade Spöqvist för sig själv, att jag icke har handbojor och fotblack med mig. Utan sådana mobilier borde ingen omtänksam tjänare av Kongl. Majestät och kronan resa. Och jag, som hemma har en så vacker handboja av min egen invention, en handboja, som jag skall uppvisa för landshövdingen, och på vilken jag

funderar att taga patent!

Länsmannens tanke hade likasom funnit eko i patronens själ, ty denne senare utbrast nu:

- Svalgren, i skrubben bredvid vedboden ligga handklovar och en black. Spring genast efter dem! De komma nu till pass.

Emellertid hade patronens och Svalgrens ovan förmälta nödrop fört till stället hela gårdens manliga och kvinnliga befolkning. Förstugudörren öppnades, och man såg en hop huvuden nyfiket titta in i rummet. Då drängarne sågo patronen stå och skölja sin uppsvällda näsa över tvättfatet, puffade de varandra i sidan och beto i tröjärmarne för att ej genom skratt förråda beskaffenheten av sina medlidsamma känslor. Huru saken egentligen tillgått, visste de icke, men de ansågo för sannolikt, att Sven masmästare piskat upp deras husbonde.

Spöqvist, som var en försiktig fältherre, uppgjorde genast den operationsplan, han ansåg rådligast att följa. Hans ansikte rynkade sig på ett sätt, som skulle uttrycka djupt medlidande, under det han nalkades Sven och faderligt lade sin hand på hans axel.

- Min stackars gosse, sade han, min tjänst ålägger mig den sorgliga plikten att arrestera dig. Gör icke motstånd, min vän, ty ehuru du visserligen skulle kunna begagna dig av dina ovanliga kroppskrafter för att denna gång komma lös, så skall dock rättvisans arm förr eller senare nå dig. Betänk även, vad det kostar att sätta sig till motvärn mot en kronans tjänsteman i hans ämbetsutövning. Rör du mig i ovänlig avsikt bara med ett finger, så får du, enligt missgärningsbalkens 18:de kapitel, umgälla det med tuhundra dalers böter eller, om du ej orkar böta, tjuguåtta dygns fängelse vid vatten och bröd... Således, fortfor Spöqvist, i det han ur den nu återkomne Svalgrens hand emottog handklovarne, således inser du, att motstånd blott skall förvärra saken. Jag vill för övrigt i förtroende och för att lugna ditt hjärta säga dig (Spöqvist sänkte härvid rösten till en viskning), att du, när allt kommer till kritan, slipper undan med aderton par spö, i stället för trettio tu, emedan din förbrytelse egentligen skett i »hastigt mod»... Mina vänner (Spöqvist höjde nu sin röst och vände sig till de i förstugan församlade åskådarne, alltunder det han gjorde handklovarne i ordning), I sen här för edra ögon ett varnande exempel, huru det går, då tjänaren sätter sig upp mot sin husbonde. Låt det bli eder till en hälsosam varnagel.

Drångarne puffade varandra i sidan och gömde sig den ene bakom den andre, kanske för att dölja det intryck, Spöqvists predikan gjort på dem. En och annan syntes bekymrad, men dessa voro sådana, som kände medlidande med Sven.

- Räck fram dina händer! sade Spöqvist till denne.

Sven vaknade vid dessa ord likasom ur en dröm.

- Jag märker, sade han dystert, varom fråga är, men tro icke, att jag godvilligt låter mig bindas och släpas till skampålen. Försök ej att komma fram med handklovarne; det tjänar till ingenting. Jag vill hellre dö än vanhedras.

- Se så, gosse, friskt mod nu! Hit med händerna! sade länsmannen och fattade i Sven.

Sven stötte kronobetjänten tillbaka, satte mössan på huvudet och sade:

- Adjö, patron! Tack för denna gången! Mig återser ni aldrig mer... Ur vägen, gott folk! Den som törs lägga hand på mig, får skylla sig själv.

Och härmed lämnade han rummet och gick obehindrad genom hopen.

När Brackander och Spöqvist hunnit sansa sig, ropade båda med en mun:

- Grip, grip, tag fast honom! Låt honom icke komma undan! Efter honom, era kanaljer!

- Ja, ja, nådig patron! Ja, ja, herr befallningsman! skreko drängarne och sprungo omkull varandra i trappan i sin låtsade iver att efterkomma herrarnes befallning. Nedkomna på gården lupo de, skrikande och hojtande, åt alla håll, utom det, i vilket de sågo, att Sven med fasta och långsamma steg avlägsnade sig.

Avsked från hemmet.

Det i föregående kapitel skildrade uppträdet hade förefallit, medan Johanna var borta vid sin fars stuga.

Förvirrad och utan förmåga att tänka en redig tanke lämnade Sven masmästare herregården och gick, han visste ej vart. I hans själ tumlade känslorna om varandra som vågorna på en vindpiskad sjö; harm och bitterhet över den skamliga behandling han lidit, dystra aningar, smärta och vemod vidgade eller sammanpressade hans hjärta. Så vandrade han länge, knappt medveten om sig själv och utan att upplyfta sin mot marken riktade blick. När han slutligen återkom till besinning och såg sig omkring, befann han sig inne i djupa skogen, och natthimlen med sin tysta stjärnehär välvde sig, över hans huvud. Trött nedkastade han sig vid foten av en gran och sökte samla tankarne för att med lugn betrakta sin ställning och fatta ett beslut om vad som borde göras.

- Har jag verkligen gjort mig skyldig till en förbrytelse? tänkte han för sig själv. Lade jag icke band på mitt sinne, fast de retade mig på det gruvligaste sätt? De anklagade mig för tjuveri och hånade min fosterfar för hans gudsfruktan och kallade även honom och min köttslige far för tjuvar... när jag tänker på det, sjuder det i mig... jag skulle vilja strypa dem, de uslingarne... Misstänkt för tjuveri! det är ju förskräckligt! Jag kan aldrig uthärda den skammen... Och så vilja de häkta och döma mig till spöpålen för att i tid och evighet vanära mig och låta mina fosterföräldrar dö i sorg och förtvivlan. Men kan patronen det? Det är ju han, som förbrutit sig mot mig, och icke jag mot honom! Får en husbonde strafflöst skymfa och misshandla sin tjänare och beröva honom heder och ära? Nej, sådan kan icke rättvisan i vårt land vara; det vore ju gudlöst att bara tänka så!

Men nu erinrade sig Sven, att patronen och flera husbönder av samma skrot och korn verkligen med lagens tillhjälp störtat oskyldiga tjänare, dem Sven kände, i samma avgrund, som nu öppnade sig framför ynglingen själv. Det var således möjligt, vad Sven i det längsta ville betvivla. Ja, det var möjligt och även sannolikt, att länsmannen och hans hantlangare skulle jaga Sven som ett oskäligt djur, till dess de kunde gripa, inspärra och föra honom inför domstol, där efter Svens övertygelse ingen rättvisa för den anklagade tjänaren var att vänta. Borde han fly? Ja, han fattade ett ögonblick detta beslut, men då kom han att tänka på sina fosterföräldrar, vilkas ålderdomsstöd han var, och mot vilka han hade heliga plikter att uppfylla. Han tänkte även på Johanna, och i den bittra, förtvivlade sinnesstämning han nu var, pinade han sig själv med den misstanke, att flickan kanske icke skulle ha något emot att få patronen till man i stället för den fattige masugnsdrängen. Och vad som var ännu värre: skulle Sven kunna hysa den minsta önskan om Johannas hand, sedan han blivit misstänkt som tjuv och genom ett nesligt kroppsstraff blivit vanhedrad i sina egna och i alla människors ögon?

Dessa tankar avlöste varandra oredigt och förvirrat. Sven var ej i stånd att fatta ett beslut; hans huvud sjönk mot bröstet, och hans händer knötos med krampaktig styrka, såsom om han med handkraft velat söka avslita de osynliga snaror, i vilka ondskan och nedrigheten insnärjt honom. Om patron Brackander i detta ögonblick varit i den olycklige och förbittrade ynglingens våld, ve då dem båda! Dock nej ... innan Sven hunnit följa vredens rop ur sitt sårade hjärta, skulle helt visst en annan, högre kraft, som för vår ursprungliga natur är främmande, fjättrat hans hämnande arm, och om patronen räckt Sven sin hand och uttalat ett enda försonande ord, skulle Sven med rört hjärta förlåtit allt, ty sådant var sinnelaget hos korporal Brants fosterson.

Sven kunde, utan att hans muskler slappades, sköta släggan från morgon till kväll, men vid en själsskakning sådan som denna var han ej van; han kände sig matt och förstörd och försjönk slutligen i en orolig, av elaka drömmar störd slummer, där han satt under den gamla granen, mellan vars slokande grenar stjärnorna nedblickade så vänligt och milt, liksom skulle de velat trösta honom och viska, att varje jordisk sorg, även den svåraste, blott är en övergående storm, efter vilken förr eller senare intet spår skall röjas på det lugnade hjärtats yta.

Sven vaknade vid fåglarnes glada morgonkvitter. Han önskade att vara en av dessa vingade varelser, som under Guds blå himmel tillbringa sitt liv med kärlek, sång och den kära omsorgen om sin avföda. Men ingen sparv faller ju till jorden utan Guds vilja, och han har ju räknat våra huvudhår -- därpå kom nu Sven att tänka, och denna tanke gav honom en viss styrka. Han beslöt begiva sig till korporalen för att få råd och därefter återvända till sitt arbete vid masugnen. Välbekant med skogens villande stigar valde han den kortaste vägen och såg snart insjöns vatten framglittra mellan granarnes och tallarnes stammar. Det var en vacker syn att skåda, huru sjöns

spegel här och där glänste av morgonsolens guld, medan den på andra sträckor ännu låg inhöljd i en lätt dimma, liknande en genomskinlig spetsslöja, som småningom höjde sig och försvann i den rena blå luften. Men endast den sinneslugne kan njuta av naturens skönhet; den olyckliges öga fröjdas ej av himmelens blå, ängarnes grönska och skogarnes skiftande prakt. Det lugna och harmoniska i den övriga skapelsen bildar en nedtryckande motsats till hans eget förstämda tillstånd; han känner sig såsom en från naturen utskjuten varelse, genom sitt självmedvetande dömd att leva i en helt annan, osynlig värld av andliga konflikter, av tankar, känslor och lidelser.

Sven såg nu den välbekanta röda stugan, ur vars skorsten en vitgrå rökpelare uppsteg i den lugna luften. Innan han inträdde, gick han ned till båtviken och tvättade sitt ansikte i det kalla sjövattnet för att därmed utplåna spåren av sina tårar och giva sig ett frimodigare utseende. Därefter steg han in.

Mor Kerstin stod vid spiseln och sysslade med en gryta. Annars var ingen att se, ty Ingrid hade gått till ladugården för att mjölka kon och släppa ut fåren.

Kerstin vände sig om och frågade, varför Sven kommit vid denna ovanliga tid. I gummans utseende och i den ton, varmed hon gjorde denna fråga, låg ej det gladlynta och hjärtliga, som fostersonen annars alltid rönte hos henne.

- Jag vill tala med far, svarade Sven.

Kerstin omtalade nu i få och tvära ord, att korporalen tidigare på morgonen begivit sig i väg till Växjö, av orsak som vi känna. Sven trodde först att anledningen till Kerstins dåliga lynne låg häruti, men han blev snart tagen ur sin villfarelse. Kerstin berättade -- och Sven åhörde med ångestfullt hjärta -- huruledes patronen i egen person kommit och begärt Johannas hand, vad korporalen svarat patronen samt vad... ja, vi kunna ej följa förloppet av Kerstins ordström, men Sven hade ej hört många ord, förrän han ömsom rodnade och bleknade och kände sig likasom tillintetgjord. Den pina, han nu undergick, var sjufalt värre än den, han under den föregående aftonen och natten erfarit.

- Ja, det är din skuld, Sven, sade Kerstin, din skuld, att sorg och oenighet och kiv kommit under vårt lugna tak, din skuld, att Johanna gått miste om en lycka, som Vår Herre i sin godhet velat bereda henne genom patronen, din skuld, att vi kanske bli drivna från hus och hem... och ändå hava vi fött upp dig och vårdat oss om dig som om vårt eget barn... Herre Gud, det är tacken man får här i världen!

Hade Kerstin vetat, att varje av dessa ord raspade som en slö såg genom de känsliga fibrerna av fostersonens hjärta, skulle hon säkert lagt band på sin tunga, ty elak var Kerstin icke. Och hade hon därtill vetat, vad Sven nyss lidit... hade hon vetat, att han med oro i sin själ kommit till fosterföräldrarnes hydda för att söka tröst, såsom öknens törstande djur söker en svalkande dryck... då skulle hon intill döden ångrat, vad hon nu gjorde. Men hon

visste det icke och såg heller icke, huru den jättestarke mannen satt där, blek och darrande såsom en kraftlös frosspatient, och huru bittra tårar frampressades ur hans manliga ögon och lika hastigt försvunno, borttorkade av hans feberheta hand.

Det var därför någonting underligt, att Sven, när mor Kerstin slutat att tala och med ökad iver rörde i sin gryta -- att, säga vi, Sven då steg upp och sade lugnt, nästan muntert, om också icke i sin vanliga ton:

- Bevars, mor, vad ni nu ger mig skuld till mycket! Och ändå är jag så oskyldig som ett barn. Jag har ända till i går kväll varit nere vid masugnen och arbetat och ingenting vetat av allt det här. Icke vill jag göra Johanna olycklig, det vet ni nog, mor; nej, tvärtom önskar jag henne av allt hjärta att bli rik och förnäm, eftersom hon icke kan bli lycklig på annat vis. Och vad det där kivet beträffar, så känner jag både far och mor så väl, att jag vet, att det snart skall gå över, och alltihop bli gott och väl igen... Ja mor, nog var det lite besynnerligt av far att avslå patronens anbud, och det bara för min skuld! Jag har ändå njutit så mycket gott här i huset, att jag aldrig kan betala det... Nej, alltihop skall bli bra igen, mor; icke vill jag vara en otacksam gökunge, som lägges i ett främmande bo och fostras av främmande föräldrar och till tack för det tränger de rätta barnen ur redet. Nej, det blir stopp! Jag skall icke hindra... Mor, var är nyckeln till skåpet?

- Den ligger i fönstret, sade Kerstin, nu något vänligare, ty hon tyckte om Svens ord och förstod ej, att de kommo från ett av bittra smärtor betryckt hjärta. Stanna här nu en liten stund, Sven, så får du mat, innan du går tillbaka till masugnen.

- Tack, mor, men jag är icke hungrig, svarade Sven, i det han öppnade skåpet och ur detsamma framtog några papper, varibland sin dopattest, samt ett kruthorn och en hagelpung. Vidare öppnade han dörren till en liten skrubb bredvid köket och framtog därur ett skjutgevär, som var hans eget. Därefter tryckte han mössan djupt ned i pannan och sade:

- Adjö, mor!

- Varför tar du bössan med dig? frågade Kerstin och såg på Sven.

- Å, svarade Sven, och vände sig hastigt om, låtsande undersöka låset på bössan, å, det föll mig in, att det kunde vara roligt att skjuta en fågel, om jag får se någon sådan på vägen. Farväl nu.

Och Sven gick. Hans väg förde honom förbi den lilla ladugårdsbyggningen, och han steg in där för att träffa Ingrid. Flickan höll just på att lägga ett fång hö och halm till kon, då Sven visade sig i dörren.

- Ingrid lilla, sade han, jag vill bara titta hit in för att se dig en gång till, innan jag begiver mig av. Jag har ett ärende att uträtta långt norrut, och vi få kanske icke träffa varandra på länge. Adjö med dig!

Ingrid frågade, vad det var för slags ärende, men väntade ej på svar, innan hon med en blick på Sven utbrast:

- Vad du ser besynnerlig och blek ut, käraste Sven! Vad kommer åt dig?

- Det är ingenting, Ingrid... Hör du, då du träffar Johanna och far, så hälsa dem mycket... mycket ifrån mig.

Och Sven tryckte flickans hand, vände sig om och gick bort med hastiga steg. Häpen och förbryllad stannade Ingrid i ladugårdsdörren och såg efter den bortgående.

Sven gick med bortvänt ansikte förbi stugan, men då han hunnit ett litet stycke därifrån, kunde han ej avhålla sig från att kasta ännu en sista blick på sitt kära barndomshem och därmed taga ett tyst farväl av alla de föremål, vid vilka hans ljuvaste minnen voro förbundna.

Det hände sig så, att mor Kerstin just nu såg ut genom fönstret, och hennes och Svens blickar möttes. Hon varseblev med förvåning, att fostersonen hade tårar i ögonen, och det blev nu plötsligt klart för henne, huru allt stod till. Det var, som om Svens blick hade bränt henne in i själen; hela den ömhet, hon i sitt hjärta hyste för honom, vaknade med ny styrka.

- Herre Jesus! vad har jag gjort! utbrast hon och skyndade ut för att kalla fostersonen tillbaka. Men Sven var icke längre synlig; han undanskymdes av den täta furudungen, som befann sig bakom båtviken.

Mor Kerstin sprang, så fort hennes gamla ben förmådde, ned mot sjön och ropade med flämtande röst:

- Sven, Sven, kom tillbaka!

Klipporna i skogen svarade henne, men fostersonen syntes ej. Hade han lyssnat till, huru detta rop tonade av ömhet, ångest och rörelse, skulle han kanske återvänt.

Vid Kerstins rop skyndade Ingrid dit från ladugården; hon fann sin mor sittande på en klipphäll med bägge

händerna tryckta mot pannan.

- Mor, mor, vad är det? frågade flickan förskräckt.

- Barn, svarade Kerstin snyftande, olyckan har kommit över vårt hus, och det är jag, som nedkallat den.

Värvaren.

Sven fördjupade sig i skogen. Han gick och gick, utan att veta till vad mål, men han valde instinktmässigt de mörkaste och mest avlägsna delarne av skogen, vandrade framåt genom vildmarker, där inga stigar voro banade, om icke av de flitiga myrorna, som här levde i sina gamla samhällen eller stiftade nya, utan att någon historieskrivare vet att berätta om dessa samhällens öden, fast de kanske i sig hava samma märkvärdighet som de gamla myrstackarne Aten, Korint och Tebe och deras nybyggen kring Medelhavet. Svens tankar och känslor voro likasom dövade; hans själs strängar hade slappnat och dallrade icke längre av smärta. Icke heller befattade han sig med att tänka på sitt öde eller vad han skulle företaga, utan vandrade outtröttligt framåt, såsom om hela hans kraft varit förflyttad i hans gångmuskler. Det enda han hade klart för sig själv var, att om han råkade ut för sina förföljare, skulle han ej låta sig fångas, utan försvara sig till sista blodsdroppen; därför hade han också laddat sitt gevär med grova varghagel, noga rengjort fängpannan och påslagit nytt krut. Medan han sålunda strövade omkring, kom han i grannskapet av masugnen, vid vilken han så länge arbetat, och när han hörde slagen av dess maskin och bruset av skogsströmmen, stannade han för första gången, och djupt vemod intog honom åter. Han tyckte sig i detta buller höra en avskedshälsning och kände innerlig lust att, innan han vandrade vidare, säga farväl till Pelle Larsson och de andra kamraterna. Men då han i sådan avsikt närmade sig skogsbrynet och såg masugnen på avstånd framför sig, varseblev han en hop folk, som just kom ut från hyttan, och bland vilka han igenkände patronen, länsman Spöqvist i full uniform med sabel vid sidan, länsmansskrivaren, betjänten Svalgren och några fjärdingsmän. Utan tvivel voro dessa män ute på spaning efter Sven. Sedan de nu en stund samtalat med varandra, såg han dem inslå vägen, som förde till korporalens torp. Sven ansåg rådligast avstå från det tillämnade besöket, vände masugnen ryggen och fördjupade sig åter i skogen. Sedan han med iver och skyndsamhet fortsatt sin irrfärd i nordlig riktning och solen redan uppnått middagshöjden, kände han sig hungrig och trött och kastade sig ned på marken för att vila. Skogen hade på flera ställen varit avbruten dels av lands- och häradsvägar, dels av uppröjdade, odlade och bebyggda sträckor, och dessa hade passerats av Sven med stor brådska, emedan han ej ville bli sedd av någon människa. Nu såg han även en väg stryka förbi helt nära den plats, där han lagt sig ned, men emedan han redan var långt borta från Trevnadslösas område, tyckte han sig ej behöva iakttaga samma försiktighet som förut.

Hungern är en ovälkommen gäst, då man ej vet, huru man skall kunna avspisa honom. Ja, denne gästs pockande fordringar låta höra sig hos den mest svärmiske romanhjälte och komma denne någon gång på rent allvar att tveka i valet mellan att äga sin kärleks ideal eller en god materiell anrättning, exempelvis skinka med potatis. Att detta förhållande även träffade in på Sven masmästare är därför icke underligt, helst han egentligen icke var svärmisk utav sig, utan rätt och slätt en ofördärvad naturmänniska. Medan han således tänkte på, huru bittert det var att skiljas från hemorten utan att ha sett och tagit farväl av Johanna och korporal Brant, och många andra bedrövliga tankar rörande dessa för honom så dyrbara personer korsade varandra i hans hjärna, funderade han

också uppå, huru han skulle kunna stilla sin hunger. Hans enda utväg var att sälja sitt gevär; han beslöt därför att utbjuda det i de hyddor, han under sin vandring komme att passera förbi. Sedan detta beslut var fattat, steg han upp för att fortsätta sin marsch, då hans uppmärksamhet i detsamma fästes på en man, som kom gående framåt landsvägen och hastigt stannade, då han i sin ordning varseblev Sven.

Mannen var klädd i grann militäruniform, olik de vanliga lantsoldaternas. Han bar sådana epåletter, som Sven sett, att Smålands ståtliga grenadjärer brukade, men bröststycket på hans frack var av rött kläde och uppslagen, kragen och ränderna på hans byxor vita. Vid hans vänstra sida dinglade en kort sabel eller huggare, föga större än en förskärarekniv. Mannen hade en rak och ståtlig hållning, och hans rödbrusiga ansikte pryddes av yviga mustascher. Såsom vi nämnt, stannade han, då han fick öga på Sven masmästare, och betraktade honom från fotabjället upp till hjässan, likasom han i tumtal velat beräkna jättens längd. Därefter hälsade han militäriskt med handen förd till släpmössan -- alldeles som Sven sett korporalen göra, när denne på kyrkbacken träffade någon gammal officer eller underofficer av sina forna krigskamrater -- och utbrast under livliga rörelser med armarne:

- Träd närmare, du värdige son av den högresta tallskogen! Såvida du ej är en skogsande, en gengångare från rimtussetiden, utan barn av en dödlig moder, så träd närmare!

- Vad vill ni mig? frågade Sven, som började tro, att mannen antingen var drucken eller rymt från hospitalet.

- Vad jag vill dig! Se och beundra skaparens verk, som, då han gjorde dig, helt visst hade för avsikt att tillsvarva en livdrabant åt vår allernådigaste konung. Vad är ditt namn, du höge yngling, den ingen, utom tornväktaren, kan se över axeln?

- Jag heter Sven Stål, och vem är ni?

- Jag, min gosse, svarade mannen med en högtidlig åtbörd, jag är princeps prætorii, det vill med andra ord säga korporal vid konungens andra livgarde, och mitt namn är Montan. Sedan vi nu gjort varandras bekantskap, vill jag fråga dig, om du ej har samma väg som jag; vi kunna i sådant fall få njuta av varandras sällskap, ty jag bekänner uppriktigt, att jag är livligt intresserad av allt stort och högt här i världen, av allt, som höjer sig minst sex fot över jordens låga, föraktliga grus.

- Min väg går genom skogen, sade Sven.

- Men åt det hållet finnes ingen krog, anmärkte Montan. Följ mig, min vän, och jag bjuder dig på en middagsrisp.

- Nej, tack.

- Du är lika kort och tvär i dina ord, som du är lång till din kropp, min vän. Men jag släpper dig icke: torva leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam... min själ har fäst sig vid dig, såsom humlen vid humlestången... Men varför gapar du på mig så där, du levande kyrkstapel? Tycker du kanske, att jag är grann? Är jag icke?

- Jag är rädd för, att ni är litet vriden i huvudet, svarade Sven.

- Åhå, du tycker att jag pratar tok. Däri har du visserligen rätt, men ser du, en gardist är en så lycklig, översäll människa, att hela världen likasom leker för honom; i sin översvinneliga munterhet vet han knappt, på vilken fot han skall stå, mycket mindre att hålla sin tunga. Ja, jag säger dig, gosse, att gardisten är en avundsvärd varelse; den yngling, som kan få en plats i gardets leder, hans lycka är gjord. Tänk på det, min vän!

Under yttrande, att middagsvärmen var tryckande, och att landsvägsdammet väl behövde sköljas ned, slog sig därefter gardeskorporalen ned i gräset ett stycke från landsvägen, framtog en flaska och bjöd Sven att supa sig till. Då Sven avslog detta anbud, emedan han aldrig smakade brännvin, förklarade Montan sin missbelåtenhet därmed, att det fanns absolut nyktert folk i världen, emedan detta nödgade andra att, för den politiska jämviktens bibehållande, supa desto mera. Bland dessa andra, för den politiska jämvikten sig uppoffrande varelser tycktes Montan själv vara, ty han tog en väldig klunk ur flaskan och så ännu en. Därefter öppnade han sin resväska och uppdukade för Svens lystna ögon åtskilliga viktualier, bland vilka några kakor av finsiktad råg, rökt skinka, medvurst m. m. Han inbjöd Sven att deltaga i måltiden, och denne lät ej bedja sig tvenne gånger, såsom det annars hör till goda tonen bland allmogen, utan grep verket genast an.

Det skulle bliva alltför långtrådigt att återgiva de båda männens samtal; nog av, korporal Montan började tala som en ganska förståndig karl och visste snart att vinna sin långe gästs förtroende, så att denne för honom yppade sina levnadsförhållanden och nuvarande belägenhet. Montan frågade honom, om han ville låta värva sig till gardist, och började ånyo avmåla gardeskarlens lyckliga lott i de mest lysande färger.

- Först och sist, sade han, vill du bli gardist? Jag frågar det, därför att jag tycker om dig och vill dig väl. Grip lyckan i flykten, min gosse, annars vinner du henne aldrig. Till en början bjuder hon dig genom mig tio rdr i handpengar; sedan följer du mig till Stockholm och får se den stora huvudstaden och kungen själv med alla prinsarne. Vidare får du sådana här kläder, som ha den förunderliga verkan, att alla flickor skola löpa som galningar efter dig. Betänk, vilket härligt liv! Att marschera, att manövrera på Ladugårdsgärdet samt för konung och fosterland gå på post vid Karl den trettondes staty! Jag menar allvar, gosse; jag leker ej med dina känslor. Nej, jag vill skapa dig en lycklig framtid och fordrar ingenting därför -- på sin höjd en tacksamhetens tår ur dina ögon.

- Ah, nu börjar korporal Montan prata galenskaper igen, genmälde Sven, jag är icke så enfaldig, att jag låter narra mig av en lockfågel. Jag vet nog, hurudant gardeslivet är...

- Hm, sade Montan något förlägen, min avsikt är icke att narra dig. Vad jag nyss yttrade, är en gammal läxa, som jag kan utantill, och varmed jag lockar enfaldiga norsar att bita på kroken. Dig vill jag icke lura...

- Hör på, korporal, avbröt honom Sven, jag vill blott, att ni samvetsgrant skall svara på en enda fråga: har man såsom gardeskarl även tid till nyttigt arbete, så att man kan göra sig extra förtjänster?

- Ja, den som vill har visst tid att arbeta. Jag känner flitiga och ordentliga karlar, som efter kapitulationstidens slut samlat sig ett litet kapital, tillräckligt att grunda en oberoende framtid. Men sådana äro ej många; de flesta äro lättingar, eller supa de upp sina förtjänster. Du sade mig, att du förstår dig på smedsyrket; om så är, skall du aldrig sakna lönande arbete, och jag tror mig kunna försäkra, att du i Stockholm har utsikt att förtjäna mer penningar vid städet och bälgen än någonsin här nere.

Sven tvekade nu icke längre, och i hans belägenhet skulle få gjort det. Hans största bekymmer hade varit, att han genom sin nödtvungna flykt från hemorten skulle lämna fosterföräldrarne utan hjälp och stöd, men Montans försäkran förjagade denna farhåga, och Sven följde under dagens lopp Montan till närmaste gästgivaregård, där denne granskade hans papper, lämnade honom handpenningarne och fick det behöriga dokumentet undertecknat. Trygg, åtminstone i sin egen tanke, under gardeskorporalens vingars skugga mot varje förföljelse från patron Brackanders sida, fortsatte Sven jämte hans nya bekantskap följande morgon sin väg i nordlig riktning, åt Jönköpingshållet. Montan var en munter och i det hela godhjärtad kurre med en liten böjelse för melankoli, mot vilken han dock hade ett palliativ i sin flaska och i ett filosofiskt-praktiskt laissez-aller-system, avfattat, likasom de sju grekiske vises, i form av tänkespråk, sådana som: »tag dagen, som han kommer» eller »man bör aldrig sörja värre, än att man med hjärtans lust kan dansa en slängpolska» o. s. v. Med dylika tänkespråk och citater ur åtskilliga poeters arbeten sökte han även, fastän förgäves, att muntra Sven.

- Kära du, sade han vid ett tillfälle, du ser precis ut som en, vilken sålt smöret och tappat penningarne. Jag hörde dig i natt prata något i sömnen om Johanna. Jag medger gärna, fast jag icke känner henne, att det är den dygdädlaste och skönaste mö, som någonsin uppblommat bland Nordens fjällar, men, för fan, om flickan bedragit dig, så slå henne ur tankarne. Du må tro, att jag också...

- Det vore bäst, om korporalen ville tiga med den saken... den är icke rolig att tala om, sade Sven och rynkade ögonbrynen.

- Så, så, inföll Montan och stack sin ena arm under Svens, medan han väldeliga svängde med den andra, jag skall aldrig mer tala därom, min gosse; men jag tillägger blott att,

Svante, din dårskap jag aldrig förlåter,
klagan och suck för en kvinnas skull!
Världen, tyvärr, är av kvinnor full:

mister du en, stå dig tusende åter.

Djäknarne.

En månad har förflutit efter ovanför skildrade händelser. Under denna tid hava Göran och Adolf, de båda Växjödjäknarne, strövat kors och tvärs i de småländska bygderna, besökt en mängd genom natur, minnesmärken, historiska tilldragelser eller industriella anläggningar märkvärdiga ställen, ökat sina herbarier med sällsynta växter och sina mineralogiska samlingar med stuffer från olika gruvor o. s. v. De hava vidare sammanträffat med originaler av alla stånd och åldrar, upplevat små äventyr, som ge dem ämne till lustiga historier för hela nästkommande termin, bevistat bondbröllop, upptecknat folksagor, med ett ord tillbringat dessa vandringsdagar både nyttigt och angenämt. Adolf Sparrfält, som är en skicklig tecknare, har dessutom haft riklig sysselsättning med att i sitt album föreviga alla föremål, som anslagit honom. Man ser i detta album, blad efter blad, utkast till landskapsstycken, allmoge i nationaldräkter, vackra flickansikten, löjliga bondgubbfysionomier, runstenar, ättehögar, kyrkor och komiska scener ur deras eget vandringsliv -- scener, i vilka Göran oftast är hjälten; så till exempel finner man på ett dylikt utkast, huruledes Göran under jakt efter en sällsynt kärrblomma nedsjunkit till bröstet i dyn, och huruledes Adolf, med bägge händerna fattande i Görans hår, stretar för att befria sin vän ur hans obehagliga ställning.

Det är en vacker söndagseftermiddag. Göran och Adolf befinna sig på toppen av det väldiga Taberg. Den aktningsvärde och gästfrie inspektorn, som har uppsikt över gruvan och masugnarne på stället, och hos vilken de båda djäknarne nyss intagit sin middag, står vid deras sida med en kikare under vardera armen och talar om ställets märkvärdigheter. Utsikten är utomordentligt skön. Nejden, på flera mils omkrets, ligger som en stor färglagd karta under deras fötter. De mörka, högväxta och vidsträckta barrskogarne stå där som djupa legioner av grönklädda krigare, mellan vilkas leder här och där kyrkspiror liksom fanor och standarer höja sig, och mellan avdelningarne slingrar sig Nissan, Lagan och oräkneliga mindre bäckar i nyckfulla krökningar, glittrande i solljuset som långa linjer av kopplade gevär. Detta på trenne sidor om den malmdigra bergjätten; nedanför den återstående sidan, mellan dess nordliga sluttning och sjön Vättern, utbreder sig ett mera öppet landskap, mellan vars kullar man varsnar en skymt av staden Jönköping, badande sina husrader i trenne insjöar, av vilka den största vidgar sig till en ofantlig spegel åt sommarhimlen med dess skiftande färgspel och åt de romantiska höjder, som följa dess stränder, tills den längst i fjärran sammansmälter med himlaranden. Aftonsolen förgyller kullarne på den högra stranden och begjuter dess toppar med skimrande purpur, medan den vänstra strandens branter framstå i en grå färgton och kasta allt längre skuggor utåt sjön, ju mer solen närmar sig de furuklädda bergen i väster. Ett och annat segel svävar över den matt silverglänsande vattenspegeln, på vilken den sköna, i sagan och historien ryktbara Visingsö skönjes som en blå strimma. Genom kikarne kunna djäknarne se de Braheska borgruinerna och öns kyrka, vars koppartak glimmar i solskenet.

Medan de betrakta denna tjusande naturtavla och med njutning inandas de friska, av barrskogens vällukter mättade fläktar, som leka kring bergets hjässa, sätter inspektorn sitt medförda valthorn för munnen och blåser med mycken virtuositet »Drottning Hortenses romans». Bergets tusende ekon svara med fyllig röst; tonerna rulla likt laviner bland branterna och skrämma de i klyftorna bosatta falkarne, som med hesa skri instämma i konserten. Men det är icke blott falkarne, som ackompanjera valthornet; man hör plötsligt en mänsklig röst, nästan lika hes som deras, uppstämma en sång, som så illa rimmar sig med romansen, att inspektorn halvt

förargad sticker valthornet i fickan. Sångaren var ännu icke synlig, men man kunde höra, att han närmade sig stället på den branta och besvärliga väg, som på södra sidan slingrar sig upp till bergets topp. Sången var den gamla, som svenska soldaterna sjöngo efter fälttåget mot Norge:

»Den tolvte Karl i vintern kall,
trallala,
marscherade mot Fredrikshall,
trallala,
döden mötte honom där,
ack, trallera, trallerallalallala,
men hjältens död nu hämnad är,
hej, trallerallalla.»

- God dag, gode herrar och svenske män, sade sångaren, som nu plötsligt uppdykade, jag lockades hit upp av ett valthorns härliga toner, men vägen var rasande besvärlig, och jag känner mig torr i halsen, som om jag hade svält en masugn. Ursäkta, att jag blandar mig i herrarnes sällskap. Mitt namn är Montan, min karaktär korporal vid konungens andra livgarde, min resas mål Jönköping, där marknad i morgon skall hållas, och där jag hoppas träffa några unga friska viljor, hågade att inträda i krigarens ädla stånd... Angående den saken har jag något att säga er, min unge vän -- (Montan, som för tillfället var i betydlig mån vad man kallar rökig, vände sig härmed förtroligt till Göran) -- först som sist, vill ni taga värvning? Jag frågar, därför att jag tycker om er och vill göra er lycka, ty ni må tro, att gardisten lever ett avundsvärt liv, som själva de olympiske gudarne måste avundas honom ...

Göran försäkrade skrattande, att korporalens anbud var så begrundansvärt, att han (Göran) behövde hela sin livstid för att taga saken i övervägande, och att korporalen före denna tids slut ej kunde påräkna något avgörande svar.

- För tusan, utbrast nu Montan och såg något förlägen ut, jag märker, att jag fiskat i oriktigt vatten. Men saken är, att jag av den fördömda kåd- och granrislukten i skogen blivit liksom litet yr i huvudet... jag tål icke den lukten, fast jag annars icke är nervsvag. Herrn är någonting i den lärda vägen, det ser jag nu på herrns hållning och pli.

- Nej, korporal, jag och den där gossen, min kamrat, äro bara gymnasister från Växjö.

- Gymnasister! Ack! sade Montan vemodigt, även jag har varit gymnasist -- Auch ich war in Arkadien geboren --; jag skrev grekiska och talade latin, så att det stod härliga till, och min gamle far, komministern, likasom mina lärare, väntade, att jag skulle bli ett stort lärdomsljus. Men så fick jag några skäggfjun på hakan, inbillade mig, att jag var karl, och sökte genom liderliga seder övertyga även andra, att jag var det. Följden blev, att jag rättvisligen drevs från läroverket. Min gamle far dog av grämelse, och jag grep i förtvivlan till musköten. Det är min levnadshistoria. Men vad fan står jag här och pratar? Den fördömda lukten av grankådan gör en människa öppenhjärtig. Donec eris felix, multos numerabis amicos, Tempora si fuerint nubila, solus eris... ni hör, att jag av

gamle Naso minnes åtminstone så mycket, som den dagliga erfarenheten påpekar.

Inspektorn, vars rockficka, liksom högstsalig Kristoffer Barkekonungs, tycktes vara en bottenlös taska, uppdrog ur dess outrannsakliga gömmor en flaska körsbärsvin, tillagat av hans förträffliga hustru, samt några tumlare av järnbleck och uppmanade de närvarande att slå sig ned i gräset, medan de tömde densamma. Montans ögon följde med stort intresse värdens rörelser, när denne fyllde tumlarne, men den stackars korporalen kunde knappt dölja smärtan av sitt gäckade hopp, när han med konsterfaren strupe övertygat sig, att det oskyldiga vinet ej förrådde ringaste frändskap med den sorgdövande alkoholen. Emellertid kom samtalet i gång och föll bland annat på Montans värvareaffärer.

- Ja, mina herrar, sade han i det han tände sin vandringspipa, jag har gjort tämligen goda affärer. På Värnamo marknad uppsnappade jag fem priser; här och där i bygderna påträffade jag några andra, som likaledes läto övertala sig att tjäna krigets gud. I Jönköping hoppas jag även kunna göra ett gott kap. Dit har jag också stämt möte med alla mina klienter, och sedan jag väl fått dem samlade, beger jag mig med min Smålandsdrift upp till Stockholm. Samtliga gossarne äro raska krabater, som hålla gardesmålet och skola bli prydnader i ledet. Men den bäste av dem allesammans, min guldgosse, en liten en på sex fot och en hel hop tum, är en masugnsdräng från Trevnadslösa, som av särskilda anledningar lät värva sig. Med den saken hänger det tillsammans på följande sätt.

Och Montan omtalade nu Sven Ståls historia. Göran och Adolf åhörde den med spänt intresse. De funno alltför sannolikt, att hjälten i Montans berättelse var deras gamle vän och bekantskap masmästaren, och vi överdriva icke, då vi säga, att de båda djäknarne kände sig djupt bedrövade över den olycka, som drabbat honom. Adolf frågade livligt, var Sven nu befann sig.

- Ack, go’ herrar, sade Montan med bedrövlig uppsyn, den stackars gossen har påträffat en annan värvare, som nu med all makt slites med mig om honom. Jag har visserligen laglig rättighet till rekryten, men min medtävlare är en farlig karl, som icke frågar efter lagstadganden och kungliga förordningar; det är med ett ord Döden.

- Vad! utbrast Adolf, är Sven död?

- Nej, jag sade ju, att jag och döden ännu slitas om honom. Gossen fick för vid pass tre veckor sedan ett anfall av febern, som går här i trakten, och jag inkvarterade stackarn hos en gammal backstugugumma, som bor en fjärdedels mil härifrån. Sedan har jag under mina strövtåg ej haft tid att se till honom förrän i dag. Får jag behålla honom, kan jag för en så vacker rekryt påräkna en extra gratifikation. Jag önskar bara, att han snart måtte få sina krafter igen, så att han på utsatt tid infinner sig på mötesplatsen.

Adolf och Göran ville göra sig underrättade, var den nämnda backstugukvinnan bodde, men Montan, på vilken ruset och sommarvärmen gjort allt större verkan, gav endast orediga svar och tillkännagav snart genom högljudda snarkningar, att han fallit i sömn.

Inspektorn och djäknarne anträdde nu återvägen nedför berget, lämnande krigsmannen kvar att i frid och ro sova bort ruset. Oaktat enträgna bjudningar att stanna kvar över natten, framställda av inspektorn, hans fru samt framförallt av barnen i huset, vilka djäknarne haft lyckan att synnerligt behaga, togo de samma afton farväl av de gästfria människorna och ställde kosan söderut.

Ferietiden var nu för de båda vännerna i det närmaste slut. De hade beslutat att, efter sitt besök på Taberg, utan krokvägar begiva sig till Växjötrakten, göra ett par dagars påhälsning var och en i sitt hem, och därefter, på höstterminens första dag, åter mötas i deras gemensamma djäknekammare i Växjö. Nu ändrade de såtillvida sin plan, att de överenskommo om ett kort besök hos korporal Brant för att höra efter, huru det egentligen stod till därstädes, ty den gamle krigarens bild stod livligt för deras sinne, och de hade under sitt korta besök i hans fridfulla hem emottagit intryck, som ej så snart skulle utplånas.

- Gubben Brant, sade Adolf, under det han vid Görans sida vandrade framåt på den slaggbeströdda vägen genom skogen, är i mitt tycke en typ av den äkte svensken, sådan Vår Herre väl egentligen ville ha honom -- tapper, avgudiskt kär i sitt fädernesland och dess krigsära, gudfruktig, sinneslugn, rättfram och bottenärlig. Vad som särskilt fäste min uppmärksamhet, var det fina och sant aristokratiska, som just i det okonstlade, hjärtliga och naturliga röjde sig både hos honom, hans döttrar och hos själve Sven masmästare. Det aristokratiska skicket består ej i lyckad salongdressyr, utan däruti, att karaktärens inre ädelhet och det fulla uppskattandet av eget och andras människovärde okonstlat och av sig själv framlyser i den yttre människan, hennes ord, åthävor och hållning. Sådant fann jag förhållandet vara hos denna familj, och sådant har jag även funnit det i andra hyddor, där icke brännvinssuperi, nöd eller en rå och fördärvad herreklass’ olater smittat folket. Det är blott hos den oförfalskade svenske bonden och den gamla adeln av äkta svenskt blod man finner naturlig ädelhet. Skandinaverna äro av naturen bestämda till nationernas adel, fast de vansläktats och förlorat sin ursprungliga prägel... det är min fars åsikt, och det är min egen, tillade Adolf Sparrfält med mycken bestämdhet.

Göran förde samtalet på ett annat ämne; han skildrade med en ynglings entusiasm lyckan av att äga -- »en koja och ett hjärta». Denna åsikt delades alldeles icke av Adolf; den tvärtom retade honom på det högsta. - Skulle du, utbrast han, vilja avbryta dina studier och självmant kullkasta dina planer att såsom präst eller läkare gagna dina medmänniskor och samhället blott för att i spiselvrån få kuttra med en öm hustru och endast leva och verka för din egen värda persons lycka? Nej, Göran, så eländigt kan du aldrig tänka! Huru ofta hava icke du och jag drömt oss en framtid, i vilken vi såsom tvenne trofasta kämpar vid varandras sida bryta oss genom världen, kämpande som Karl den tolvte mot allt falskt, lumpet och nedrigt, varhelst det anträffas? Se, det är ett liv, värdigt att eftersträva, det är ett mål, värdigt att dö för! Minnes du icke, huru det heter i »den nordiske ynglingens sång», som vi sjunga på gymnasium:

»Fri och varm är hans kunskapshåg,
krossar dvärgarnes bojor och mörkrets här,
skingrar fördomars töcken båd’ fjärran och när,
för sanning och rätt sker hans ledungatåg» --?

Göran var blott tjuguett år, och hans hjärta således ännu icke tillräckligt skrumpet och kallnat för att tillåta honom komma fram med gensägelser av det slag, varmed den så kallade mognade erfarenheten hånar det friska och varma ynglingasinnets känslor. Han fattade sin lille ivrige väns arm och vandrade stillatigande framåt.

Emellertid började himmelen småningom mulna. Digra moln hopade sig över skogen, och djäknarne sågo sig om efter en hydda, under vars tak de måtte kunna härbärgera sig, tills den hotande regnskuren gått över. Det dröjde länge, och de voro genomblötta av regnet, innan de funno en sådan. Det var en liten grå koja med lutande skorsten, vid sidan av vägen, omgiven av några åldriga granar -- just en sådan där koja, som tager sig så pittoresk ut, avtecknad i tusch på velängpapper, men i verkligheten är ganska ruskig och obekväm att bebo.

Det var en sorglig tavla, som uppenbarade sig för de båda djäknarne, när de stigit in genom den låga dörren. I ett mörkt rum av högst torftigt, men likväl renligt utseende satt en gammal kvinna i en stol vid det lilla blyinfattade fönstret och krusade ett så kallat lin, det vill säga ett slags huvudbonad, som ärbara madammer ännu i dag bruka. Det sorgliga låg ej häruti, ty gumman såg hjärtans välvillig och fryntlig ut, men i rummets bakgrund skymtade en säng och på dess huvudgärd ytterlinjerna av ett likblekt ansikte med tillslutna ögon. Bredvid sängen satt en annan kvinna böjd över den sjuke; hon vände sig långsamt om, då djäknarne inträdde, och dessa igenkände Johanna Brant.

Auktionen.

Ödet hade fört djäknarne till samma koja, i vilken den sjuke Sven Stål blivit inkvarterad. Karin, så hette den åldriga ägarinnan till densamma, var änka efter en torpare och försörjde sig nödtorfteligen genom att krusa »lin» åt nejdens kvinnliga befolkning. Det var en from och gladlynt gumma, som i all sin livstid varit fattig och ändock aldrig känt fattigdomens tyngsta börda, nämligen fruktan för framtiden, ty hon ansåg, att den arbetsamma och fromma människan tryggt kan lita på Guds försyn. Mången kväll lade hon sig till vila, sedan hennes sista kopparslant åtgått till dagens behov, men den följande morgonen kom alltid med ny hjälp; någon av hennes kunder visade sig alltid i rättan tid för att hämta sitt »lin» och betala hennes vackra arbete.

Under sin fotresa i Montans sällskap hade Sven häftigt insjuknat och kunde slutligen med möda släpa sig fram vid den bekymrade värvarens sida. Lycka var, att Karins koja befann sig i grannskapet; gumman visade ej den nödställde ynglingen på dörren, såsom mången kanske skulle gjort, utan upplät åt honom sitt enda rum, bäddade åt honom sin enda säng och vårdade den obekante med samma ömhet, som om han varit hennes son. Socknens pastor, som hade den hos präster tämligen sällsynta vanan att besöka medlemmarne av sin hjord i deras hyddor och med dem samtala om både deras andliga och världsliga angelägenheter, hälsade även stundom på gamla Karin och hjälpte henne med små penningebidrag att bära tyngden av hennes nya kall såsom husmor och sjuksköterska, ävensom han använde sina insikter i läkekonsten för att söka återgiva Sven hälsan. Sven var i många dagar illa sjuk och yrade mycket, men småningom minskades sjukdomens styrka genom de förenade verkningarne av ynglingens starka natur samt Karins och pastorns ömma omsorger. När han återvunnit sans och tillräckliga krafter, sporde honom pastorn om hans levnadsförhållanden, och sedan han erfarit dessa, skrev han ett brev till korporal Brant och underrättade denne om saken.

Brevet anlände till den lilla stugan vid insjön samma dag, på vilken korporalen återkom från Växjö, och oaktat den sorgepost det medförde om Svens värvning och hans iråkade svåra sjukdom, hade det likväl en lugnande inverkan på stugans invånare och framförallt på mor Kerstin, som alltsedan den morgon, då Sven avlägsnat sig från hemmet, varit offer för en hejdlös förtvivlan. Då ryktet om uppträdet, som förefallit mellan patronen och Sven, kom till Kerstins öron, hade hennes ångest stigit till det yttersta. Hon fruktade, att Sven berövat sig livet, och denna farhåga förföljde henne som en blodig skräckbild under dagens göromål och i nattens drömmar. När korporal Brant hemkom, fann han sålunda sin forna fridfulla boning förvandlad till ett sorgehus. Han själv kände sig djupt böjd under ödets tunga slag, men såg dock saken i betydligt ljusare dager än mor Kerstin. Han var fullkomligt övertygad, att Sven icke begått en så gräslig missgärning som ett självmord; han sökte således befria Kerstin från denna farhåga och på samma gång sätta en damm mot de hårda förebråelser, gumman riktade mot sig själv. Två timmar därefter ankom brevet, och detta uträttade mer än alla korporalens bemödanden. Det gamla paret överlade nu mera lugnt om vad som vore att göra, då i detsamma patronens gigg stannade utanför stugan och han själv och länsman Spöqvist sågos inträda under korporalens låga tak.

Patron Brackander hälsade vänligt. Allvar och en viss sorgbunden högtidlighet tronade på hans panna. Efter en lämplig inledning började han tala om det bedrövliga uppträde, som nyligen ägt rum på Trevnadslösa, i det att Sven Stål utan all begriplig anledning överfallit och illa misshandlat honom, husbonden. Patronen avmålade Svens uppförande i bjärta färger, och teckningen skuggades ännu mer av länsman Spöqvist. Patronen försäkrade vidare, att han av högaktning och vänskap för den hederlige Brant, som sig ovetande fostrat en orm vid sin egen barm, ville låta nåd gå för rätt och avstå från laga åtgärders vidtagande mot brottslingen. Länsmannen begagnade tillfället för att fråga, var Sven månde hålla sig dold, varpå korporalen svarade, det han helt nyss erhållit underrättelse om, att fostersonen låtit värva sig till gardist och för närvarande befann sig i Jönköpingstrakten -- en underrättelse, som ögonskenligen fägnade patron Brackander på det högsta.

- Min vän, sade han till korporalen, ni finner nu, huru bedragen ni blivit i ert hopp att av er fosterson få en bra och hederlig karl. Han har illa belönat er för era omsorger och er kärlek. Varje band mellan er och honom bör från denna stund vara slitet; framförallt kan ni väl aldrig mer tänka på att giva Johanna åt en sådan förtappad varelse. Således är nu avlägsuat det enda hinder, som er samvetsgrannhet lade i vägen för mitt och Johannas giftermål, och ehuru jag blivit djupt kränkt av ert förra avslag, kommer jag nu att för andra gången anhålla om ert och er hustrus bifall till vår äktenskapliga förening. Jag är övertygad, att under nuvarande omständigheter intet hinder från Johannas egen sida skall möta, men vill för övrigt lämna henne lång betänketid. Min avsikt är nämligen att med ert tillstånd skicka Johanna till någon bättre familj för att erhålla en bildad uppfostran och därigenom bliva värdig den samhällsställning, jag erbjuder henne.

- Vilken ädel man, den Brackander! sade Spöqvist beundrande.

Men korporalen och i synnerhet mor Kerstin, som på senare tider fått helt andra tankar i ämnet, tycktes alldeles icke benägna att nappa på kroken. Kerstin tog med stor häftighet Svens parti och förmenade, att gossen alldeles icke var en så förtappad varelse, som patronen kallat honom, fast hon icke kunde försvara hans beteende mot sin husbonde. Sven måste blivit mycket retad, ansåg Kerstin, annars skulle han aldrig burit sig åt på det sättet, men i alla fall bad hon patronen förlåta och hysa bättre tankar om honom, ty det förtjänade han.

Korporalen sade ungefär detsamma som Kerstin, men på ett lugnare, förståndigare och därtill bestämdare sätt. Patronen kunde till sin outsägliga förbittring väl förstå, att han, oaktat allt sitt krångel, icke kommit ett steg närmare målet. Han gav Spöqvist en blick av hemligt förstånd, varvid denne steg upp och talade som följer:

- Bror Brackander, jag förstår icke, huru du med lugnt sinne kan fördraga en dylik otacksamhet och uppstudsighet. Du har med ett ädelmod utan like behandlat dessa ovärdiga människor, som öppet våga håna och trotsa dig; du har erbjudit dig att skona missgärningsmannen, som bar hand på sin husbonde och därmed gjorde sig skyldig till fängelse och spöstraff. Nej, min vän, måttet är rågat... om du är stenhård mot dödliga förolämpningar, är jag det icke; jag kan icke uthärda att höra sådant längre. Du måste taga itu med hårdhandskarne... måste efterspana och häkta kanaljen... måste draga honom för rätta, icke allenast med anledning av övervåldet mot dig, utan även emedan han efter all sannolikhet begått den där stölden i storsmedjan.

I samma ögonblick korporal Brant hörde Sven beskyllas för tjuveri, rynkades hans yviga ögonbryn på ett ganska hotande sätt. Hans sinne uppbrusade, såsom det från hans ungdom aldrig gjort, ty hans övertygelse om fostersonens redlighet var lika starkt rotad som hans tro på bibeln, och att angripa Svens heder var att angripa hans egen. Han fattade den stortalige länsmannen hastigt i armen och sköt honom tämligen omilt ut genom dörren, som genast tillstängdes mitt för den snopne kronobetjäntens näsa. Då patronen såg detta, ansåg även han tiden vara inne att slå till reträtt, i synnerhet då Kerstin med tårar och skarpa ord började ge luft åt sin harm över den skamlösa beskyllningen. Han mumlade något om, att korporalen skulle skylla sig själv för följderna av sitt handlingssätt, och gick. Strax därpå rullade giggen bort.

Längre fram på aftonen kom Johanna till föräldrarnes stuga. Så snart nämligen patronen väl åter befann sig hemma, hade han kallat flickan till sig, betalat henne resten av årslönen och befallt henne att genast lämna Trevnadslösa. Johanna emottog sitt avsked med större glädje än ledsnad, och sedan brevets innehåll blivit henne bekant, tackade hon hjärtligen Gud för det, att hon nu, utan att vara hindrad av sin tjänst, kunde skynda dit hjärtat kallade henne, det vill säga till Svens sjukläger. Hon meddelade föräldrarne sitt beslut att ännu samma kväll begiva sig på väg; korporalen ville, att hon skulle invänta morgondagen, så att några de nödvändigaste anstalter kunde träffas i och för resan, men Kerstin talade mot varje uppskov.

- Vem vet, om icke gossen möjligen dör, innan hon hinner fram, sade gumman med tårar i ögonen. Tänk bara, om han lämnade denna världen med den tro, att jag velat driva honom från hus och hem, och att Johanna icke varit honom trogen! Det kom aldrig till någon förklaring mellan Johanna och Sven; ja, de hava icke ens sett varandra, alltsedan patronen fick det olyckliga infallet att fria till flickan. Det är just den saken, som gått Johanna mest till hjärtat; det vet jag väl, och det är, Gud nåde mig, min skuld. Nej, kära flicka, gå du genast, och tag de pengar med dig, som du har kvar av lönen; de kunna nu väl behövas. Stackars Johanna, hon har lidit lika mycket som jag. Gå du, barn, och måtte du komma tillbaka med ett sådant budskap, som är i stånd att lugna både ditt hjärta och mitt samvete!

Anstalterna voro snart träffade. Med ett litet knyte på armen lämnade Johanna stugan. Hon gick denna kväll en

halv mil och vilade över natten i byn Fågelvik hos en bonde, som var besläktad med Kerstin. Tidigt följande morgon fortsatte hon sin väg. Hon vandrade ensam genom ensliga, okända trakter, men tanken på Sven gav henne mod och bevingade hennes steg. Stundom hände, att någon beskedlig vägfarande lät henne sitta upp i sitt åkdon och sålunda förkortade hennes vandring; stundom mötte hon i de djupa, tysta skogarne kringstrykande vagabonder och rusiga lösdrivare, som ej skulle tvekat att plundra henne, om de vetat, att hon haft en liten penningsumma med sig; stundom åter var hon utsatt för råa herremäns plumpa skämt och ogrannlaga frågor, men hon dövade varje fruktan och gick med lätt hjärta genom alla vedervärdigheter, livad av tanken på det mål, mot vilket hon vandrade.

Så hände det, att några dagar efter brevets avgång en ung kvinna inträdde till den gamla Karin. Hon sade sitt namn, och Karin igenkände det, ty hon hade ofta hört sin sjuke gäst under yrseln nämna detta namn. Med den ömhet och outtröttlighet, varav endast en älskande kvinna är mäktig, vakade nu Johanna över Sven och vårdade honom, såsom en moder sitt sjuka barn, och Karin fick nu för första gången på länge själv njuta någon nattro. En dag yrade Sven mycket: orediga bilder av de händelser, han nyligen upplevat, föresvävade honom; Johanna hörde åter sitt namn från hans bleka läppar; det låg kärlek och även klagan i den sjukes osammanhängande ord. Då föllo på hans panna tvenne tårar, tvenne sorgens daggpärlor, från flickans ögon, och de tycktes hava en förunderlig verkan på den sjuke, en verkan sådan som det friska aftonregnets på den i solhettan smäktande blomman. Ett klarnande medvetande återspeglade sig i hans blick; den uppslogs sakta och häftades på Johanna, och utan att veta, om åsynen av de kära dragen var villa eller verklighet, sträckte ynglingen sina matta armar mot sin barndoms älskade, sin första och enda kärlek. Snyftande tryckte Johanna hans bleka ansikte till sitt bröst. Den gamla Karin stod bakom och betraktade de unga med tårade ögon.

Johannas närvaro bidrog mer än allt annat att påskynda Svens återställande. Ynglingen hade knappt någonsin känt sig så lycklig som nu på sjukbädden.

Vi återkomma nu till djäknarne. Johanna utbytte med dem ett tecken, som betydde, att hon väl igenkände dem, och ett annat, att de borde iakttaga tystnad, emedan Sven sov. Men då han snart därefter vaknade och varseblev de nykomna gästerna, smålog han glatt och räckte dem till hälsning sin avmagrade hand. Efter en stunds samtal lämnade de båda kvinnorna rummet. Sven frågade då de bägge djäknarne, om de på återvägen ämnade besöka nejden kring Trevnadslösa, vartill djäknarne svarade, att de just överenskommit att i förbigående hälsa på hos korporal Brant.

- Vad det var roligt! sade Sven. I skolen då hälsa far och mor och Ingrid från mig och omtala, att det är ingen fara med mig, och att jag lugnt avvaktar kommande dagar. Ni, Göran, skall säga far och mor, att jag ej tog värvning, förrän jag fått veta, att man i Stockholm har utsikt till god arbetsförtjänst såsom smed, och att jag ämnar mycket ordentligt skicka mina hopsparade månadspenningar till dem, så att de ej bli utan hjälp, fast jag är långt borta. Ni skall också säga dem, att jag väl vet, huru många de frestelser äro, som i en stor stad och bland lättsinniga kamrater lura på en människas väg, men att jag med Guds hjälp icke skall låta fånga mig. Jag skall taga vara på mitt lynne och hämta styrka av Guds ord och i minnet av mina kära anhöriga. Träffar ni patronen och länsmannen eller någon annan, som talar illa om mig, så tro dem icke, ty jag vill behålla den goda tanke, ni har om mig; jag har intet ont och intet ohederligt gjort. För övrigt har jag i mitt hjärta längesedan förlåtit dem, som brutit mot mig, och känner, Gudi lov, icke det ringaste agg eller bitterhet inom mig... Göran, i bröstfickan på min

tröja ligga några sedlar, som jag dels fått av värvaren, dels erhållit som köpesumma för ett skjutgevär. Räkna av hälften och lämna de pengarne till min far; den andra hälften skall den goda Karin ha.

Göran gjorde såsom Sven begärde och lovade framföra hälsningen och berätta allt, vad Sven sagt. Längre fram på aftonen, sedan djäknarne talat med Karin och Johanna och av dem tagit ett hjärtligt farväl, lämnade de den lilla kojan för att söka ett lämpligare nattkvarter. Regnet hade upphört, och solen gick ned, omgiven av purpurröda och guldglänsande skyar. Det doftade friskt ur skogen; de blåögda förgät-mig-ej, som växte i landsvägsdiket, de ljuvt rodnande linneorna och de blågula styvmorsblommorna nickade åt vandrarne med kalkar, tyngda av regnets svalkande pärlor. Men det mörknade mer och mer, och lille Adolf kände sig trött och sömnig efter dagens mödor. Fast nejden, genom vilken de vandrade, just icke var glest bebodd, lågo dock få människoboningar vid själva landsvägen, och när djäknarne slutligen funno en sådan och klappade på dess dörr, öppnades denna blott för att utsläppa en arg och morrande gårdvar, som de först förmedels några käpprapp lyckades att hålla på vederbörligt avstånd från sina ben. Från denna ogästvänliga hydda avlägsnade de sig nu, men funno strax i grannskapet en hölada, i vilken de inkröpo genom en öppen glugg. Här utsträckte de sig i det välluktande höet och voro inom några ögonblick förflyttade till de glada drömmarnes brokiga värld.

De stego följande morgon upp med solen och fortsatte sin väg under allvarsamma samtal.

- Såväl av den lilla erfarenhet, jag under våra vandringar inhämtat, som av min egen medfödda böjelse tycker jag mig finna och känna, sade Göran bland annat, att de människor äro lyckligast, som tillbringa ett verksamt och på samma gång intelligent liv i naturens sköte. Lyckan är visserligen icke beroende av yttre förhållanden, utan alstras ur vårt eget hjärta, men detta slår sundare och kraftigare, då det klappar mot modern naturens friska barm. Jag förstår ej de människor, som frivilligt nedgräva sig som mullvadar i de stora städernas mörka, stinkande gränder och dö där, utan att de kanske någonsin sett en blå himmel, en sorlande skogsbäck, en skön soluppgång, utan att någonsin hava andats en ren, upplivande luft, utan att hava hört den ljuvaste av all musik: naturens evigt omväxlande, stora pastoralsymfoni. Och vad hava dessa mullvadar vunnit i utbyte mot de offer, de gjort av allt detta? De hava måhända med obeskrivliga bekymmer samlat en rikedom, som de vid gravens rand måste lämna, och av vilken de aldrig kunnat njuta mer, än naturmänniskan njuter genom tillfredsställandet av sina små behov. Och den, som i enlighet med högre plikter lever icke blott för sig själv, utan i sin lilla mån söker verka som medlem av mänsklighetens stora familj, för mänsklighetens stora mål, han har sannerligen tillräckligt fält för sin verksamhet varhelst han lever, på landet eller i staden, i hyddan eller palatset. Emellertid är det väl, att människorna ledas av olika böjelser; de stora städerna äro lika nödvändiga som de spridda hyddorna.

Djäknarne gjorde just icke långa dagsmarscher och uppehöllos ofta på vägen av än en, än en annan orsak. Först på femte dagen hunno de därför till Trevnadslösas ägor. De vandrade förbi masugnen, i vilken de först gjort Sven masmästares bekantskap, och den lilla skogsbäcken, där de i hans sällskap badat, samt återsågo, sedan de hunnit genom skogen, den vackra dalen, där korporalens hydda var belägen. Det var samma dal, samma insjö, samma höjder, men ändock gjorde det välbekanta natursceneriet på djäknarne ett annat intryck nu än förra gången. De små åkerfältens böljande gröda var avmejad, ängarnes och lövträdens grönska mindre saftig, vårens blommor ersatta av andra, som förkunnade höstens annalkande. Det låg en prägel av stilla, drömmande melankoli över nejden, men solen göt nu som då sitt gyllne sken över klippor, fält och sjö, likasom minnet av förflutna, lyckliga dagar sprider ett vemodigt återsken över ett framskridet, ödsligt och förhärjat liv.

- Se där, där är stugan! sade Adolf, då den lilla rödmålade boningen framskymtade mellan de kringstående aplarne. Men om jag ser rätt, är det en stor folksamling utanför henne. Vad månde stå på?

Göran förde handen över ögonen och sade:

- Du har rätt, Adolf. Vad kan detta betyda? Låtom oss skynda på!

Djäknarne erforo snart, vad som var på färde. De hade kommit just i lagom tid för att övervara sista scenen av ett bland dessa sorgespel, som visserligen ännu, ej med vederbörligt konstnamn blivit inregistrerade i estetiken, men i det borgerliga livet äro kända under namn av utmätningsauktioner.

Göran och Adolf inträngde i folkhopen och sågo framför sig trenne män, som, att döma av deras dräkt, tillhörde den så kallade herreklassen och tycktes utgöra de förnämsta skådespelarne i tragedien.

Den ene av dessa män erinrade sig djäknarne hava sett en afton, då de vilade på en kulle ett stycke från Trevnadslösas herregård -- just samma afton, på vilken våra läsare först gjorde bekantskap med Göran och Adolf. Det var en liten undersätsig, bredaxlad karl, med ett ansikte, som i högsta fullkomlighet uttryckte trenne besläktade egenskaper: dumhet, inbilskhet och råhet. Mannen var med ett ord den store järnpatronen Nikolaus Brackander.

Men den egentlige huvudaktören var en man med äkta kontrabandsfysionomi. Han stod där, omgiven av möbler, köks-, fiske- och åkerbruksredskap, klädespersedlar o. s. v., höll i ena handen en Moraklocka och i den andra auktionsklubban, den han livligt svängde i luften, under det han utbjöd uret och späckade sitt tal med kvickheter, som väckte den närvarande hopens munterhet och i synnerhet tycktes anslå patron Brackander. Denne herre utbrast nämligen gång efter annan i så hjärtligt gapskratt, att hela hans lilla lekamen skakade och tårar framsipprade i hans små glåmiga ögon.

Den tredje var en långbent, mager och mörklagd herre, som satt vid ett bord och skrev. Det var Spöqvists biträde, länsmansskrivaren Risqvist. Han förde auktionsprotokollet och det med så djupsinnigt utseende, som om han varit sysselsatt med att skriva kommentarier till Newtons Principia. Risqvist var en bland de få, som ej tycktes vara road av Spöqvists kvickheter. Saken var också den, att han ordagrant hört dem minst hundra gånger förut; han kunde nu ej ens förmå sig att ex officio skratta åt dem.

Djäknarne igenkände de torftiga möblerna, den rödmålade pinnsoffan, det med blommor utsirade skåpet; de sågo »Karl XI:s syn på rikssalen» i händerna på en bondpojke, vars far inköpt denna mystiska och märkvärdiga tavla för att tillfredsställa sonens smak för granna och bjärta färger.

De sågo vidare en gammal käring draga bort med en stor bibel under armen. Det var korporalens familjebibel, den han ärvt av sin far, och på vars pärm hela familjens släkttavla, dess födelse- och dödsdagar, var antecknad... det var den bok, ur vilken den gamle mannen hämtat näring åt sin tro på Gud och människosläktets frälsare, hämtat ljus i livets mörka stunder och styrka, då han kände sig digna under ödets slag. -- En torpare bortledde såsom lättfånget byte korporalens enda ko, Ingrids älskling, den hon så omsorgsfullt skött och fodrat. En gammal bonde och hans hustru stodo i djäknarnes grannskap, inbegripna i ett livligt samtal rörande korporal Brants helgdagsrock, den bonden inropat, och den gumman menade skulle passa bra, sedan den röda kragen och de blanka uniformsknapparne blivit borttagna. Nu slog auktionsklubban mot bordet, och Moraklockan, som så länge mätt den stilla förflytande tiden i den lilla boningen, anammades nu även av rovgiriga händer och bortfördes i triumf.

Vi vilja ej spilla några ord på att berätta orsaken till det bedrövliga uppträde, till vilket de båda djäknarne med tunga hjärtan här blevo vittnen. Det är klart, att patron Brackander har ett finger eller rättare hela handen med i spelet. Icke heller vilja vi uppehålla oss vid de medel, genom vilka patronen lyckades att på detta sätt få sin hämnd utkrävd.

Inspirerad av sin vän Spöqvist, som hade ett horn i sidan till korporal Brant, alltsedan denne en gång vågade kasta honom på dörren, hade patron en lätt nog fått saken i gång efter sin önskan. Vi nämne blott, att auktionen blivit beramad, sedan korporalen ej »med svart på vitt» kunde bevisa sig hava betalt det förflutna årets arrendesumma. Så fick han sota för sin enfaldiga och barnsliga tro på människors heder; varje praktisk man måste ju finna, att den gamle knekten genom en oförlåtlig oförsiktighet förtjänt sitt öde.

Görans och Adolfs blickar överforo folkhopen, och de andades friare, då de ej funno korporalen, hans hustru eller Ingrid bland de närvarande. En känsla av dystert allvar hade gripit deras hjärtan. Huru förändrat var icke allt, sedan de båda djäknarne förra gången voro här! Vilken kort tid låg dock icke mellan då och nu! En aning om all mänsklig lyckas ovaraktighet, om det falska i livets lugn och hoppet på framtiden, om det ondas makt bland människorna och de hårda prövningar, som vänta envar, framförallt den redlige, under vandringen genom livets dal, hade fattat dessa ynglingar, för vilka hitintills världen legat som en blomsterprydd, solbeglänst tävlingsbana, där endast lagrar och fröjder skulle vänta var och en, som med glatt mod och kraftig hand ville erövra dem.

Göran och Adolf hade genast gissat hela sakens sammanhang. Med blickar av outsägligt förakt betraktade de unga djäknarne de båda herrar, vilka de på beskrivning igenkände för att vara brukspatron Brackander och länsman Spöqvist. Och det var icke blott förakt, det var harm och ungdomligt uppflammande vrede, som ljungade i dessa blickar. Den lille Adolf kände ett häftigt begär att slå in ett par av de tänder, som lyste i länsmannens vidöppna, försmädligt grinande mun; hade han varit jätten Finn, eller åtminstone den för sina vidunderliga kroppskrafter bekante Smålandsdrängen »Puttetorpa-here», skulle han helt visst jagat patronen, länsmannen, skrivaren och hela den auktionsbesökande menigheten i alla kompassens väderstreck. Men nu kände gossen alltför väl sin vanmakt, och hans vrede upplöstes i smärta och vemod.

- Göran, sade han till denne, följ mig härifrån! Låtom oss först endast kasta en avskedsblick in i hyddan, där de goda människorna bodde!

Tankfull och tigande följde Göran sin vän till stugan, men de stannade på dess tröskel och drogo sig åter hastigt tillbaka, ty vid en blick in i det tomma rummet hade de varseblivit den gamle krigaren, stående orörlig med pannan tryckt mot fönsterposten och händerna sammanknäppta över bröstet. De hörde honom sucka, de sågo tårar över hans fårade kinder neddroppa i de gråvita mustascherna... och Adolf, vars känsliga barnasjäl genomskakades vid denna syn, tryckte sitt ansikte mot Görans skuldra och gav fritt lopp åt sina tårar.

- Älskade vän! viskade Göran och slog sin arm omkring den lille kamratens hals.

När Adolf åter sansat sig och Göran hjälpt honom att utplåna spåren efter sina tårar, blandade sig djäknarne åter i folkvimlet. De sågo länsman Spöqvist upplyfta och visa för hopen korporal Brants gamla musköt, densamma, med vilken han kämpat i slaget vid Helsinge, och den han, jämte sin bibel, tapperhetsmedalj och sitt vackra avskedsbetyg ur krigstjänsten, hade haft kärast och dyrbarast av all sin egendom.

- Borup går, gott folk, skrek länsmannen, hi, hi, hi, Borup går! Vem bjuder på den gamla muskedundern? Vem vill ge sex skilling för honom? Bjudet. Det är en märkvärdig muskedunder, gott folk... Sju skilling... Han har varit med överallt, där ryssarne piskat oss, hi, hi, hi... Åtta skilling... Jeppe Andersson bjuder åtta skilling... Nej, nio skilling, go’ vänner, nio skilling för muskedundern, som var med vid Ratan, där svensken sprang så tappert...

- Ni ljuger, ni eländige länsman! hördes plötsligt en fin, av harm darrande röst. Det var Adolf Sparrfält; han hade ryckt sig lös från Görans arm och stod nu, ett föremål för hela den förbluffade folkhopens nyfikna blickar, framför Spöqvist med vredeblixtrande ögon och knutna händer. Han hade, då han skilde sig från Görans sida, tappat sin mössa; de mörka lockarne fladdrade trotsigt kring hans panna, kinderna voro överdragna med harmens rodnad, och de fina läpparne darrade krampaktigt.

- Ni ljuger, fortfor gossen. Svensken sprang icke vid Ratan, ni ärekränkande skurk. Och vad särskilt beträffar det där geväret, så är ni icke värdig att vidröra det med edra smutsiga händer. Det har förts av en god svensk man, som kämpat och blött för sitt fosterland...

Länsmannen stod ett ögonblick såsom förstenad, patron Brackander likaledes. Den melankoliskt-flegmatiske Risqvist såg upp från auktionsprotokollet och betraktade Adolf med oförställd förvåning. Men Spöqvist upphov sin röst och utbrast:

- Vad är du för en liten skällande pojkvalp? Varifrån kommer du? Vem är du, som med ovett vågar överfalla en kronans tjänsteman i hans ämbetes utövning?

- Ja, vad är du för en pyssling? skrek Brackander.

- Övermage? inföll Spöqvist...

- Landstrykare? återtog Brackander.

- Fjärdingsman, sade Spöqvist till en i närheten stående karl, hav ögonen på den där tjuvpojken och låt honom icke komma undan. Efter auktionens slut skall jag själv tala vid honom.

- Behövs icke, sade Göran, som nu framträdde. Jag ansvarar för gossen... han är min kamrat... vi äro djäknar från Växjo...

- Tyst, Göran! ropade Adolf. Behöver du avlägga räkenskap för min person inför det där gemena patrasket?

- Patrask! utbrast nordstjärnekandidaten Brackander förbittrad. Skäms du icke, du lille slyngel? Vågar du kalla oss patrask? Jag skall lära dig...

Och patronen lyfte sitt med guldknapp försedda bamburör för att ge den oförskämde »övermagen» ett duktigt rapp, då Göran plötsligt trädde emellan och med sin botanikspade avvärjde slaget.

- Akta er, min gode man, sade Göran till patronen. Vågar ni våldföra er på detta barn, så kan ni vara fullkomligt övertygad, att jag ger er sju för tu.

Patronen såg förvånad på ynglingen, som var så oerhört djärv att kalla honom för »god man» och lova honom »sju för tu». En sådan oförskämdhet hade Brackander aldrig under hela sitt liv erfarit förrän nu. Det var ett himmelsskriande majestätsbrott! Häpenhet och förundran lästes också på alla de kringståendes dumma, gapande ansikten.

Men sedan patronen närmare betraktat Göran och funnit honom vara en högväxt, kraftig ung man, med ett ganska allvarligt och bestämt utseende, ansåg han lämpligast att avstå från direkta anfallsoperationer. Han intog en så imponerande ställning som möjligt -- det vill säga: han skrevade ut med benen och förde guldknappen till näsan -- och sade i avmätt, högtidlig ton:

- Vet ni, unge man, med vem ni talar?

- Nå, än sedan?

- Mitt namn är Brackander.

Patronen väntade, att detta namn skulle verka som ett åskslag på motståndaren. Men Göran förblev lugn som en filbunke, och Adolf, vars lättrörliga sinne nu plötsligt slog om på den muntra bogen, inföll:

- Brackander! Ha, ha, sådant konstigt namn! Det namnet har ni icke fått genom en slump; det ligger en djupare betydelse häruti. Såväl ert namn som er person påminner mig om någonting, som kallas bracka...

Göran kom Adolf med en bedjande blick att tystna, Brackander bleknade av ilska. Då han emellertid, ihågkommande Görans löfte om »sju för tu», icke vågade uttömma denna på Adolf, vände han sig till länsmannen och sade:

- Bror Spöqvist, kan du fördraga, att dessa bägge okända personer störa auktionsfreden och ostraffat förolämpa oss? Är en förmögen och aktad medborgare på sina egna ägor icke fredad för skymf och hotelser? Jag uppmanar dig i lagens och samhällsordningens intresse...

- Gott, bror Brackander, avbröt honom Spöqvist, jag skall ej lämna saken onäpst.

- Heter herrn Spöqvist? inföll Adolf näsvist.

- Ja, du lille landstrykare, jag är länsman Spöqvist, dig till straff och androm till varnagel, såsom du snart skall finna.

- Spöqvist! sådant gement, otäckt namn, fortfor Adolf. Men i alla fall passar det er rätt bra, och ni bör vara nöjd med det...

- Lösdrivare, röt Spöqvist, vem är du? Vad heter du? Varifrån kommer du? Gör reda för dig, eller skall jag häkta

dig och transportera dig på fångskjuts till Växjö.

- Allt det där angår er icke, svarade Adolf.

- Har du pass, karl? fortfor Spöqvist, vändande sig till Göran.

- Ja, pass, inföll Brackander. Har du icke pass, skall du och din kamrat, den lösgläfste pojken, sova i tingshäktet i natt.

- Jag har ju sagt er, mina herrar, att vi äro djäknar, sade Göran, djäknar från Växjö, ute på en botanisk fotresa. Herrarne måtte väl tro mig på mitt ord.

- Han faller till bönboken, utbrast Brackander, gnuggande händerna. De ha icke pass, det är tydligt.

- Det är rätt ledsamt, sade Spöqvist, men eftersom I ej kunnen dokumentera er och I synens vara kringdrivande, för samhället vådliga personer, så finner jag mig föranlåten att taga vara på er. Hör hit, fjärdingsmän! Risqvist, hör hit! De här gökarne skola under säker bevakning nu genast föras till tingshäktet.

- Hav barmhärtighet med mitt unga blod, stormäktigste herr länsman! bad Adolf i gäckande ton.

- Nej, du huggormars avföda, nu är du i gluggen, sade Spöqvist.

I samma ögonblick herr Risqvist och fjärdingsmännen framträdde för att verkställa förmannens befallning, drog Göran lugnt ur fickan några papper och utvecklade dem under länsmannens och patronens näsor. Dessa sågo med stor snopenhet tvenne i laga form utfärdade och med vederbörligt sigill försedda pass, det ena för studeranden Göran Sigurdsson och det andra för studeranden friherre Adolf Sparrfält.

- Aj, för fan, mumlade länsmannen för sig själv, pojkvalpen heter Sparrfält... troligen sonen till baron Sparrfält på Lindnäs... således nära besläktad med min höge förman, landshövdingen. Här kunde jag kommit illa i klistret.

Och länsmannens guttaperkaansikte rynkade sig hastigt till det sliskigaste smil. Han bugade sig djupt för de båda djäknarne, hostade en stund och sade därefter:

- Jag hoppas, att herrarne ursäkta detta beklagliga missförstånd. Min tjänst är nämligen av den sorgliga beskaffenhet, att jag...

- Missförståndet, avbröt honom Adolf, är åtminstone icke å min sida. Jag tror mig hava uppfattat er karaktär alltför väl, herr Spöqvist, och tager icke ett ord tillbaka av vad jag om er yttrat.

- Ack, herr baron, sade Spöqvist, i det han lade handen på sitt bröst, ni är ännu så ung och oerfaren, annars skulle ni nog inse, att under min hårda och sträva yta klappar ett hjärta... ett hjärta, som blöder vid likars nöd... Men vad skall jag göra? Min tjänst är nu en gång för alla av den sorgliga natur, att...

- Sådan feg, ömklig, krypande stackare du är, Spöqvist, avbröt honom patronen harmset. Skall du stå och förödmjuka dig inför dessa pojkar, som ännu ej blivit torra bakom öronen, och som med de skymfligaste okvädinsord angripit din heder? Spöqvist, från denna stund föraktar jag dig... jag uppsäger brorskapet... jag vill aldrig mer se dig inom min dörr... Sluta nu auktionen och gör din skyldighet!

Härmed vände patronen ryggen åt sin gamle skötevän och gick med långa steg upp och ned bland folkhopen. Göran inropade musköten, och Spöqvist överlämnade den till honom med en ödmjuk bugning.

Auktionen var nu slut, och större delen av menigheten drog sina färde. Endast herrarne, fjärdingsmännen och några äldre bönder kvarstannade på stället. Spöqvist skyndade till patronen för att försona sig med honom. Huruvida detta lyckades, veta vi ej, men patronen sågs strax därefter med högtidliga steg inträda i stugan, beledsagad av länsmannen och de övriga. Djäknarne följde bakom tåget och stannade i förstugan. Dörren mellan denna och rummet var öppen.

- Nu, gamle krutgubbe, sade patronen och lade sin hand på korporal Brants skuldra, nu är auktionen slut. Jag kommer för att fråga dig, var du ämnar sova i natt.

Brant vände sig om, rätade sig stolt och svarade:

- Jag skall i natt måhända sova lugnare än ni, herr patron.

- Kan väl vara, sade patronen med ett hånskratt, men här inne sker det icke. Du har ju icke en säng att ligga uti, icke en klädespalta att breda under dig. -- Och för övrigt är huset mitt. Jag ämnar tillbomma dörren... Du måste genast härifrån. Var har du din käring och dina döttrar?

- Jag har velat bespara dem åsynen av den olycka, varmed ni hemsökt oss; de äro hos min granne Ola Persson, sade den gamle med darrande röst.

- Hos Ola Persson, hos den fattige uslingen! fortfor patronen. Jag skall säga Ola Persson, att om han en timme längre hyser dem under sitt tak, så vräker jag honom från gård och grund...

Hör på, gamle knekt, vi ha visserligen ännu sommar, och så länge sommaren räcker, ha tiggarne, likasom hararne, hus i var buske. Men sommaren är snart förbi, och jag varkunnar mig över dig, stackare. Jag måste skaffa dig tak över huvudet... Länsman Spöqvist, till vilken samhällsklass hör numera denna människa?

- Vad menar du, bror? frågade Spöqvist.

- Är han i allmän eller enskild tjänst? Nej! Idkar han fria konster, jordbruk eller annat näringsfång? Nej, han har intet jordbruk att idka, han har icke ens en not, varmed han kan draga en fisk ur sjön. Har han bevisligen av egna tillgångar eller genom andras vårdnad sin bärgning? Nej, han har visserligen en pension, för att han varit i fält och förlorat sitt ben, men den pensionen belöper sig, summa summarum, till 8 riksdaler. Han har en fosterson, men den har begått brott, rymt och tagit värvning. Han har också två döttrar, men vad kunna de bidraga till hans försörjning? En piglön här i orten utgör omkring 14 rdr rgs årligen. Själv är han gammal, kraftlös och vanför. Således kan han varken genom eget arbete eller anförvanters vård erhålla sin bärgning. Han har icke tak över huvudet, icke en torva, som han kan kalla sin. Till vilken sarnhällsklass hör han således, Spöqvist?

- Nu förstår jag dig, bror, sade länsmannen. Han är numera en så kallad försvarslös person...

- Och såsom sådan berövad sina medborgerliga rättigheter, inföll patronen. Han får icke lämna socknen utan särskilt tillstånd; jag, såsom vederbörligen vald tillsyningsman, har husbonderättighet över honom och kan sätta honom till vilket arbete jag behagar. Men som han ej duger till arbete, förordnar jag härmedels, att han direkte härifrån transporteras till fattigstugan. Kongl. Maj:ts förordning är i detta fall klar och tydlig. Fast vi ej äro välsignade med det ryska statsskicket, ha vi ändå, Gudi lov, lagar här i Sverige, som göra skillnad till personen och lägga ett behövligt ok på packet. Fjärdingsmän, fören karlen till fattigstugan. Jag ansvarar inför sockennämnden och, om så behövs, inför domstol för mitt åtgörande... Och tacka du Vår Herre, gamle knekt, för den mildhet och människokärlek, som bevisas dig, ity att fattigförsörjningen tager vård om dina gamla orkeslösa dagar. Gott folk, fortfor patronen, socknen belastas nu visserligen med en ny börda, men efter all anledning har väl den gamle krutgubben icke lång tid igen att leva, vi torde snart bli honom kvitt.

- O, Gud, suckade korporal Brant och sänkte sitt grå huvud mot bröstet, blev då detta slutet på min bana... detta frukten av ett långt liv, tillbragt med bön och arbete! Herre, giv mig styrka att utan knot bära min lott, och ske Din vilja!... Mina vänner, tillade han högt, det är hårt, att en man, som alltid beflitat sig i sitt anletes svett att

förtjäna sitt bröd, slutligen skall falla sina sockenbor till last. Men, såsom patronen nämnde, mina återstående dagar lära väl vara lätt räknade; det må vara en tröst både för er och mig. Jag följer er, men först vill jag tala några ord med mina anhöriga.

Nu steg Göran fram, räckte korporal Brant handen och sade:

- Tack för sist, korporal!

- Ack, är det ni, herr Göran! sade gubben. Ni har kommit i en ledsam stund.

- Jag hoppas, att jag kommit just i rättan tid, svarade djäknen, vars ansikte strålade i glansen av ett ädelt och manligt beslut. Jag har tvenne ärenden till er. Det ena är att frambära en glad och kär hälsning från Sven och Johanna. Jag har träffat och talat med dem.

Ett glädjesken överfor gubbens anlete.

- Sven är nästan frisk, fortfor Göran. Johanna har också vårdat honom med den innerligaste omsorg...

Vid dessa ord erfor patron Brackander en känsla, som om hans hjärta blivit halstrat över en av hans masugnar. Ehuru patronens passion för Johanna på senare tider förvandlats till ett lika häftigt hat, var detta hat likväl förenat med en svartsjuka, som vid minsta anledning uppflammade i vild låga. När därtill kommer, att patronen icke förmådde tillräckligt förgylla sina gärningar inför sitt eget samvete, utan mer och mer blottades inför detta till en hjärtlös skurk, så måste envar medgiva, att den rike mannen, i själva triumfen av sin lyckade hämnd, var en ganska eländig och olycklig varelse.

- Jag har mycket att säga er angående Sven, fortfor Göran, men vill spara det till ett mera passande tillfälle. Men nu gäller det att framföra mitt andra ärende, som på sätt och vis är en bön till er, korporal. Jag är nu sedan fjorton dagar myndig, äger ett vackert och gott hemman i Bergs socken och har efter moget övervägande beslutat överge studierna och bliva, vad min salig far var: bonde. Men jag är okunnig om allt, vad till en gårds skötande hörer, och äger icke heller någon släkting eller anhörig, av vilken jag kan påräkna duglig hjälp och biträde i sådana affärer. Min bön är därför, att ni, korporal Brant, flyttar hem till mig såsom biträde och rådgivare. Jag är fader- och moderlös och har icke heller syskon. Om därför mor Kerstin vill förestå mitt hus, Johanna sköta min ladugård och Ingrid hjälpa till i andra förrättningar, så vore det mig välkommet. Vad svarar ni på detta förslag, korporal Brant? Alla de närvarande hade med överraskning hört Görans ord. Det fanns ingen, som ej erinrade sig det gamla goda ordspråket, att när nöden är störst, är hjälpen närmast, och tänkte på Guds vakande försyn -- ingen, säga vi, utom patron Nikolaus Brackander, som nu plötsligt såg sin hämnd förfelad och sina onda anslag vända till det bästa för dem, vilka han med allt det hat, varav hans själ var mäktig, svurit att förfölja.

Korporalen fäste på Göran en blick, vältaligare än ord; den uttryckte, huru rört hans gamla hjärta var av glädje, ömhet, tacksamhet och beundran. Göran kände sig härvid på en gång stolt och blyg, fällde sina ögon till golvet och kunde med möda avhålla sig från att trycka gubben i sina armar.

- Men, sade korporalen hastigt, har ni väl betänkt er, Göran? Bör ni upphöra med edra studier, ni, som redan hunnit så långt i dem och har så goda anlag att bli präst?

- Mitt beslut är icke överilat, korporal Brant, svarade Göran. Jag har länge överlagt med mig själv om saken och är övertygad, att jag handlar ganska klokt. Ni skall en annan gång höra mina skäl och gilla dem. Nu vill jag följa er till mor Kerstin och Ingrid för att tala med dem... Du, Adolf, gör mig ju sällskap?

Så slutade utmätningsauktionen. Patron Brackander hade lidit ett fullständigt nederlag. Han förbannade i tysthet hela världen, sig själv inbegripen, vräkte sig upp i giggen och återvände hem vid det uslaste humör.

*

Följande morgon finna vi de båda djäknarne sittande vid varandras sida på klippan invid båtviken. De hava länge samtalat; Adolf synes ovanligt dyster och nedslagen. Göran håller hans hand och säger:

- Det var icke en uppsvallande känsla, ett hastigt väckt medlidande, som föranledde mitt beslut. Nej, Adolf, jag har längesedan fattat detsamma; det sorgliga uppträde, vi i går bevittnade, förmådde mig blott att icke uppskjuta med beslutets verkställande. Min åsikt är, att människan för sin egen del och i materiellt hänseende ej kan eftersträva större lycka än en självständig och oberoende ställning. Genom redliga och arbetsamma fäders flit har jag blivit arvinge till en sådan lott och vill ej förspilla den under jagande mot ett framtidsmål, som måhända blott är en tom hägring. Hellre än att förslösa mina ringa ägodelar på långa studier för att slutligen inträda på en brödlös, bekymmerfull och beroende tjänstemannabana, hellre odlar jag förnöjsamt mina fäders torva och lever såsom en man för mig under samma låga tak som de.

- Men din håg för vetande, Göran, ditt begär efter kunskaper...

- De bästa kunskaper, de oundgängligaste för vår odödliga andes rening och förädling inhämtas i livets skola, min vän. Och för övrigt äro kunskaper och vetande icke ett uteslutande monopol för våra högskolor; envar har i våra dagar tillfälle att utveckla sig på egen hand, och jag känner ingenting, som hindrar en kunskapstörstande bonde att bliva god teolog, filosof eller naturforskare.

- Ack, sade Adolf vemodigt, det är således förbi, förbi allt, vad vi fordom drömde om vår framtid, om ett fostbrödralag, troget knutet för hela vårt liv! Du går ifrån mig, Göran, du, som jag innerligare älskat, än om du varit min bror...

- Nej, Adolf, vår vänskap är evig. Vad betyder det, att ett större eller mindre avstånd skiljer våra personer, då ett oförgängligt syskonband förenar våra själar? Förr eller senare måste dock tvenne vänner skiljas; deras väg genom livets dal kan ej alltid vara densamma... de måste säga varandra farväl, om icke förr så vid gravens rand. Men minnet av det förflutna och hoppet om det tillkommande hava de gemensamt, och i avlägset fjärran vinkar dem slutligen en hamn, där ingen skilsmässa mer skall framkalla saknadens tårar, där besläktade själar förenas i evigt fostbrödralag, bevittnat av Gud och svuret vid kärlekens urkälla... Farväl, Adolf! Vi återse varandra; jag skall ofta hälsa på dig i Växjö, och när du kommer till akademien, så brevväxla vi ofta med varandra, och under dina ferier reser du till din vän Göran.

Djäknarne omfamnade varandra, Göran sökte visa sig stark och glad, men icke desto mindre runno hans tårar, då Adolf gråtande tryckte sig intill hans bröst. Så stodo de länge, men slutligen bemannade sig Adolf, viskade farväl och skyndade bort. Göran stod kvar och såg med tårfulla ögon efter honom. Hunnen till skogsbrynet vände sig Adolf om, vinkade med handen ännu ett avsked och försvann därefter bland granarnes stammar.

Slutet.

Historien om de vandrande djäknarne är nu slut. Men många år hava förflutit, sedan Göran och Adolf vandrade omkring i Smålands skogar efter blommor och äventyr; de äro nu icke längre ynglingar, utan män, som på olika vägar genomgått en allvarlig lärokurs i livets skola. Många ungdomliga förhoppningar hava bleknat, många av deras luftslott sjunkit under synranden, mången storm på livets hav skakat deras farkoster och nödgat dem att bärga ett och annat av de segel, varmed de i början av sin bana stolt utlupo ur ungdomens hamn. Men det gläder oss att kunna säga, att de aldrig lidit skeppsbrott, utan med dygden till lots och kärleken till kompass arbetat sig fram genom bränningar och skär, och att de, länge åtskilda, nu segla tillsammans i lugnare vatten med gott hopp att en gång välbärgade kasta ankar vid den obekanta stranden på andra sidan havet.

Under dessa förflutna år hava många händelser tilldragit sig i de personers liv, vilka vi i vår berättelse skildrat; en och annan har även nått målet av den jordiska vädjobanan och försvunnit från åskådarens blickar. Innan vi säga läsaren farväl, vilja vi i korthet redogöra för dessa personers öden.

Sven Stål tjänade trenne år vid gardet, omtyckt både av förmän och kamrater. Han erhöll ofta brev från fosterföräldrarne, från Johanna och Göran -- brev, som skildrade deras lycka, trevnad och det växande välståndet i denne sistnämndes hus. Slutligen anlände ett brev, som underrättade Sven om ingenting mindre, än att Göran ingått en kristlig äkta förening med Ingrid, och skildrade alla enskildheterna av det storståtliga bröllopet, vid vilket bland andra Adolf Sparrfält, då Uppsalastudent, fungerade som marskalk. Så lycklig Sven kände sig över sina anhörigas och vänners välgång, trånade han dock efter hembygden och efter sin trogna Johanna. En olyckshändelse, som Sven dock i sitt hjärta välsignade, gjorde, att han, snarare än han hoppats, fick återse dem;

vid en provskjutning av nya gevär förlorade han nämligen ett finger på vänstra handen, fick med anledning därav avsked ur krigstjänsten och återvände full av hopp och glädje till hembygden.

De penningar, han genom träget arbete förtjänat på sina från tjänstgöringen lediga stunder, hade han, trogen sin föresats, alltid skickat till fosterföräldrarne, ehuru han väl visste, att dessa nu ej mera behövde dem. Göran hade för dessa penningar på sina ägor byggt och inrett en nätt stuga med bredvidliggande smedja, och när Sven hemkom, var allt i ordning för hans och Johannas giftermål och bosättning. Vi behöva väl ej säga, att de icke onödigtvis uppsköto med studerandet av giftermålsbalken, utan byggde hjonelag med all skyndsamhet och gamman. Barnbarn uppväxte kring korporal Brant och mor Kerstin; deras ålders sol sken varmt och ljuvligt och kastade, innan den sjönk under horisonten, ett rosensken över livets höst.

Vi vända oss ogärna från denna tavla av hemtrevnad och lycka för att med några ord redogöra för herrarne Brackanders och Spöqvists senare levnadsöden. Det groll, som vid utmätningsauktionen uppstått mellan dessa tvillingssjälar, växte till öppen fiendskap, då bägge, angelägna att avkasta ungkarlslivets börda, längre fram stötte på varandra såsom rivaler om den rika kronofogdedotterns hand och kapitaler. Brackander slog emellertid Spöqvist ur brädet, men hatade honom sjufalt djupare just med anledning härav, ty patronen fann snart, att han i sitt hus fått en olidlig Xantippa, vars hela diktan och traktan gick ut på att låta mannen känna trycket av sin järnskodda toffel. Sedan de äkta makarne i åtskilliga år berett varandra ett helvete på jorden, blevo de slutligen för första gången ense om en sak -- äktenskapsskillnad. Patronen, som ännu alltid hade nordstjärneorden i tankarne, reste därefter till Stockholm för att vigilera sig till densamma, uppträdde med stor glans och fick en viss ryktbarhet för sin dumdryghet, sina eleganta ekipager och sin stora otur på rulett. Betydligt pungslagen återvände han till sina masugnar i Småland, svärjande över regeringen, som räckt honom stenar i stället för bröd -- han hade nämligen fått vasen, men icke nordstjärnan. Emellertid hade Brackander fått smak för Stockholmslivet, sådant detta är i vissa kretsar, återvände ofta dit, levde överdådigt, spelade med raseri, vanvårdade sina affärer, inlät sig, för att upphjälpa dessa, i äventyrliga spekulationer och ruinerade sig slutligen totalt. Trevnadslösa med åtföljande masugnar och järnbruk gick under auktionsklubban. Med en obetydlig spillra av sin förmögenhet drog sig Brackander undan -- Gud vet vart; i de nejder, där han i sina lysande dagar huserat, visste man ingenting om hans öde, tills han plötsligen många år därefter åter visade sig därstädes, mycket förändrad icke blott till sina yttre villkor, utan även till sin inre människa. Han inköpte ett litet pappersbruk, beläget en mil från Görans gård, levde stilla och indraget, ja, gjorde sig, till icke ringa förvåning för dem, som förut känt honom, omtyckt och aktad av de få människor, med vilka han kom i beröring. Motgången hade utan tvivel väckt honom till besinning och förmått honom kasta en djupare blick i sitt inre; sedan han icke längre hade ett ankarfäste i rikedomen och ett mål i sin fåfängas tillfredsställande, hade han, för att ej förtvivla, måst söka ett annat, säkrare ankarfäste och ett annat, bättre mål och fann slutligen, efter hårda strider och djup självförödmjukelse, vad han sökte. Motgången är för sådana karaktärer en god tuktomästare till det goda. Måhända var det begär efter försoning, som förde honom tillbaka till den nejd, vid vilken de sorgliga minnena från hans förflutna levnad voro fästade. Då han kort efter sin återkomst föll i en häftig sjukdom, lät han kalla korporal Brant till sig. Vad som då föreföll mellan de båda männen, veta vi ej; patronen tillfrisknade åter, men från den stunden blev förhållandet mellan den gamle krigaren och hans forne vedersakare såsom mellan en öm fader och en ångerfull son, och detta förhållande fortfor, till dess gamle Brant, mätt av år och jordisk glädje och längtande efter högre, fullkomligare fröjder, tillslöt sina ögon i kretsen av sina barn. Hans kära hustru hade före honom gått till ett bättre liv. De ligga begravna vid varandras sida i socknens kyrkogård.

Kronolänsman Spöqvists senare levnadsöde är lika tragiskt som i korthet berättat. Sedan han åtskilliga gånger

varit anklagad för grova tjänstefel, men lyckligt rett sig ur klämman, blevo hans lagstridiga handlingar, försnillningar och rofferier allt djärvare, till dess han slutligen råkade i fällan, miste tjänsten och måste böta med en betydlig del av sin hopskrapade förmögenhet. Han levde därefter ett ömkligt liv såsom brännvinsadvokat i en av småstäderna, söp förtvivlat och dog slutligen av fyllerigalenskap.

*

Tjugu år hava förflutit, sedan de båda djäknarne sade varandra farväl vid den lilla båtviken och skildes åt för att på olika vägar vandra genom livet. Det är en härlig sommarafton; dagsarbetet ute på marken är slutat... solen sjunker mot horisonten och övergjuter med ett härligt rosensken den nyss av en lätt regnskur uppfriskade nejden. Det doftar från det nyslagna höet, och rökpelarne, som uppstiga från hyddorna, förkunna, att aftonmåltiderna tillredas för de trötta arbetarne.

Omgivet av bördiga åkrar och en liten vacker trädgård ser man vid stranden av en bäck ett vitmålat lanthus av det trevligaste och mest idylliska utseende. Kasta vi en blick genom trädgårdsstaketets spjälor, skall vår blick falla på ansikten, som måste förekomma oss bekanta, i trots av de tjugu år, som förflutit, sedan vi senast sågo dem. En medelålders kvinna av särdeles friskt och vackert utseende går omkring och vattnar trädgårdsrabatterna. En högväxt man står i skjortärmarne under ett äppelträd och nedskakar frukt; de vackra äpplena regna på marken, men upplockas snabbt och under friska skrattsalvor av en hel skara rödkindade barnungar. Vi se framför oss Göran, Ingrid och deras barn.

Göran är den mest ansedde mannen i sin församling, emedan han allmänt är erkänd såsom den förmögnaste, driftigaste och kunnigaste. Hans gård, som förut var ett vanligt gott bondhemman, har genom ihärdigt arbete och klokt användande av nyare rön och upptäckter inom agrikulturens område drivits till en avkastning, som överträffar de vida större herregårdarnes i nejden. Bredvid sina egna göromål försummar han icke kommunens: han är förste mannen i sockennämnden och alla slags kommunala inrättningar. Ingenstädes äro skolväsendet och fattigförsörjningen bättre ordnade än i hans församling. Han synes, utan att någonsin överlasta sig med göromål, hava tid till allt. Hans sinne är lika spänstigt, hans hjärta lika varmt, hans lynne lika glatt som i ungdomen. I hans hem äro trevnad och familjelycka gamla gäster, som ej synas ha för avsikt att någonsin flytta därifrån.

Nu höres bullret av en vagn, som närmar sig och stannar utanför porten. Barnen skynda nyfiket fram för att betrakta densamma. Det är en sufflett, förspänd med stolta, eldiga hästar. En medelålders man i elegant resdräkt, men blek, mager och av dystert utseende, stiger, ur. Göran går honom till mötes. Deras blickar mötas. Göran står ett ögonblick villrådig och tvekande, men främlingen fattar livligt hans hand och säger:

- Du misstager dig icke, jag är din gamle vän, Adolf Sparrfält.

Göran och Adolf hade ej sedan många år sett varandra; brevväxlingen dem emellan hade även längesedan upphört. Endast av tidningarne och rykten kände Göran något av Adolfs senare liv. I sitt hjärta hade Göran alltid haft en liten plats, särskilt helgad åt minnet av sin ungdomsvän, och tänkte ofta med vemod på förgängligheten

av de känslor, som i ungdomen häva vår barm med en kraft, som synes kunna trotsa tidens skiften. Men de båda männens banor hade fört dem i så olika riktningar, att få beröringspunkter mellan dem kunde uppkomma.

Adolf Sparrfält tillhörde dessa naturens så vällottade älsklingsbarn, hos vilka förståndet och känslan, den praktiska blicken in i livets förhållanden och det poetiska åskådningssättet, som kastar en gyllene slöja över det mörka gruset, äro på ett harmoniskt sätt förenade. Och likväl måste dessa naturens gunstlingar, just till följd av denna harmoniska själsbildning, förr eller senare komma i ett missförhållande till världen, i en strid med den existerande verkligheten, som skall beröva dem deras lugn och förbittra deras liv, medan vardagsmänniskorna vandra sin bana i fred och förstå att begagna varje omständighet, som möter dem, till sin fördel och bekvämlighet. För de förras tankeskärpa framstå tidens alla lyten i dagen, och deras rättskänsla, deras strävande efter idealet, förstora måhända dessa lyten och göra dem odrägliga. En inre, oemotståndlig kraft driver dem då att uppträda såsom världsförbättrare och reformatorer; i ungdomens första häftighet, innan de ännu lärt uppskatta sina krafter, kasta de sig med ridderlig iver i striden, utan att räkna sina motståndare; de kämpa med öppet visir och rikta lansen mot allt, som enligt deras uppfattning är ont och falskt. Men få äro de, vilkas styrka består provet, och de starkaste kunna dock i bästa fall blott nedgöra en fiende bland de tusen, mot vilka de känna sig manade att uppträda; dessa få individer överlämna sina namn åt historien och framstå för kommande släkten såsom firade hjältar eller hånade martyrer. De övriga duka under och draga sig ur striden med krossat hjärta, med förlorad tro på mänsklighetens framtid och det godas seger. Till dessa hörde Adolf Sparrfält. Hade han varit en vanlig människa -- en av de oräkneliga, som bygga på det nittonde århundradets stora Filister-Babel -- skulle ingen bättre än han kunnat njuta livet i ro och glädje, ty han var rik, bar ett lysande namn och ägde alla de ytans egenskaper, som göra lycka i världen. Men Adolf Sparrfält hade för mycket av huvud och hjärta för att bliva en epikureisk filister. Därtill kom, att han hade uppfattat kristendomen på ett sätt, som föga överensstämmer med en demoraliserad, moraliskt kraftlös och i grunden hednisk tids åskådningssätt. Den sanne kristne är, enligt Adolfs uppfattning av vår lära, en soldat, som evigt svurit sanningens fana och förbundit sig att med uppoffring av allt jordiskt kämpa till sista andedraget mot det onda i världen eller i sin egen barm; ingen vapenvila, för att hämta andan, är honom tillåten; han får icke mäkla, icke underhandla med fienden, utan ständigt, över dignande förhoppningar och bleknande levnadsfröjder, rycka framåt och slutligen stupa under korsets fana. Den, som bekänner Kristus, måste taga sitt kors på sig och följa honom. -- Med dylika åsikter stormade Adolf, såsom en livlig, av stridsfröjd brinnande yngling, ut i världen; han uppträdde på varje skådeplats, där en social, politisk eller religiös fråga utkämpades; och ej nog härmed: han ansåg sig genom sin oberoende materiella ställning och sin plats inom samhället framförallt lämplig att draga i härnad mot demoralisationen på samhällets höjder, mot skurkar, som, skyddade av rikedomen eller dolda i höghetens nimbus, ostraffat håna sedlighet och lag, förtrampa de svagare eller genom sina exempel giva brott och laster ett slags berättigande i de lägre ståendes ögon. Detta kunde framförallt ej förlåtas Adolf Sparrfält; hela världen ropade på skandal och chikan, ty nutiden står på den moraliska ståndpunkt, att den beklagar varje rik skurk, som drages till rätta för en nedrighet, begången på sina penaters område. Den gamle Kato, som på sin tid -- en hednisk tid -- demaskerade och bestraffade de rikes och förnämes laster och brott, ärades såsom Roms ädlaste medborgare; Adolf Sparrfält däremot, som försökte detsamma, ställdes på ungefär samma linje som en nidskrivare och skördade endast hat och fiendskap för sina ansträngningar. Uttröttad och förtvivlande drog han sig slutligen tillbaka; hans krafter voro uttömda, hans själs strängar slappnade, hans tro bruten. Det enda mål, för vilket han ansett det värt att leva och sträva, hade sjunkit under hans synkrets. Världen låg framför honom såsom ett mörkt svedjeland, livet syntes honom såsom ett uselt gyckelspel, och mänskligheten som en krälande myrhop, utan annat mål än att i evighet på samma sätt, släkte från släkte, släpa strå till sin stack.

I sådan sinnesstämning återsåg Adolf sin gamle vän. Vilken förändring på dessa år! Var var nu den livlige,

rosenkindade, av hopp och glädje flammande ynglingen? Med vemod vilade Görans blick på detta dystra ansikte, vars härjade drag endast svagt erinrade om hans lille älskade vän från gymnasietiden. Ack, tiden låter rosor uppspira endast för att andas död och förvissnelse i deras kalk och sprida deras blad med höstvinden!

Anledningen till Adolf Sparrfälts besök hos Göran var den, att han ämnade bese en till salu varande egendom, vars ägor gränsade intill Görans. Efter vad vi sedermera förnummit, har Adolf också bosatt sig därstädes, så att de forna gymnasiekamraterna äro nu närmaste grannar.

Göran hade skickat bud till Sven Stål med underrättelse om Adolfs ankomst. Sven och Johanna och deras barn infunno sig strax därefter, aftonmåltiden framsattes, och Adolf kände liksom ett nytt liv i kretsen av dessa enkla, glada och lyckliga människor. Senare på kvällen, då Göran och Adolf blivit ensamma med varandra, vandrade de ut i den tysta, stjärnbelysta nejden, och Adolf öppnade för vännen under ett långt samtal sitt hjärta, uppdrog en teckning av sitt liv och målade i sorgliga färger sitt nuvarande själstillstånd.

- Min vän, sade Göran, du liknar stridsmannen, som lämnat slagfältet med ett blödande sår. Men såret är, Gudi lov, icke till döds: tiden och en sund levnadsfilosofi skola läka det och endast efterlämna ett hedrande ärr, ett tillfredsställande minne av vad du kämpat, lidit och genomgått. Du drager dig tillbaka med en nyttig lärdom, att nämligen dina krafter ej motsvara din goda vilja. Så är det med de flesta, och ingen bör frivilligt lägga på sin skuldra en större börda, än han förmår bära; i annat fall störtar han på vägen och har ingenting bidragit till det stora ändamålet. Du skall fortsätta striden, men ej såsom en ensam irrande riddare, utan såsom en soldat i de djupa lederna av de tusende, som verka tyst och obemärkt inom en ringa sfär, men med icke så ringa välsignelse. Jag tror mig hava funnit, att man, för att göra andra lyckliga, måste själv vara lycklig. Utan spänstighet i själen och mod och hopp i hjärtat kan man ej uträtta något verkligt gott och bestående. Dessa egenskaper skall du återvinna under ett verksamt och fredligt liv i naturens sköte. Erinrar du dig sagan om Herakles’ fruktansvärde motståndare, som, varje gång han besegrad fälldes till jorden, hämtade ny styrka ur denna sin moders barm och med förnyad stridslust spände bälte med lejontämjaren? Odla säd på dina åkrar, fisk i dina dammar, blommor i din trädgård. Varje morgon skall då bringa dig nya fröjder; du skall steg för steg följa utvecklingen av dina blommande förhoppningar och slutligen inbärga skörden av dina ansträngningar. Och, framförallt, skapa lyckliga människor omkring dig, odla de dinas sinnen och sök att så ett gudomligt utsäde i deras hjärtan! Icke alla korn skola falla på hälleberget: ett och annat skall spira upp och bära frukt och giva nya frön för kommande tider. Varför klaga, om man ej med ens kan om skapa världen? Vad är den enskilda människans livslängd mot mänsklighetens oändliga framtid? Verka, medan du lever, och dö med det hopp, att Guds rike i tidernas fullbordan skall nedstiga på jorden!

De båda vännerna hade under samfalet gått mot ortens lilla kyrkogård och stodo nu vid gamle Brants grav.

- Adolf, fortfor Göran, den bästa läkedom för en nedstämd själ är dock tanken, att jordelivet blott är en försal till evigheten. Livet här nere med dess små bekymmer är ju snart förbi... den korta dagen lider till ända, och sedan... sedan

»mild är natten, lugn är natten,
hjärtats natt i graven,
som ett månljus över land och vatten,
som en vårfläkt över haven.
Ingen sorgens hand
trycker sinnet ner,
endast friden ler
över gravens land,
till dess evighetens morgon tänder
purpurljus kring nattens länder.»

Utgivarens tillägg och anmärkningar.[1]

»**De vandrande djäknarne**» förekom första gången såsom följetong i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning från den 2 april t. o. m. den 5 maj 1856 (N:o 76—103), under pseudonymen Agricola.

Den är visserligen icke Rydbergs förstlingsberättelse. Redan därförinnan hade han offentliggjort i Jönköpingsbladet åtminstone två följetonger: Ett äventyr i finska skärgården (1850) och Positivspelarne (1851); liksom det framgår av bevarade brev, att han under åren 1851—1854 varit sysselsatt med novell- och romanförfattarskap för olika tidningar, utan att med visshet kan uppgivas, om denna alstring nådde tryckpressen.

En berättelse med motiv från Spanien, som var inlämnad till Handelstidningen före 1855, ehuru icke fullbordad, har tyvärr försvunnit, vilket är desto beklagligare, som Rydberg själv ansåg den vara sitt första mera märkliga arbete.

Utgivaren har varit något villrådig, huruvida han borde i de samlade skrifterna intaga »De vandrande djäknarne», då Rydberg själv aldrig utgivit den i bokform, och då den ju på flera ställen röjer en viss omogenhet. Men den är den första bevarade prosadikt av hans hand, som äger litterär betydelse, och den första, i vilken hans författareindividualitets drag börja teckna sig något skarpare, särskilt i Adolfs och Görans samtal och karaktärer. Det är mig ock bekant, att Rydberg mot slutet av sitt liv var betänkt på att utgiva denna berättelse, ehuru i omarbetad form. En dylik omarbetning kom icke till stånd, och fråga kan för övrigt vara, huruvida den varit önskvärd. Ty väl hade då fjärmats enstaka ofullkomliga eller föråldrade ställen, men novellen hade lätteligen kunnat mista det litteraturhistoriska intresset såsom ett dokument i hans utvecklingshistoria.

KARL WARBURG.

---

[1] Till första upplagan 1896.